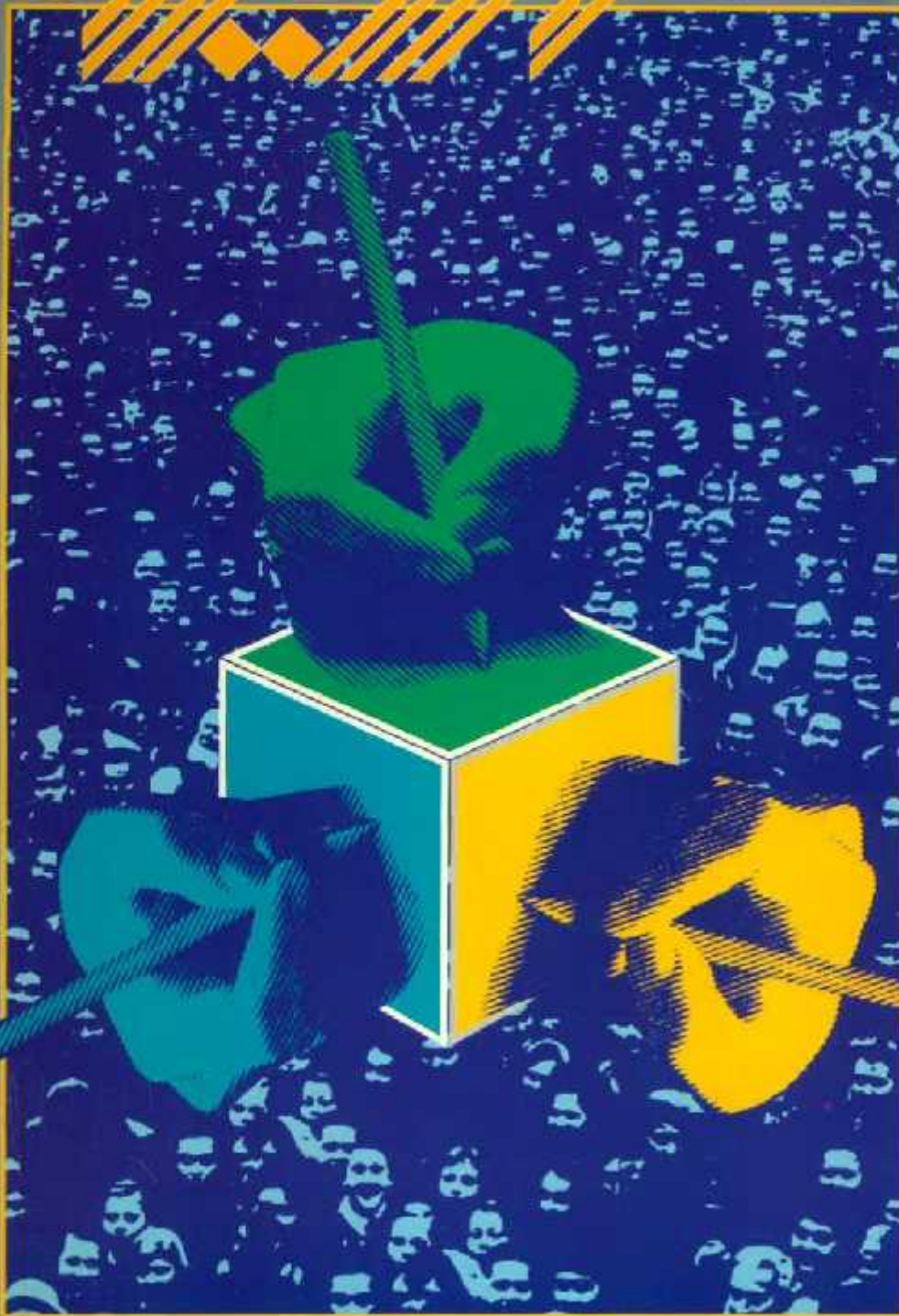

شماره ویژه

شماره ویژه شوراها

مجموعه پژوهش‌های آموزشی اطلاع‌رسانی
در زمینه ویژه و مدیریت شهری
نمونه مجله شمال شرق، شماره ۶، تابستان ۱۳۷۸
۱۸ صفحه، ۱۰۰۰ تومان

- شوراها از ایده تا واقعیت
- الگوی مشارکت در حل‌مسئله مردم سالار
- حلقه های کم شده زنجیره شوراها
- نقش شوراهای محلی در بهبود عملکرد شوراها
- چشم انداز جهانی شوراهای شهر
- از درپینه آمار
- پیشنهادی برای همکاری شهرداری و شورا
- چگونه شوراها مشکلات شهر خود را شناسایی می‌کنند
- چگونگی شوراها شناسایی مشکلات شهری

شوراها
ابزار مشارکت اجتماعی

مشارکت
بستر توسعه شهری

پاکیزگی محیط زیست با کمترین هزینه
هدف شرکت تولیدی و تحقیقاتی مبارز است

در خدمت تولید محیط زیست
مبارز
تولید کننده شرکت ملی اوراق پاکستان

Environment cleanliness in economic sense is our goal

تولیدات شرکت مبارز:

- ۱- جاروب خیابانی در دو مدل گریفون و ۶۱۱
- ۲- جدول شوی مدل ۵۳۱
- ۳- زباله جمع کن در مدل های ۴۰۱-۵۰۱-۸۰۱-۸۰۳-۱۳۰۱
- ۱۸۰۱-۵۰۱ و فونیکس ۱۸
- ۴- آتش نشانی فوماتیک
- ۵- آتش نشانی پیشرو در دو مدل ۱۲۲ و ۲۲۱
- ۶- کامیون خدمات شهری در مدل های ۴-۶ و ۲-۴

- ظرفیت مخزن آب ۶ متر مکعب
- ظرفیت مخزن آشغال ۱۲۰۰ لیتر
- قدرت موتور کشش ۱۳۰۵۵
- جاروب عرضی به طول ۱/۵ متر از جنس پلی اتیلن و یا فولاد
- جاروب عمودی نصب در دو طرف دستگاه
- بازرسی آید نصب شده بر روی جاروب های عمودی
- بازرسی کشش در دو طرف دستگاه
- قابلیت تنظیم ارتفاع مخزن آب
- مخزن به چرخهای محرک ارتابه
- سر موتورهای از موتورساز آلمانی
- مخزن به سیستم کنترل تغییر در دقت کلین و شند

جاروب خیابانی مدل ۶۱۱
با حد اقل نگهداری
و حد اکثر بازدهی
در خدمت پاکیزگی شهرها

آدرس دفتر فروش: اسلامپور، سری ۵، سہ پارہ، ایف اے، چھار باغ، لاہور
سیدتیج کمپانی و آفیس کونٹری، طبقہ مقام، شمارہ ۲-۶
تلفن: ۶۶۳۷۶۳-۶۶۳۷۶۳، پوسٹ بکس: ۶۶۳۷۶۳
تلفن های سیدتیج: ۰-۶۶۶۶۵۱ و ۶۶۶۶۵۱

طرح روی جلد: جمشید یاری شهر مرد
مربوط به گزارش اصلی
عکس پشت جلد: تالار شهر اتانوا

- ۴ **♦ یادداشت سردبیر**
- **♦ گزارش اصلی**
- ۵ شهرها از ایده تا واقعیت: نگاهی تحلیلی به عملکرد شهرها / هرا تشکر
- **♦ اندیشه**
- ۱۲ الگوی مشارکت در جامعه مردم سالار / علیرضا علوی تبار
- ۱۶ حلقه های گمشده (نخبره شهرها): نقش شهرهای محلی و منطقه ای در بهبود عملکرد شهرها / فضل الله هائسی
- **♦ گفتگو**
- ۲۲ مشارکت هائسی در مدیریت شهری / گفتگو با احمد سعید نیا
- **♦ پژوهش**
- ۲۶ از دریاچه آمار
- **♦ قانون شهر**
- ۲۹ شکایات علیه شهرها کجا رسیدگی می شود؟ / عباس زراعت
- **♦ شهر دیگران**
- ۳۳ چشم انداز جهانی شهرهای شهر / حسن شعیب
- **♦ مشاور حقوقی**
- ۳۸ **♦ تجربیات جهانی**
- ۴۰ پیشنهادی برای همکاری شهرداری و شورا / محسن ابراهیمی مجرد
- **♦ خیر و گزارشهای خبری**
- ۴۲ مشکلات شوراها: اسلایس شهرهای فوس و شهریار / طرح انجمن شورایی، طرح جامع آموزش شورا،
طیقه بندی مشاغل، کارگری شهردار بهاء، سخنانی های آموزشی مدیریت شهری و ...
- **♦ آموزش**
- ۵۳ شهرسازی، شهرسازان و شهرولیان / منوچهر جزینی
- ۵۸ چگونه شوراها مشکلات شهر خود را شناسند / فیضفر اکبری
- **♦ با مخاطب**
- ۶۶ **♦ چکیده انگلیسی**

۱ مطالب مفصل در مجله و سایر رسانه ها
تطورات شهر دار بهاء نیست.
۲ شهر دار بهاء در ویرایش و
تألیف مطالب آزاد است.
۳ مطالب از سالی به هیچ وجه بازگردانده
نخواهد شد.

- ♦ صاحب امتیاز: وزارت کشور - سازمان شهرداریهای کشور
- ♦ مدیر مسئول: احمد خرم
- ♦ سردبیر: علی نوذر پور
- ♦ معاون سردبیر: نوید سعیدی رضوانی
- ♦ مدیر هنری: جمشید یاری شهر مرد
- ♦ هیئت تحریریه: سرویس فرهنگی اجتماعی - زهره اشکر / سرویس علمی پژوهش: نوید سعیدی رضوانی / سرویس بین المللی: حسن شعیب
- ♦ همکاران این شماره: مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری، عضو نشر اکبری، مرضا حسن پور، سید محمود نجفی حسینی، مرضا احمدیان، فیروز عزیز لاده، بهار مؤمنی،
ویرایش: علامرضا طالبی
- ♦ لیتوگرافی و چاپ: طراحان فردا ۲ - ۸۸۲۷۳۰۱

یادداشت سردبیر

با شکل گیری شوراهای یکی از اصول نظام مردم سالار جمهوری اسلامی ایران تحقق یافت؛ اصلی که پس از سالها حکومت استبدادانی شاهنشاهی، با پیروزی انقلاب اسلامی در قانون اساسی کشور گنجانده شد و پس از گذشت دو دهه از پیروزی انقلاب، در صدر برنامه های انتخاباتی سید محمد خاتمی - رئیس جمهور - قرار گرفت.

حضور پرشکوه و قدرتمند مردم در شوراهای کشوری، بیانگر تداوم انقلاب و حرکت اصولی دولت در راستای توسعه همه جانبه کشور است. اما هنوز تا تحقق کامل مشارکت گسترده و فراگیر مردم و نهادهای بدن حضور آنها، راهی بس طولانی و طاقت فرسا پیش رو داریم.

برای پیمودن این راه باید بپذیریم که اولاً؛ شوراهای بر اساس اصل هفتم قانون اساسی، یکی از ارکان کشورند و موجودیت آنها الزامی است. تعطیل شدن شوراهای به منزله تعطیلی رکنی از ارکان کشور است. همچنان که تعطیلی ارکان دیگر نظام (ریاست جمهوری، مجلس شورای اسلامی و...) خلاف قانون اساسی است، تعطیلی شوراهای نیز با اصول نظام و قانون اساسی مغایرت دارد.

ثانیاً؛ شوراهای در امتداد سلسله مراتب سازمانی قوای سه گانه کشور قرار ندارند، بلکه دارای شخصیت حقوقی - به مثابه سازمانی عمومی و غیردولتی - است و در حوزه انتخابی خود تحت مدیریت هیچیک از مراجع یا ادارات حکومتی قرار ندارد و تصمیمات آنها (در حدود اختیارات قانونی شوراهای) حتی برای سازمانهای کشوری نیز لازم الاتباع است (اصل ۱۰۳ قانون اساسی؛ استناداران، فرمانداران، بخشداران و سایر مقامات کشوری - که از طرف دولت تعیین می شوند - در حدود اختیارات شوراهای ملزم به رعایت تصمیمات آنها هستند).

با پذیرش مطالب فوق، گامهایی که تا تحقق مشارکت واقعی مردم باید پیمود، عبارت اند از:

۱- کمک به شوراهای در جهت تحقق وظایف قانونی و کمک به

موفقیت شوراهای در عمران و خدمات شهری، از طریق تدوین و تصویب برنامه های شوراهای در چارچوب نظام برنامه ریزی شهرداریهای کشور

۲- تبدیل وظایف عمومی شوراهای به وظایف اختصاصی آنها در حال حاضر شوراهای بر شهرداریها نظارت کامل دارند. اما وظایف عمومی شوراهای (مندرج در بندهای ۲ تا ۷ ماده ۷۱ قانون تشکیلات، وظایف و اختیارات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران) باید با توافق دستگاههای ذی ربط انجام پذیرد. لذا در راستای تحقق مدیریت واحد شهری و گسترش وظایف شوراهای ضروری است وزارت کشور در گام اول وظایفی را که می تواند از سایر دستگاههای اجرایی منفک شده و به شوراهای واگذار گردد، شناسایی کرده و با توافق دستگاه مربوطه و در صورت تمایل شوراهای به آنها واگذار نماید. در گام دوم با اصلاح قانون مذکور، وظایف عمومی شوراهای به وظایف اختصاصی و عملی آنها تبدیل گردد و شوراهای شهر علاوه بر حاکمیت بر شهرداری بر سایر دستگاههای اجرایی، در محدوده شهر نیز حاکمیت یابد.

۳- اجرای کامل قانون اساسی و تحقق سایر مواد آن در خصوص شوراهای، با برگزاری انتخابات شوراهای شهرستان، استان و تکمیل سایر حلقه های نظام شورایی کشور

۴- تحقق مشارکت همه جانبه شهروندان با شکل گیری شوراهای محلات و مناطق شهری امکان پذیر است؛ امری که در حال حاضر به صورت خودجوش در برخی از شهرها در حال انجام است (انجمنهای شورایی در تهران). اما می بایست قانون شوراهای در این خصوص نیز اصلاح گردد.

۵- تعمیم فرهنگ شورایی علاوه بر نظام تصمیم سازی و تصمیم گیری در سطح مدیریت شهری به سایر فعالیت های شهرها، یاب به عبارت دیگر، تدوین و اجرای الگوی مشارکتی در حفظ و نگهداری فضای سبز، نظافت و پاکیزگی محلات، تفکیک زباله از مبدأ تولید، حضور در گروه های داوطلب آتش نشانی و...

شوراها؛ از ایده تا واقعیت

نگاهی تحلیلی به عملکرد شوراها
♦ زهرا تشکر

از زمان مشروطه تاکنون ایده تشکیل شوراها تقریباً همیشه در گفتمان سیاسی-اجتماعی ما جریان داشته است؛ گاه کم‌رنگ و گاه پررنگ، دغدغه اصلی مردم ما چانه‌زنی‌های سیاسی-اجتماعی برای تشکیل شوراها بوده است، شوراهای کاری، روستایی، شوراهای محلات و... اما در کنش مسائل اجتماعی، مسوای چند تجربه محدود، بیشتر تلاش جامعه بر تشکیل شورا صرف شده است و لایند نسل ما قدمی فراتر رفته است که از دل‌آپسی تشکیل شورا به درآمده و به استقرار شوراها می‌اندیشد.

در این گزارش حضور تقریباً شش ماهه شوراها را بررسی خواهیم کرد، گو اینکه به زعم اغلب کارشناسان چنین مدت زمانی برای ارزیابی کار شوراها کافی نیست. این سخن درست است اما در هر چند گام، نگاهی به پشت سر تصحیح گام‌های بعدی است. شوراها بخصوص شوراهای شهر - که تا کید ما در این گزارش بر آنهاست - در این مدت چه کرده‌اند؟ آیا به عنوان یک پایه جدید در سیستم مدیریت شهری کشور توانسته‌اند قائم به خود شوند و نگاه سیستم برنامه‌ریزی شهرها را به خود بچرخانند؟ با وجود ترکیب ناهمگون اعضای شوراها در اغلب شهرها، شورا تا چه حد درک درستی از شهر و واقعتهای آن پیدا کرده است؟ رابطه شوراها با مردم، دولت، سازمانها و نهادهای مختلف دست‌اندر کار امور شهری و در نهایت با شهرداری تا چه حد تعریف و تصحیح شده است؟ در یک کلام، در کنش مسائل پیچیده شهرهای ما و در چندگانگی مراکز و منابع تصمیم‌گیری درباره آنها، شوراها چه هستند؟ «باری سنگین و بلا تکلیف» یا «وزنه‌ای قابل اتکا»؟

گامهای رو به جلو

تقریباً در تمام شهرهای کوچک و بزرگ، شوراها دوسه ماه اول فعالیت خود را به انتخاب شهردار پرداختند. تعیین شهردار، خود به خود اولین گام ضروری و حیاتی در استقرار

مشاورکت مردم در سرنوشت خود» از آن شعارهاست که تقریباً جاستنسی اغلب سخنرانیهای دولتمردان در سراسر دنیا است. اما از شعار تا عمل فاصله بسیار است. اینکه دولتی خود قصد کند حق اظهارت مردم بر امور خودشان را احیا نماید، مسوای ضرورت‌های اقتصادی و بیاجتماعی، نشان بلوغ نظام سیاسی است. بالاخره شوراها - ثمره این بلوغ - به عرصه تصمیم‌گیری وارد شدند. عاز شادای این استقرار سرخوشیم، اما نگاه نخب جامعه‌شناسی علامت سوالهای خود را کم‌رنگ نکرده است: تزییق شوراها به بدنه تصمیم‌گیری یک جامعه تا چه حد در ساختارهای بنیادین اجتماعی تفسیر ایجاد می‌کند؟ آیا پذیرش اجتماعی برای آن وجود دارد، اثرات مثبت و منفی آن چیست و تا چه حد کاراست و...

شوراها عمدتاً در سطح شهرهای بزرگ و بعضی از شوراهای شهرهای کوچک سعی کرده‌اند سازمانهای دیگر دست‌اندرکار امور شهر را شناخته و در تصمیم‌گیریهای آنان تأثیرگذار باشند. ارتباط قوی و فعال با سایر سازمانها از ضرورت‌های تصمیم‌گیری درباره شهر است. برخی از شوراهای این ضرورت را بخوبی حس کرده و در جهت آن فعالیت می‌کنند.

به رسمیت شناخته شدن شوراهای از سوی برخی سازمانهای دیگر (گرچه محدود به موارد اندکی می‌شود)

سید عبدالحسین ساسان

نشان از این دارد که شوراها به عنوان نهادی مردمی که واجد اختیاراتی در امور شهرند، رسمیت یافته‌اند. نمایندگان چنین سازمانهایی در کمیسیون‌های مختلف شورا حضور پیدا کرده و اطلاعات مورد نیاز شورا را منتقل می‌کنند. به قول سید عبدالحسین ساسان استاد دانشگاه و عضو شورای شهر اصفهان همکاری برخی از دستگاهها به حدی بوده است که گویی آنها سالها منتظر شوراها بوده‌اند.

شوراها از سوی دیگر، مرجعی جدید برای دادخواهی مردم‌اند. تعدادی از شوراها سعی کرده‌اند رابطه خود را با مردم تعریف کنند. شورای شهر مشهد با ایجاد کمیته‌های نظارتی و تقسیم شهر به چهار منطقه جغرافیایی، هفته‌ای یکبار با حضور در یکی از مناطق، پذیرای مردم این منطقه می‌شوند و از این طریق ارتباط مستقیم و منظمی با مردم برقرار می‌کنند. گرچه هنوز شوراهای محلات تشکیل نشده است ولی برخی شوراها با نمایندگان هر محله ارتباط مستمر و دائمی دارند.

برخی از شوراها سعی کرده‌اند در کمیسیون‌های خود از تخصص‌های مربوط به امور شهری دعوت به عمل آورند. سازمانهای نظام مهندسی، انجمن مهندسان، شرکت‌های ساختمانی، مهندسان مشاور و... در بعضی از شوراهای شهرهای بزرگ، به صورت گروه‌های پژوهشی فعالیت دارند. گرچه این ایراد اغلب به شوراها گرفته می‌شود که مردم در دوره اول نتوانسته‌اند به طور کامل متخصصان شهر و صاحبان ایده‌های شهری را به عنوان اعضای شورا انتخاب

شوراها تشخیص داده شد. از آنجا که شهردار همیشه از ملزف وزارت کشور انتخاب می‌شد، شهردار بودن شعلی دولتی محسوب می‌گردید و معیارهای گزینش شهرداران نیز براساس روابط و سلیقه‌های سیاسی، اهمیت شهر از نظر سیاسی و قدرت تأثیر نیروهای اجتماعی مختلف بود. از برخی موارد خاص که بگذریم، آنچه در معیارها به حساب نمی‌آمدند لزوم رعایت تناسب بین نیازها و مشکلات شهر با تواناییها و ویژگیهای شهردار منتخب بود. توجه به این نکته دلگرمی می‌آورد که ساکنان شهرهای ما اولین بار است می‌بینند

اکبر مارد

«شهردار» را می‌شود انتخاب کرد.

در چنین فضایی شوراها گام نخست را در اعلام استقلال خود از دولت برداشتند. آنها در یک دوره کاری کاملاً فشرده طرحها و برنامه‌های کاندیداها را شنیدند و فعالیت‌های شهرداران گذشته را ارزیابی کردند. براساس آمار موجود در جریان این انتخاب تقریباً ۵۰ درصد شهرداران گذشته در سمت خود ایفا شده‌اند و بقیه انتخاب‌های جدیدی بوده‌اند.

گرچه به طور مطلق نمی‌توان گفت همه شوراهای شهر، شایسته‌ترین انتخاب را در این مورد به عمل آورده‌اند، اما به خوبی پیداست که تجربه شهردار بودن معیاری مهم محسوب شده است. برخی نمونه‌ها نیز حاکی از درک بالایی اعضای شورا در انتخاب فردی شایسته است. شوراهای برخی از شهرهای کوچک در استانهای محروم موفق شده‌اند افرادی را با تخصصها و تحصیلات سطح بالای شهرسازی و با رشته‌های مرتبط، به عنوان شهردار انتخاب کنند.

انتخاب شهردار، شاخص مهم فعالیت شوراها بوده است. این کار تقریباً در همه شهرهای کشور، اعم از کوچک و بزرگ عمومیت داشته است. این عمومیت در سایر فعالیت‌های شوراها به چشم نمی‌خورد. به حدی که برخی از تحلیل‌گران را به این جمع‌بندی رسانده است که شوراها فقط تاکنون شهردار انتخاب کرده‌اند. چنین قضایاتی چندان منصفانه نیست اگر در نظر آوریم که برخی از شوراهای پس از گذشت یکی دو ماه از زمان استقرار خود، حرکت‌های مثبتی داشته‌اند.

حدود شش ماه می تواند قضاوت زود هنگامی تلقی شود. چنین زمان محدودی، البته در ارزیابی کامل، مهلت کمی است. با اذعان به این مطلب، مشکلات قانونی شوراها، مشکلات رابطه شورا با مردم، با سازمانها، نهادهای شهری و... را از این پس بررسی خواهیم کرد.

قوانین؛ شفافیت یا ابهام

قوانین به جهت تسهیل امور زندگی وضع می شوند، اما هرگاه همین قوانین تعریف شده و شفاف نباشند، اعمال ضابطه مند را مشکل کرده و خود مائمی بزرگ خواهند بود.

حسین صالحی

با وجود گذشت فقط چند ماه، شوراها در گیرودار عمل متوجه شده اند قوانین، به طور شفاف، عرصه عمل آنها را روشن نکرده است. تقریباً همه کارشناسان در تحلیل بر این نکته بافشاری می کنند. حسین صالحی، که کارشناس مسائل حقوقی شوراها و شهرداریهاست می گوید: قوانین و مقررات در خصوص شوراها با عدم شفافیت و یا تردید متون قانونی و حتی تناقض و در مواردی اشتباه رویرو بوده است. این مسئله کار را به آنجا کشانده که اگر متصدیان امر فکری نکنند، مشکلات اساسی به دنبال خواهد داشت. همین مشکل در مجموعه قوانین مربوط به شهرداریها نیز وجود دارد؛ قوانین منون و مشخص و مصوبات برخی مراجع مانند شورای عالی معماری و شهرسازی گاه در دسترس شهرداران نیست.

در قانون شوراها اجمال، سکوت و بعضاً تناقض و اشتباه وجود دارد. از نظر صالحی آنچه مربوط به قوه مقننه است تقریباً انجام شده ولی از آن پس، این قوه مجریه است که باید قوانین را شفاف تر کرده و به شکل مقررات و آیین نامه هایی روشن ارائه دهد، موارد مشکل زا را مشخص کند و در جهت رفع آنها از مراجع قانونی اقدام نماید.

عباس زراعت، حقوقدان، نیز که خود عضو شورای اسلامی شهر کاشان بوده، معتقد است ابهام در خود قانون اساسی است، برای آنکه در جایی شورا مرجع نظارتی تعریف شده و در جای دیگر مرجع اداری و به عنوان نهادی محلی. قانون اساسی به روشنی مشخص نکرده که هدف ایجاد

کنند، اما نمی توان منکر شد که پس از استقرار در بسیاری از شهرها، اعضای شورا فعالیت گسترده ای در جهت شناخت ابعاد مختلف شهر و شهرداری به عمل آوردند. تشکیل کمیسیون های تخصصی و تهیه آیین نامه های داخلی هر کمیسیون از دیگر فعالیت های ارزشمند شوراهاست.

اتخاذ تصمیمات قانونی را می توان شاخص خوبی برای آشنایی اعضای شوراها قلمداد کرد. شوراها موظف اند کلیه مصوبات خود را به فرمانداری ابلاغ کرده و در صورتی که مغایرت با قانون نداشت اجرا کنند. فرماندارها از سوی وزارت

عباس زراعت

کشور موظف شده اند گزارش این مصوبات را جهت یک بررسی کارشناسی اعلام کنند.

اکبر مقدم، بازرسی ویژه شهرداریها در وزارت کشور، می گوید: اکثر تصمیمات شوراها با قانون مطابقت و تنها ۷ تا ۸ درصد موارد با قوانین مغایرت داشته است. از لحاظ آماری، بعضی شوراها بیش از ۱۵۰۰ مورد تصمیم گیری داشته اند و تنها ۴ یا ۵ مورد از این تصمیمات با قانون مغایر بوده است و این برای ما دور از انتظار نیست، چرا که قبلاً هم در شهرداریها چنین اتفاقاتی رخ داده و ما با تذکر رفع کرده ایم.

نکات مثبتی از این دست جای امیدواری را باقی می گذارند، اما نباید موجب غفلت از کاستیها و مشکلات شوراها شود.

راهی پر پیچ و خم

گفتن از مشکلات و نارساییها به معنی نلسردی در کار و ساختن کوهی از گاه نیست. مسائل باید گفته شوند تا نظام اجتماعی برای رفع آنها تدبیری بیندیشد می گوئیم نظام اجتماعی و نه دولت، چون شوراها قرار است مستقل از دولت فعالیت کنند. هر گاه به نقش دولت اشاره می شود مراد تنها نقشی ارشادای و آموزشی است. شوراها - که نمایندگان مردم اند - باید در یک فرآیند و در طول زمان، بتدریج، استقلال خود را از دولت درک کنند و چشم به دست مردم و شهر خود باشند.

در ابتدای ذکر مشکلات باز هم می گوئیم که گذشت

بین سیاستگذاری، نظارت و اجرا و آشنابودن اعضای شوراها به این سرزمینی باعث شده است در موارد بسیاری شأن شهرداری شکسته شود. شهرداری سازمانی است که در بسیاری از اقدامات روزمره خود نیاز به اقتدار دارد و هرگاه مردم از عملکرد شورا این استنباط را کرده باشند که با آمدن شوراها به اقتدار شهرداری خدشه وارد شده است، انجام امور جاری شهرداری با مشکل مواجه خواهد شد. شوراها باید مردم‌داری کنند اما مردم‌داری را نباید با تضعیف شهرداری یکی گرفت.

شورای شهر یا شورای شهرداری

اشاره کردیم که شوراها از نظر ترکیب اعضای خود، عموماً فاقد تخصصهای کافی در امور شهر و شهرداری هستند. از سوی دیگر در این چند ماه اول فعالیت آموزش کافی را نیز در این باره دریافت نکرده‌اند. این دو مسئله به همراه مسائل خاص منطقه‌ای محلی باعث شده است شوراها با این ابهام روبرو شوند که شورای شهرند یا شورای شهرداری. سیدعبدالحسین ساسان در این باره می‌گوید: هنوز شوراها در مورد میزان احاطه و اشراف خود بر سایر ادارات و دوایر دولتی در محدوده شهر دچار ابهام هستند. بسیاری از مسائل شهر به سازمانهای خدماتی بر می‌گردد، ولی قانون میزان و درجه اقتدار و اشراف شورای شهر را بر این سازمانها روشن نکرده است. در قانون گفته شده همکاری با سایر سازمانها، اما این سؤال پیش می‌آید که اگر بعضی سازمانها همکاری نکنند تکلیف مسائل شهر چه می‌شود. ما در مقابل تقاضاهای مردم چه باید بکنیم. محمد رحیم رهنما، استاد دانشگاه و عضو شورای اسلامی شهر مشهد، نیز بر این مسئله صحنه می‌گذارد. او می‌گوید: برای برنامه‌ریزی منظم برای یک شهر لازم است همه سازمانهای دست‌اندر کار با یکدیگر هماهنگ و یکپارچه عمل کنند. در غیر این صورت سازمانها به سوازاات هم عمل می‌کنند و یا رقیب یکدیگر می‌شوند. نقش شورای شهر وقتی مثبت است که تصمیماتش برای

شوراها نظارت است یا اجرا. از سوی دیگر همین مشکل در قوانین عادی شورا نیز به چشم می‌خورد. در قانون تشکیلات شوراها عمده وظایف اجرایی شوراها مربوط به شهرداری است. در حالی که قانون اساسی چنین قیدی ندارد. قوانین عادی نباید خلاف قانون اساسی باشد. به نظر عباس زراعت با چنین ابهامات قانونی و به جهت عدم پیش‌بینی‌های قانونی و عدم شفافیت‌ها، شوراها موفق نخواهند بود، چرا که اولاً در قانون اساسی جایگاه شوراها روشن و شفاف نیست و ثانیاً قوانین عادی نقایض زیادی دارد و بر خلاف قانون اساسی تنظیم شده است.

همین عدم شفافیت قانون، شوراها را دچار گیجی و سردرگمی کرده است. برخی در امور نهادها و سازمانهای دیگر شهر دخالت می‌کنند و در مردم انتظارات فراتر از قانون بر می‌انگیزند و برخی دیگر نیز به جای سیاستگذاری و برنامه‌ریزی در امور اجرایی شهرداری دخالت می‌کنند. توصیه برای استخدام افراد، یافشاری در تقسیم زمینهای شهری بین افراد خاص، اصرار در تغییر کاربری اراضی و... از جمله مشکلاتی هستند که شهرداران بروز آنها را به گردن شوراها می‌اندازند.

مشخص نبودن حدود و قوانین و روشن نبودن جایگاه شوراها و حدود و اختیارات آنها به همراه کم‌تجربگی اعضای شوراها در مسائل و امور شهری باعث تصمیم‌گیریهای

اکبر عوشاهی

در کشاکش مسائل پیچیده شهرهای ما و در چندگانگی مراکز و منابع تصمیم‌گیری درباره آنها، شوراها چه هستند؟ «باری سنگین و بلا تکلیف» یا «وزنه‌ای قابل اتکا»

سایر سازمانها نیز ضمانت اجرایی داشته باشد. در حال حاضر نقش شورا فقط توصیه‌ای است و لذا باید گفت جایگاه شورا در برابر سایر سازمانهای دست‌اندر کار توسعه شهر جایگاه ضعیفی است. به نظر می‌رسد تنها راه چاره در مرتفع کردن

عجولانه و بی‌ضابطه می‌گردد. این تصمیمات بر ضوابط و طرحهای شهری و در نهایت بر سرنوشت شهر و اراضی آن تأثیر منفی به جای خواهد گذاشت. از سوی دیگر به نظر برخی شهرداران، عدم تفکیک مرز

مشکلات شهر یکبارچگی مدیریت شهر است و چنین کاری از لوازم موفقیت شوراهاست.

شوراها و سازمانهای دیگر

به صوانع و مشکلاتی که ذکر شد باید عدم هماهنگی ساختار تشکیلات مدیریتی کشور با شوراها را نیز افزود. با وجودی که شوراها رسماً موظف به اجرای وظایف قانونی خود

سازمانها و مردمی خود - اگر نگوئیم نشان از آماده نبودن نهادهای اجتماعی برای پذیرش عنصری جدید در ساختار مدیریت شهری است - قطعاً در روند فعالیت شوراها ایجاد اختلال کرده و آنها را دچار کارهای زائد و دوزدنیهای مکرر می‌کند. پس از چندی نیز جایگاه اصلی شوراها فراموش شده و تبدیل به عنصری غیر مؤثر می‌شوند.

شوراها و شهرداری

از همه مشکلات قانونی و اجتماعی در تعریف جایگاه شوراها که بگذریم، به هر حال باید پذیرفت که طبق قانون تشکیلات شوراها، شورا عمدتاً شورای شهرداری است و بیش از هر چیز باید به فکر تعریف و تصحیح رابطه خود با این سازمان باشد.

اکبر مقدم می‌گوید طبق آماري که از سوی استاندارها در اختیار وزارت کشور گذاشته شده، تنها در ۴ یا ۵ استانداری جلسه حل اختلاف بین شوراها و شهرداری برقرار شده است.

محمد رحیم رهنما

با وجود گذشت فقط چند ماه، شوراها در گیرودار عمل متوجه شده‌اند قوانین، به طور شفاف، عرصه عمل آنها را روشن نکرده است

این مطلب به این معنی است که در بقیه استانها اصلاً اختلافی نبوده است. چنین برآوردی گرچه در نگاه اول امیدوارکننده به نظر می‌رسد، اما نباید تصور کرد شوراها در چند ماه فعالیت خود با شهرداری بی‌مشکل بوده‌اند. محمد رحیم رهنما معتقد است در سازمان شهرداری هیچ پیش‌بینی برای حضور شوراها نشده است. ساختار شهرداری ساختاری سنتی و براساس نظام مدیریتی از بالا به پایین است. قوانین و مقررات مشارکتی، روحیه مشارکتی و مدیریت مشارکتی در چنین سیستم سنتی مفاهیمی کاملاً ناآشناست. به همین دلیل نیز هست که حضور شوراها در ساختار سازمان شهرداری می‌تواند ایجاد مشکل کرده، با آن ناسازگاری بزرگ و عدم هماهنگی‌هایی ایجاد شود. بخشی از مشکلاتی که اکنون شوراها با شهرداریها دارند، ناشی از همین ساختار سنتی است. به این مورد بسیار مهم وقتی ناآشنایی با قوانین شهرداری و شفاف نبودن مرزبندی وظایف را که قبلاً بحث کردیم، اضافه کنیم، مشکل حادث و گسترده‌تر خواهد شد.

شوراها و مردم

ارتباط مداوم و وسیع مردم با شوراها یکی از امتیازات مهمی است که شوراها از آن برخوردارند. حضور یک عنصر مردمی در ساختار برنامه‌ریزی دولتی، بی‌شک نیاز مبرمی به حمایت مردمی دارد. با وجود این در جریان عمل، وقتی نهادی

شده‌اند، اما عدم آمادگی لازم سایر سازمانها برای هماهنگی‌های مختلف با شوراها خود مشکل بزرگی شده است. به طوری که به گفته برخی کارشناسان همین امر می‌تواند به مرور زمان نقش واقعی شوراها را کمرنگ سازد.

برخی از سازمانها نه تنها با شوراها همکاری نمی‌کنند، بلکه گاه خود منشأ مشکلات نیز هستند. سازمانها به مراجعات نابجا و غیر ضروری مردم به شورادان می‌زنند، پرداخت وام بانکی به مزدوجین، صدور شناسنامه نوزاد و... در بسیاری از شهرها منوط به صدور گواهی شورای شهر شده است. به نظر می‌رسد تصور سازمانها و نهادهای دیگر از شورای شهر تصویری در حد شورای محلات یا مساجد است. چنین برخوردهایی بر جایگاه سیاستگذاری شوراها تأثیر منفی می‌گذارد.

برخوردهای غلط و تعریف نشده برخی سازمانها با شوراها همچنان ادامه دارد و هر گاه جامعه تلاشی در زمینه‌سازی برای پذیرش اجتماعی شوراها به عمل نیاورد، آنها نخواهند توانست حیات مؤثری داشته باشند و هیچ تضمینی برای تکرار سرنوشت شوراهای دیگر برای شورای شهر نیست. برخوردهای سیاسی برخی دستگاهها و مراجع یا شوراها، سکوت صدا و سیما در مقابل شوراها و بی‌توجهی به برنامه‌سازی مفید برای معرفی جایگاه شوراها به سایر

تقاضای وام، تقاضای کار و... شده‌اند. مهمترین دلیل چنین قضایی را می‌توان در عدم پیش‌بینی جامعه برای نهادهایی دانست که خواسته‌های پراکنده در آنها کاتالیزه شده و به شکل قانونی و منطقی مطرح گردند. در غیاب شوراهای تشکل‌های محلی، مردم به تنهایی عجزی که در دست‌رسان است پناه می‌آورند.

علاوه بر همه مشکلاتی که بر شمرديم، مشکلاتی همچون عدم دریافت آموزش صحیح اعضای شوراهای را نیز باید اضافه کنیم. گرچه وزارت کشور تا حدودی با اعزام کارشناسان و انتشار جزوات محدود آموزشی سعی کرده است. خدای آسوزشی شوراهای را بپوشاند، اما به نظر می‌رسد پایه همه مشکلات مطرح‌شده، آموزش اعضای شوراهای مردم و سازمان‌های مرتبط امور شهری باشد.

راهکارها

به نظر می‌رسد تنوع مسائل در شهرهای مختلف به حدی است که اظهار نظری این‌گونه شتابزده قابل طرح نیست. شهرها بسته به اندازه، نیاز، مسائل خاص و با موقعیت‌های سیاسی و جغرافیایی خود، مسائل مختلفی دارند و باید با مسائل آنها برخورد‌های مختلفی داشت. ما در بحث‌های گذشته سعی کردیم به مشکلات عام شوراهای بپردازیم. مسائل خاصی نیز مانند کمی تعداد اعضای شوراهای در بعضی از شهرها، اتکالی بیش از حد شورا به کمیته‌های دولتی، برخورد‌ها و خواسته‌های شخصی اعضای شورا و اختلافات و درگیری‌های قومی در تصمیمات و... نیز قابل

برای سیاست‌گذاری و برنامه‌ریزی آمده باشد. انتظارات متنوع و گسترده مردمی می‌تواند در روند فعالیت آن ایجاد اختلال کند. تقریباً همه کسانی که به نحوی با شوراهای مرتبط هستند و ما درباره عملکرد شوراهای با آنها به رایزنی پرداختیم، ضمن آنکه بر لزوم ارتباط مردمی شورا تأکید کردند اما اذعان داشتند که تماسها و حضور دائمی افراد مختلف با خواسته‌های

تلاش برای جلسات شورای اسلامی شهر تهران

مشخص نبودن حدود و قوانین و روشن نبودن جایگاه شوراهای و حدود و اختیارات آنها به همراه کم‌تجربگی اعضای شوراهای در مسائل و امور شهری باعث تصمیم‌گیری‌های عجولانه و بی‌ضابطه می‌گردد. این تصمیمات بر ضوابط و طرح‌های شهری و در نهایت بر سرنوشت شهر و اراضی آن تأثیر منفی به جای خواهد گذاشت

بجاستند که طرح آنها مجال دیگری می‌طلبد. هر یک از مشکلاتی که بر شمرديم می‌توانند با برنامه‌ریزی‌های اصولی کوتاه‌مدت یا درازمدت مرتفع شوند، ولی نباید به سکوت و انهداده شوند. ما در اینجا به پاره‌ای از راهکارهای مطرح‌شده از سوی کارشناسان اشاره می‌کنیم: در گام اول باید مجموعه‌های کامل از قوانین و مقررات تدوین گردند. در این تدوین باید تکیه بر مقررات و آیین‌نامه‌های اجرایی باشد. مقررات جهت استفاده بیشتر باید تقیح شوند و موارد ناسخ و منسوخ آنها مشخص گردد. شوراهای باید نیازهای قانونی خود را به دولت منعکس کنند. از نظر جامعه‌شناسی حقوقی، قوانینی که بر حسب نیاز جامعه

متنوع و گاه شخصی در محل شورا موجب اختلال در کار شورا شده است.

ارتباط مردم با شوراهای، ارتباطی سازمان‌یافته و براساس انتظارات جامعه مدنی نیست. مشکلات صنفی و شوراهای محلات در شهرها وجود ندارد و لذا شوراهای یا خواسته‌های متشکل و جمعی رویرو نیستند، بلکه خواسته‌های شخصی و پاسخ به آنها بیشتر وقت شوراهای را به خود اختصاص می‌دهند. بدین ترتیب شوراهای به ناچار دچار نوعی روزمره‌گی شده‌اند. هر روز ناچارند به خواسته‌های حضوری و غیر حضوری مردم - که گاه غیر قانونی هم هستند - پاسخ گویند و به درد دل آنان گوش دهند. شوراهای تبدیل به مراکز رفع اختلافات خانوادگی،

اداره شهرهای ما به سمت مدیریت متمرکز شهری به پیش رود. گرچه این سخن در ابتدای شروع کار شوراهای و مشکلات تخصصی اعضای شوراهای، نسنجیده به نظر می‌رسد اما در دوره‌های بعد و به مرور زمان که شوراهای به تصحیح بدنه تخصصی خود نیز پرداخته باشند، حضوری مؤثر خواهند داشت؛ آنگاه «شورای شهر» خواهند بود، نه چیزی کمتر از آن.

شدت درگیرهای روزمره شوراهای با مراجعات مردمی به یقین همه آنها را به ضرورت وجود شوراهای محلی واقف کرده است. همچنین تکمیل زنجیره شوراهای (پیش‌بینی شده در قانون اساسی) هم این قبیل مشکلات را مرتفع خواهد کرد و هم از این طریق در رده‌های بالاتر، مسئله مهم «نظارت بر شورا» متحقق خواهد شد.

اکبر عموشاهی، مشاور معاون حقوقی و امور مجلس

شهرداری سازمانی است که در بسیاری از اقدامات روزمره خود نیاز به اقتدار دارد و هرگاه مردم از عملکرد شورا این استنباط را کرده باشند که با آمدن شوراهای به اقتدار شهرداری خدشه وارد شده است، انجام امور شهرداری با مشکل مواجه خواهد شد. شوراهای باید مردم‌داری کنند اما مردم‌داری را نباید با تضعیف شهرداری یکی گرفت

وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، در زمینه گسترش ارتباطات شوراهای می‌گوید: شوراهای می‌توانند ارتباطات خود را با استفاده از تلویزیونهای محلی یا مردم و دستگاههای دیگر نزدیکتر کنند. آنها می‌توانند از طریق شبکه جهانی (اینترنت) ارتباطی قوی بین خود و قشر تحصیلکرده و بخش عظیمی از سازمانهای دولتی و خصوصی که با این شبکه مرتبط هستند، برقرار نمایند.

در هر حال می‌توان طیف وسیعی از راهکارها را برای بهبود عملکرد شوراهای ارائه داد، چرا که یاور دولت و دست‌اندرکاران و نیز اعضای شوراهای این است که شوراهای باید در فرآیندی تکاملی دیده شوند. وضعیت و عملکرد شوراهای می‌تواند دلگرم‌کننده باشد و قوی تصور شود که آنها می‌توانند مجرای قانونی برای اقدامات شهرداری باشند، با نظارت خود باعث ضابطه‌مندی در اقدامات این سازمان گردند، منشأ کنترل کیفی در عمران شهرهای ما و مهم‌تر از همه جلوه‌ای از «مشارکت مردم در سرنوشت خود» باشند و... و اینها همه در صورتی میسر است که جامعه و نهادهای آن بتوانند پذیرش چنین عنصری را در خود ایجاد کنند و در یک کلام به شورا و اصل مشارکت مردم اعتقاد و التزام عملی داشته باشند.

تدوین شوند ماندگاری و ضمانت اجرای بیشتری خواهند داشت.

با اقدام در جهت شفاف کردن مرز بین سیاستگذاری، و اجرا و ارائه برنامه‌های آموزشی مداوم در این جهت، باید به شوراهای کمک کرد تا در موضع برنامه‌ریزی، سیاستگذاری و نظارت یعنی جایگاه قانونی خود قرار گیرند. اگر قانون شفاف و روشن، در مجموعه شهرداری ملاحظات عمل قرار گیرد، می‌تواند هم بسیاری از خواستهای مردم و هم تصمیمات و انتظارات غیر قانونی شوراها را از شهرداری تعدیل نماید.

اتکاب به راه‌حل‌های قانونی، مطمئن‌ترین شاخص در ایجاد هماهنگی بین شورا و شهرداری و ایجاد مفاهیم بین مدیریت اجرایی و مدیریت قانونگذار و ناظر شهر است.

شوراهای بتدریج باید بتوانند برای جلوگیری از روزمره‌گی به تدوین برنامه‌های بنیادی تری دست بزنند. طراحی سیستم نظارتی هر یک از کمیسیونهای شوراهای می‌تواند یکی از این برنامه‌ها باشد و از آنجا که طراحی سیستمهای نظارتی خود دارای روش و برنامه خاصی است، می‌تواند از بسته‌های نرم‌افزاری، نیاز آموزشی آن تأمین شود. شوراهای بتدوین برنامه‌های درازمدت می‌توانند سیاستهای کلی شهر را مشخص کنند و از این طریق بتدریج در «موضع سیاستگذاری و برنامه‌ریزی قرار گیرند.

حضور شوراهای آنگاه به طور کامل مؤثر خواهد بود که

در شهریورماه سال جاری به همت مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور در فرهنگسرای سرو مراسم سخنرانی برپا شد. در این مراسم علیرضا علوی تبار به موضوع الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهر پرداخت که در ذیل خلاصه‌ای از این سخنرانی درج شده است.

◆ علیرضا علوی تبار

دستنه نوم نظر به‌شای مشارکتی بر جنبه‌های رفتاری تأکید دارد. در این نظر به‌ها بخش اعظم رفتار به جای اینکه حاصل باورها و گرایشها باشد، نتیجه سود و زیانی است که یک رفتار در خود دارد؛ به این معنی که پاداشها و مجازاتهایی که در قبال انجام یک رفتار تحسب شخص می‌شود، تعیین کننده ادامه رفتار اوست. در واقع برای این گونه افراد این مسئله مهم است که در صورت نشان دادن گرایشهای مشارکتی، نظام اجتماعی چقدر آنها را تشویق می‌کند و یا پاداش می‌دهد. این افراد عقلانی رفتار می‌کنند و با محاسبه هزینه فایده‌های مشارکت یا عدم مشارکت در تصمیم‌گیری اقدام می‌نمایند.

البته این دو نظریه چندان هم باینکه‌گو معایرت ندارند و می‌توان آنها را در یک نظریه جامع‌تر مطرح نمود. به هر حال ارزیابی

محمور بحث دستاوردها و نتایج حاصل از پژوهشی طولانی در زمینه الگوهای مشارکت شهروندان است که با همکاری مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری صورت گرفته است. □

ما با شناخت الگوهای مشارکتی در گامهای بعدی تصور خود را از متغیرهای مؤثر بر مشارکت روشن می‌نماییم. در این زمینه لازم است ابتدا نگاهی به نظریه‌های موجود در مورد مشارکت بیندازیم. نظریه‌های مشارکت توضیح می‌دهند که چرا بعضی گرایش بیشتری برای مشارکت از خود نشان می‌دهند و بعضی میل کمتری به این موضوع دارند. در یک طبقه‌بندی گنی دو دسته نظریه مشارکت وجود دارد: ۱- نظریه‌هایی که منشأ «وبری» دارند؛ یعنی از طریق به نظریه‌ها و تصور پنهانی ماکس وبر برمی‌گردند و در آنها بر سیستم اعتقالات باورها، گرایشها و

الگوی مشارکت در جامعه مردم سالار

اندیشه‌های فرد تأکید شده است. در ارتباط با مسئله مشارکت طبق نظریه‌های وبری فرض بر این است که اگر مشارکت به عنوان یک کنش اجتماعی در نظر گرفته شود، این کنش بر خواسته از وجوه فرهنگی هر جامعه است و تحت تأثیر عناصر گوناگون موجود در سیستم فرهنگی جامعه قرار می‌گیرد. لذا تصور و پنداشتی که افراد و کنش‌گرها دارند به شدت در رفتار آنها در زمینه مشارکت مؤثر خواهد بود. در واقع هنگامی که در جامعه‌ای رفتار مشارکتی وجود ندارد و یا گرایش به مشارکت اندک است، ریشه آن به سیستم دیدگاههای آن جامعه و فرد در ارتباط با فرهنگ، باورها و

تصوراتی که نسبت به محیط و پیرامون خود دارد، برمی‌گردد. طرز فکراتان این نظریه یک متغیر اساسی به نام بی‌قدرتی یا احساس بی‌قدرتی را مطرح می‌کنند به این معنی که هر قدر باورها، گرایشها و فرهنگ اجتماعی، احساس بی‌قدرتی را در افراد تقویت کند، گرایش آنها به مشارکت کاهش می‌یابد. افرادی که کاملاً احساس بی‌قدرتی می‌کنند، اعتماد به نفس خود را در عرصه اجتماعی از دست داده‌اند و احساس می‌کنند حضور یا عدم حضورشان تأثیری در فرایندهای اجتماعی ندارد، لذا در عرصه اجتماع کمتر فعالیت مشارکتی دارند.

● پروژه تعیین الگوهای مشارکت شهروندان در مرکز مطالعات برنامه ریزی شهری وزارت کشور بر مبنای نظریه‌های وبری صورت گرفته است. در این مراسم علیرضا علوی تبار به موضوع الگوی مشارکت شهروندان در اداره امور شهر پرداخت که در ذیل خلاصه‌ای از این سخنرانی درج شده است.

که از پاداش یک رفتاری می‌شود، کاملاً به سیستم فکری افراد وابسته است. ممکن است در یک فرهنگ، شنیدن نامزاهم چندان هزینه بر نباشد؛ بستگی به این دارد که تصور فرد از خود و از توهین در اجتماع چه باشد؟
طبق پژوهشی که انجام شد این دو نظریه در کنار هم استفاده و منجر به طراحی الگویی برای میزان مشارکت در شهر شد. این الگو مبتنی بر کاری تجربی است که اصطلاحاً به آن «کنش موجه» گفته می‌شود. در نظریه کنش موجه میزان مشارکتی که در عمل اتفاق می‌افتد به کمک سه متغیر ویژگیهای فردی، امکان عملی مشارکت و قصد و نیت مشارکت توضیح داده می‌شود. یعنی اگر در این سه زمینه وضعیت مساعد باشد، مشارکت اتفاق می‌افتد. لازم است توضیح است که منظور از امکان عملی مشارکت، وجود وضعیت نهادی و قانونی و امکان بهره‌گیری از آنهاست. عواملی که باعث ایجاد قصد و نیت مشارکت در فرد می‌شود عبارت‌اند از: اطلاعات فرد برای مشارکت که میزان اطلاعات او از معنی و ابعاد مشارکت و همچنین پیامدهای مشارکت و ارزیابی وی از این پیامدها را شامل می‌شود.
در توضیح ارزیابی فرد از پیامدهای مشارکت باید گفت تصور

تأثیر بیشتری بر این موضوع دارند.

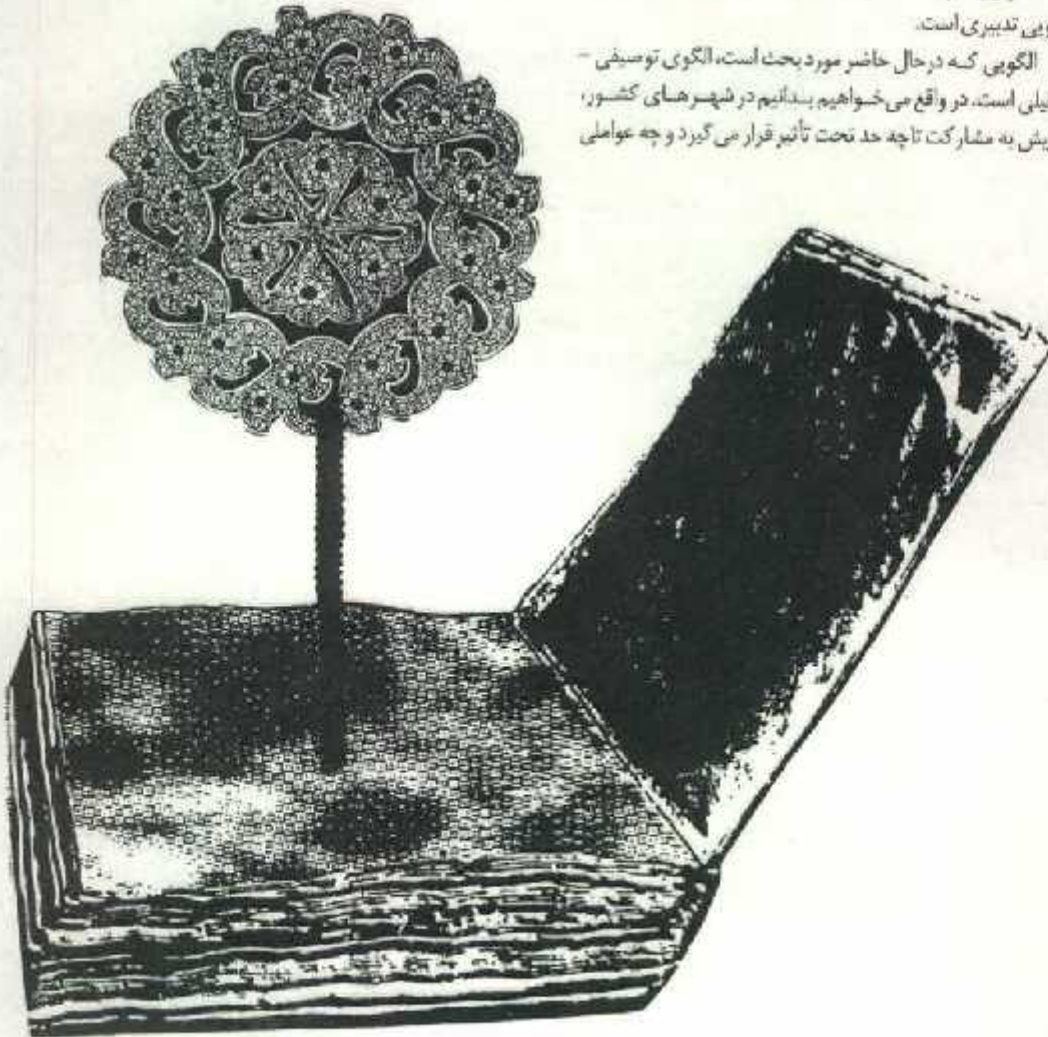
پژوهش انجام شده در شهرها باعث ایجاد تئوریهایی شد که بر دو متغیر احساس بی قدرتی و هزینه فایده مشارکت تأکید دارند. در واقع هرچه احساس بی قدرتی کاهش یابد، گرایش به مشارکت افزایش می یابد و هراندازه فایده مشارکت بیشتر از هزینه های آن ارزیابی شود، گرایش فرد به مشارکت نیز افزایش می یابد. اکنون این سؤال پیش می آید که دو متغیر فوقی، خود تحت تأثیر چه عواملی قرار می گیرند؟ تحقیقات نشان می دهد که هرچه تحصیلات افراد افزایش یابد، احساس بی قدرتی کم می شود و افراد اعتماد به نفس پیدا می کنند و احساس قدرتمندی و اثرگذاری در جامعه می نمایند و تصور می کنند که در روندهای اجتماعی می توانند نقش تعیین کننده ای داشته باشند. با افزایش سن نیز احساس بی قدرتی کم می شود و هنگامی

مردم از مشارکت، روی دیدگاه فرد اثر می گذارد و مانع یا مشوق او در مشارکت می گردد. از نظر بعضی مردم، فرد مشارکت کننده آدم سداخله خوبی است و از نظری بعضی دیگر وی فردی شهرت طلب و جویای نام به حساب می آید. انگیزه فرد در برآوردن توقعات دیگران نیز مهم است؛ اینکه او به تصور مردم از مشارکت وی اهمیت بدهد یک مسئله است و اینکه چقدر دوست دارد با مردم همسو باشد مسئله دیگری است. بعضی افراد علاقه ای به همسو بودن با مردم ندارند و لذا تصورات دیگران برایشان مهم نیست اما بعضی دیگر به قضاوت مردم و سیمای اجتماعی خود اهمیت زیادی می دهند و به برآورده نمودن توقعات مردم و ارائه تصویر خوبی از خود در اذهان توجه دارند.

در مجموع اگر در جامعه میل یا بی میلی نسبت به مشارکت دیده شود زمینه آن را باید در سه متغیر یاد شده جستجو نمود.

در مرحله بعد به الگوی می پردازیم؛ الگو به دو معناست: یکی الگوی توصیفی - تحلیلی و دیگری الگوی تدبیری. هنگامی که الگو یا هدف فهم یک پدیده و کشف چراها در مورد آن پدیده ارائه می شود الگوی توصیفی - تحلیلی است و زمانی که الگو با ارائه یک سری پیشنهادها جهت بهبود یک عملکرد توأم می شود الگوی تدبیری است.

الگویی که در حال حاضر مورد بحث است، الگوی توصیفی - تحلیلی است. در واقع می خواهیم بدانیم در شهرهای کشور، گرایش به مشارکت تا چه حد تحت تأثیر قرار می گیرد و چه عواملی

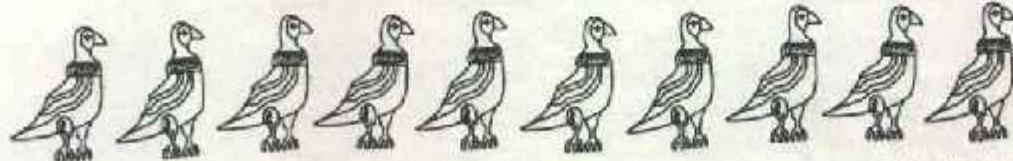
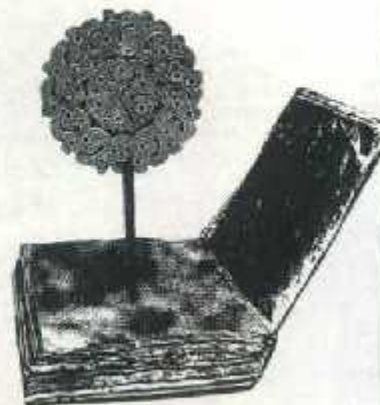
تا اینجا الگوی توصیفی - تحلیلی را بیان شد ولی آیا می شود به الگوهای تدبیری هم رسید؟

اندیشه های بشری در یک طبقه بندی کلی در سه دسته جای می گیرند: اندیشه های توصیفی - تحلیلی و تدوینی، اندیشه های هنجاری، ارزشی و تشویقی و اندیشه های راه حلی تجویزی و تدبیری.

در اندیشه های توصیفی - تحلیلی و تدوینی به دنبال کشف هست ها و در اندیشه های هنجاری، ارزشی و تشویقی به دنبال باید ها و نیاید ها هستیم. از همکاری دو اندیشه فوق اندیشه های راه حلی تجویزی و تدبیری حاصل می شود. در واقع پدیده های شناخته می شود، ریشه های آن پیدا می شود و بنا کمک اندیشه های هنجاری، ارزشی و تشویقی خوب و بد آن تعیین و موقعیت فرد و

که فرد به میانسالی می رسد بیشترین احساس قدرتمندی را دارد. بعد از عبور از میانسالی مجدداً احساس بی قدرتی افزایش می یابد البته در همه جا این موضوع عمومیت ندارد و استثناهایی وجود دارد.

مطالعه بر روی اقوام در ایران نشان می دهد با اینکه اقوام غیر فارسی در ایران اکثریت دارند اما تا حدودی احساس بی قدرتی دارند و احساس قدرت کمتری از نظر انزگاری بر جامعه داشته اند. اما اقوام فارسی این احساس را دارند که می توانند در جامعه بیشتر مؤثر باشند البته این احساسات به وجود آمده گاهی ناشی از حضور فرد در بین اکثریت و به وجود آمدن حس تفاوت و تمایز است. این احساس ذاتی نیست، بلکه بیشتر تحت تأثیر آموزش محیط اجتماعی بوجود می آید. زبان مادری هم در این زمینه مؤثر است

جامعه نسبت به آن مشخص می شود. از همکاری این دو، راه حلی برای پدیده پیدا شده پیدا می آید. اگر الگوی توصیفی - تحلیلی پذیرفته شده باشد و اگر ارزشی اساسی نسبی بر ضرورت مشارکت در ذهن داشته باشیم و در واقع مشارکت را نسبت ارزیابی کنیم، نوبت به اندیشه های تجویزی می رسد.

ظاهراً در کشور ما کسی با مشارکت مشکلی ندارد و آن را مثبت معرفی می کند. اما مشارکت دارای مبانی است، یعنی برای اینکه دعوت به مشارکت از حالت شعار تبلیغاتی خارج شود مستلزم پذیرفتن برخی دیدگاه های اساسی است.

مشارکت مبتنی بر سه ارزش اساسی و دعوت به مشارکت نیز مستلزم پذیرفتن این سه ارزش است: لازم است مردم رادر قدرت و اختصار سهیم کنیم. اگر اعتقاد بر این باشد که برای اداره امور کمال لازم است و این کمال نه در توده مردم بلکه فقط در نخبگان وجود دارد، آنگاه مردم را فقط می توان به عنوان نیروی انسانی مشارکت داد ولی در تصمیم گیری آنها را داخل نمود.

در مورد مشارکت لازم است مردم را شایسته اداره کردن امور خود و حکومت کردن بر خود بدانیم و حاضر باشیم اصلاحاتی در نظام اجتماعی، سیاسی و اداری انجام دهیم که بر اساس آن، امکان نظارت مردم بر تصمیماتی که در مورد سرنوشتشان گرفته می شود، فراهم گردد. مشارکت لازم دو کشور، مشارکتی خودجوش مبتنی بر نهادهای مدنی است که فقط در نظام های مردم سالار این امکان وجود دارد.

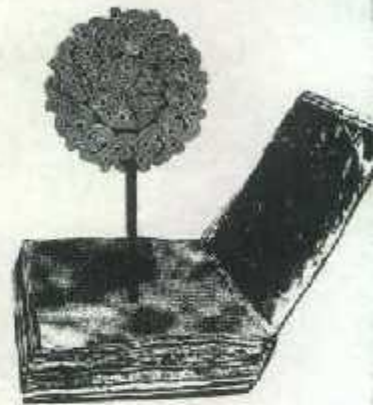
طی سالهای اخیر در جامعه ایران، گروه سالاری بر جامعه غلبه داشت و رقابت بین عده محدودی بود. لذا چنین جامعهای مشارکت خاص خود را نیز می طلبید که مشارکت نفوذی است. به این معنی که فرد باید در گروهها و در درون قدرت حاضر شود و باز نیامدات شخصی که با سازمان برقرار می کند وارد مشارکت شود. بعد از انتخابات دوم خرداد غالباً وجه دمکراتیک یا مردم سالار در جامعه بیشتر شده است و لازم است مشارکتی جدید برای این

یعنی افرادی که زبان مادری غیر فارسی دارند ولی خود به فارسی تکلم می کنند نسبت به افرادی که زبان مادریشان فارسی است بیشتر احساس بی قدرتی می کنند.

افراد مزبور دیگر تا حدودی به فواید ناشی از مشارکت اهمیت می دهند و چون کم و بیش معتقدند فواید مشارکت بر هزینه هایش فزونی دارد لذا گرایش بیشتری جهت مشارکت از خود نشان می دهند. در مقابل کارفرمایان هزینه های مشارکت را بیشتر از فواید آن ارزیابی می کنند. این موضوع باید مورد تحلیل قرار بگیرد که چرا افرادی که در بخش عمومی حقوق بگیر هستند احساس بی قدرتی در جامعه مؤثر ترند ولی افراد مالک - که در واقع هم مالکیت و هم حاکمیت دارند، احساس بی قدرتی می کنند هزینه بیشتری برای مشارکت نسبت به فواید آن وجود دارد.

تحقیقات نشان می دهد با بزرگتر شدن شهرها، گرایش به مشارکت، کاهش می یابد و ریشه آن به یک نوع گسترش بیرون زای شهرنشینی در ایران برمی گردد. در واقع گسترش شهرنشینی در ایران، منبجاً سیر تحولی روستاها، تکنولوژی و تحولات اقتصادی و سیر طبیعی به سمت شهرنشینی نیست بلکه به دلیل تزریق ایده های شهرنشینی و امکانات از خارج به زندگی شهری بوده است، لذا پیامد آن کاهش مشارکت در جامعه به نسبت گسترش ابعاد شهر است.

در مورد تأثیر تصمیمات در مشارکت باید گفت: هر چند تصمیمات بالاتر به فرد احساس اعتماد به نفس بیشتری می دهد اما از طرفی باعث می شود که فرد هزینه های مشارکت را بیشتر ارزیابی کند لذا نمی توان به طور قاطع در مورد تأثیر آن بر گرایش به مشارکت سخن گفت. هر اندازه روابط سنتی و اخلاقی بین افراد بیشتر باشد گرایش بیشتری برای مشارکت در اداره امور نیز از خود نشان می دهند. در محله های با هویت سنتی گرایش به مشارکت بیشتر می شود، اما در محله های نسبتاً مدرن گرایش کمتری وجود دارد.

دوران مطرح شود. اگر زمینه این مشارکت جدید فراهم نشود، جامعه ما دچار بحران مشارکت می شود که در نهایت به بحران مشروعیت می انجامد و در واقع ثبات نظام اجتماعی از بین می رود. منظور از فراهم آوردن زمینه مشارکت جدید، پذیرش الزامات مشارکت است، یعنی پذیرش شکل خاصی از مشارکت که به آن مشارکت خودجوش سازمان یافته می‌تواند بر نهادهای مدنی یا مشارکت مردم سالار می‌گویند.

به طور کلی میزان مشارکت مردم در ادارات امور شهرهای ایران، از لحاظ کلان، بستگی به پیشبرد و پیشرفت طرح بحران مشارکت دارد. اگر پروژه توسعه سیاسی به طور موفق در ایران پیشرفت کند آنگاه می‌توان به افزایش مشارکت شهروندان در اداره امور شهرها امیدوار شد، در غیر این صورت حضور شهروندان در

اداره امور شهرها با این بست مواجه می‌شود. اگر ضرورت مشارکت خودجوش، سازمان یافته و مدنی بر نهادهای مدنی پذیرفته شود آنگاه می‌توان به الگوهای تدبیری و تجویزی پرداخت.

در پژوهشی انجام شده الگوها در دو گروه بهینه کردن الگوهای موجود و ارائه الگوهای جدید تقسیم‌بندی شده‌اند. در قسمت بهینه کردن الگوهای موجود دو فصل اصلی شامل مشارکتی کردن مدیریت شهر دارها و بهینه کردن وضعیت شوراها وجود دارد. در قسمت الگوهای پیشنهادی جدید، یک سری الگوها یا توجه به تجربیات جهانی وجود دارد و الگوهای دیگری نیز از مشارکت‌های بعد از انقلاب مانند پروژه شهر سالم، پروژه طرح شهردار مدرسه، طرح پیشگامان فضای سبز، طرح محله سالم و طرح استقبال از بهار وجود دارند. تجربیات ناشی از آنها جمع‌بندی شده و الگوهای جدیدی پیشنهاد شده است. سعی بر این است که الگوهای جدید هزینه زیادی به عهده شهرداریها و نظام مدیریت شهرها نگذارند و بتوان حتی المقدور از امکانات موجود استفاده کرد.

تختین گام را برای مشارکتی کردن اداره امور شهرها باید از شهرداریها شروع نمود. این ظرفیت در شهرداریها وجود دارد که به نحو مشارکتی اداره شوند یعنی بسترهایی را فراهم کنیم و گسترش دهیم که امکان نقد مشترک برای رسیدن به هدفهای مشترک در آنها پیداشود.

در جهت مشارکتی کردن شهرداریها چند شیوه پیشنهاد شده است. از جمله شوراهای رأی‌زنی و مشورت، استقرار گروه‌های کناری خودگردان و مستقل، سیستم تصمیم‌گیریهای دو جانبه و طرح مشارکت کنارکنان در مالکیت. در مورد شوراهای هم پیشنهادهایی مطرح شده است که طی آنها بر ایجاد تحولاتی در زمینه قانون شوراهای تأکید شده است. شوراهای باید بتوانند به یک نیروی سراسری جهت اعمال نفوذ و اعمال قدرت تبدیل شوند و قادر به کسب اعتبار ملی برای پیشبرد برنامه‌های منطقه‌ای خود شوند و از آنجا که کسب این اعتبار ملی از سوی شورای محلی

امکان‌پذیر نیست، شاید بتوان طرحی را به عنوان نوعی مجلس دوم در ایران که متشکل از نمایندگان شوراهاست پیشنهاد داد.

پژوهشها نشان می‌دهند بسیاری از متغیرهای خرد ما تحت تأثیر وضعیت کلان کشور قرار دارند. کسانی که راه‌هایی مثل نظام پیشنهادها، نظام شوراها، سیستم تصمیم‌گیری دو جانبه و غیره را به عنوان راه‌های مشارکتی کردن مدیریت پیشنهاد می‌کنند تأکید دارند در شرایط بحرانی نمی‌توان مدیریت را مشارکتی نمود. اداره امور توسط شهروندان به وجود یک فضای آرام و دور از بحران در سطح کلی کشور بستگی دارد.

در پایان سخنرانی جلسه پرسش و پاسخ برگزار شد که به دو مورد از آنها اشاره می‌کنیم:

□ جامعه مدنی در چه زمانی شکل می‌گیرد و چگونه تلازم پیدا می‌کند؟

○ برای شکل‌گیری جامعه مدنی سه گام اساسی باید برداشت: اول به وجود آمدن تکرات یعنی باید افراد در جامعه از نظر دیدگاه، سلیقه‌ها و منافع متکثر شوند و از حالت بسیط و یکدست درآیند. دوم به رسمیت شناخته شدن تکرات یعنی متفاوت بودن و متکثر بودن نباید به عنوان خلاف در نظر گرفته شود. در گام سوم لازم است اجزای این تکثر دور هم جمع شوند و مجموعه‌ای از انجمن‌های داوطلب را به وجود آورند که علائق، دیدگاهها و منافعیشان را در سطح جامعه پیگیری نماید. این جامعه مدنی در واقع علائق و دیدگاههای اعضای خودش را دنبال می‌کند. اگر گروهی نماینده ۱۵ درصد جامعه است، حدوداً باید ۱۵ درصد امکان برای تصمیم‌گیری داشته باشند، یعنی هر گروه بسته به وزن اجتماعی‌اش، وزن سیاسی پیدا کند. برای اینکه مدیریت متزلزل نشود لازم است دو نوع مدیر سیاسی و مدیر اجرایی را از یکدیگر جدا نمود. باید روشن کرد که شورای شهر یا شهرداری که از سوی شورای شهر تعیین شده چه رده‌ای از مدیران را می‌تواند تعیین بدهد. به این ترتیب می‌توان مانع تزلزل نظام اجرایی شد. طوری که اگر شورای شهر دیدگاه سیاسی تازه‌ای دارد که با شورای قبلی متفاوت است، تمام سیستم اداری شهر به هم نریزد.

□ تعریف شما از مشارکت در شوراها چیست؟

○ حیطه عمل شوراهای مثل هر نهاد اجتماعی به برآیند نیروهایی که در آن وارد می‌شوند بستگی دارد، یعنی به صرف اینکه شورامنتخب مردم است قدرت انجام کار در مورد بالاترین رده اجرایی کشور را هم دارد. به هر حال این افراد کسانی هستند که می‌خواهند در محدوده تصمیم‌گیریها دخالت کنند و طبیعی است که در مقابل آنها مقاومت خواهند شد. از طریق آموزش به مدیران شهری می‌توان به شوراهای کمک کرد. در واقع همه مدیران باید به این نکته برسند که مدیریت مشارکتی به معنی کاهش قدرت‌مدیر نیست بلکه به نوعی قدرت‌مدیر را افزایش هم خواهد داد. در جامعه ما هنوز قدرت بر حسب میزان خودکامی در تصمیم‌گیری تعریف می‌شود. تا زمانی که این تصور از قدرت وجود دارد، کسی قدرتی را سادگی تقسیم نمی‌کند ولی در شوراهای باید این موضوع آموزش داده شود که قدرت همکاری داشته باشند. ♦

حلقه‌های گم‌شده زنجیر شوراهای

نقش شوراهای محلی و منطقه‌ای در بهبود عملکرد شوراهای

♦ فضل‌الله هاشمی

نمکر در اقتصاد

داشتند چنین استدلال شد که اولاً در شهرهای بزرگ حجم کارهایی که باید در شوراهای مطرح و نسبت به آنها تصمیم‌گیری شود زیاد است، لذا اگر عده اعضای شوراهای زیاد باشد بحثها طولانی‌تر و تصمیم‌گیریها مشکلتر خواهد بود و موجب کندی پیشرفت کارها خواهد شد.

ثانیاً اگر برای مناطق و نواحی شوراهای فرعی در نظر گرفته شود دو اشکال عمده بروز خواهد کرد: اول اینکه در موقع برگزاری انتخابات، مرزبندی حوزه‌ها بر اساس محدوده

تعداد اعضای شورای شهر در شهرهای بزرگ

در ماده ۷ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران تعداد اعضای شوراهای اسلامی شهرها بر مبنای جمعیت هر شهر تعیین شده است. اگر شهرها را به سه گروه کوچک، متوسط و بزرگ تقسیم کنیم، می‌توان تقسیمات زیر را در مورد آنها در نظر گرفت:

۱- شهرهای کوچک: شامل شهرهای ۵۰ هزار نفر جمعیت که تعداد اعضای شورای شهر در آنها ۵ نفر تعیین شده است.

۲- شهرهای متوسط: شامل شهرهای بیش از ۵۰ هزار تا یک میلیون نفر جمعیت که تعداد اعضای شورای شهر آنها برای شهرهای ۲۰۰ هزار تا ۷۰۰ هزار نفر و از ۲۰۰ هزار تا یک میلیون نفر در نظر گرفته شده است.

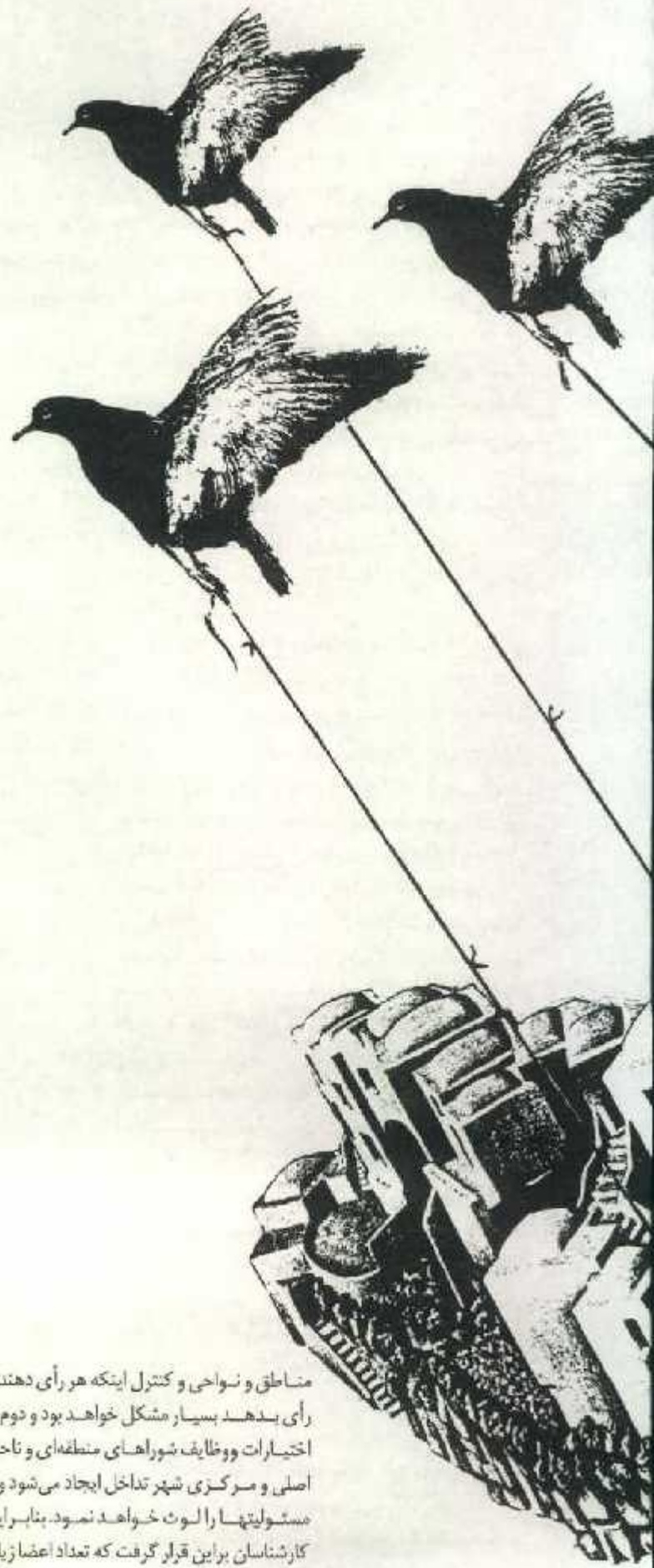
۳- شهرهای بزرگ: شامل شهرهای بیش از یک میلیون نفر که تعداد اعضای آنها ۱۱ نفر و برای شهر تهران ۱۵ نفر تعیین شده است.

عده‌ای بر این عقیده‌اند که تعداد اعضا در مورد شهرهای کوچک و متوسط مناسب، ولی برای شهرهای بزرگ بویژه تهران کم در نظر گرفته شده است، بخصوص اینکه برای مناطق و نواحی شهر نیز شورای فرعی پیش‌بینی نگردیده است.

این موضوع در زمان بررسی لایحه قانون مربوط در کمیسیون زیربنایی هیئت دولت و کمیسیون‌های مجلس مورد بحث قرار گرفت و در مقابل نظریه کسانی که عقیده بر تعداد بیشتر عضو و تشکیل شوراهای منطقه‌ای و ناحیه‌ای

نقش شورای شهر در جلب مشارکت شهروندان در زمینه مشاوره و تصمیم‌گیری نسبت به مسائل شهر و حمایت شهروندان از برنامه‌های شهرداری و جلب و جذب همیاری آنها حائز اهمیت زیادی است، چرا که مشارکت پایه و زیربنای دموکراسی است. برای جلب مشارکت شهروندان روشهای گوناگونی در جهان تجربه شده است. در این نوشتار با اتکا به تجارب داخلی و جهانی، روشهای مناسب جلب مشارکت شهروندان در اداره امور شهر مورد بررسی قرار گرفته است.

نشود و در مورد مناطق و نواحی نیز اختیار تشکیل شوراهای فرعی، و تعیین اختیارات، وظایف و نحوه تعیین اعضای آنها از میان شهروندان صاحب نظر و خوشنام و علاقه مند به امور اجتماعی و شهری، با توجه به شرایط و مقتضیات هر شهر به شورای شهر واگذار شود. ذکر این موارد نیز در متن قانون ضروری به نظر نرسید و گفته شد در آیین نامه اجرایی قانون یا در آیین نامه داخلی هر یک از شوراهای می تواند ترتیبات آنها مقرر شود.

تشکیل شوراهای فرعی یا انجمنهای شورایاری در سطوح مختلف شهرهای بزرگ

همان گونه که در بالا اشاره شد در قانون شوراهای بنابه نظر اکثریت کارشناسان دست اندر کار تدوین و بررسی لایحه مربوطه، در مورد شهرهای بزرگ برای هر یک از مناطق و نواحی، شوراهای منطقه‌ای یا ناحیه‌ای که اعضای آنها با رأی مردم انتخاب شوند در نظر گرفته نشد، با این استدلال که اولاً در حدود اختیارات و وظایف بین شوراهای سطوح مختلف تداخل و تضاد پیش نیاید و ثانیاً کار رأی گیری در معرض ابهام واقع نگردد. این تصمیم گیریها در مراحل مذکور حاصل تجارب سایر کشورها است و چنین به نظر می رسد که با واقعیت تطبیق می کند.

در آن زمان چنین استدلال شده که اگر تشکیل کمیته‌ها و شوراهای فرعی در سطوح منطقه، ناحیه و محله در اختیار شورای شهر گذاشته شود تا با دعوت از افراد خوشنام و صاحب نظر اقدام به تشکیل این قبیل مجامع نمایند، کارایی بالاتری به دست خواهد آمد و نیز گفته شد اینها موضوعاتی است که می توانند در آیین نامه اجرایی موضوع ماده ۹۴ قانون و یا در آیین نامه‌های داخلی هر یک از شوراهای مقرر گردند.

ممکن است بعضی از اعضای این قبیل کمیته‌ها یا شوراهای فرعی از بین داوطلبان عضویت در شورای شهر - که در آن منطقه اقامت دارند و در موقع انتخابات آرای

مناطق و نواحی و کنترل اینکه هر رأی دهنده در محله خود رأی بدهد بسیار مشکل خواهد بود و دوم اینکه محدوده اختیارات و وظایف شوراهای منطقه‌ای و ناحیه‌ای با شورای اصلی و مرکزی شهر تداخل ایجاد می شود و کار را مشکل و مسئولیتها را لوث خواهد نمود. بنابراین نظر اکثریت کارشناسان بر این قرار گرفت که تعداد اعضا زیاد در نظر گرفته

بیشتری به دست آورده ولی حائز اکثریت برای انتخاب به عضویت شورا نشده‌اند - تعیین و برگزیده شوند.

اگر چه تصمیمات و مصوبات این قبیل شوراهای فرعی اساساً مشورتی خواهد بود و جنبه پیشنهاد خواهد داشت، ولی ممکن است شورای شهر پاره‌ای از تصمیم‌گیریهایی مجمع را نیز به عهده آنها محول نماید و مصوبات آنها را قطعی بشمارد. همچنین شورای شهر باید به نظرات و پیشنهادهای آنها ارزش و احترام قائل شود و ترتیب اثر لازم را بدهد.

بهتر است در هر یک از این کمیته‌های فرعی حداقل یک نفر از اعضای شورای شهر نیز شرکت کنند و این موضوع نیز باید در آیین‌نامه داخلی شورا تصریح گردد. اعضای مذکور ترجیحاً باید کسانی باشند که محل اقامت آنها در همان منطقه یا منطقه مجاور قرار داشته باشد.

ترتیبی که در ماده ۸۱ آیین‌نامه داخلی شورای شهر تهران مبنی بر تشکیل ۵ کمیته به عنوان «کمیته‌های ناظر بر مناطق شهری» مقرر شده است و اینکه هر کمیته متشکل از ۳ نفر از اعضای شورای شهر باشد، بدون اینکه شهروندان صاحب‌نظر و خوشنام غیر از اعضای شورا در آنها مشارکت داشته باشند با پیشنهادی که در بالا ارائه گردید مغایر و

متفاوت است و مانع شرکت هر چه وسیع‌تر شهروندان در مشاوره و تصمیم‌سازیها می‌شود.

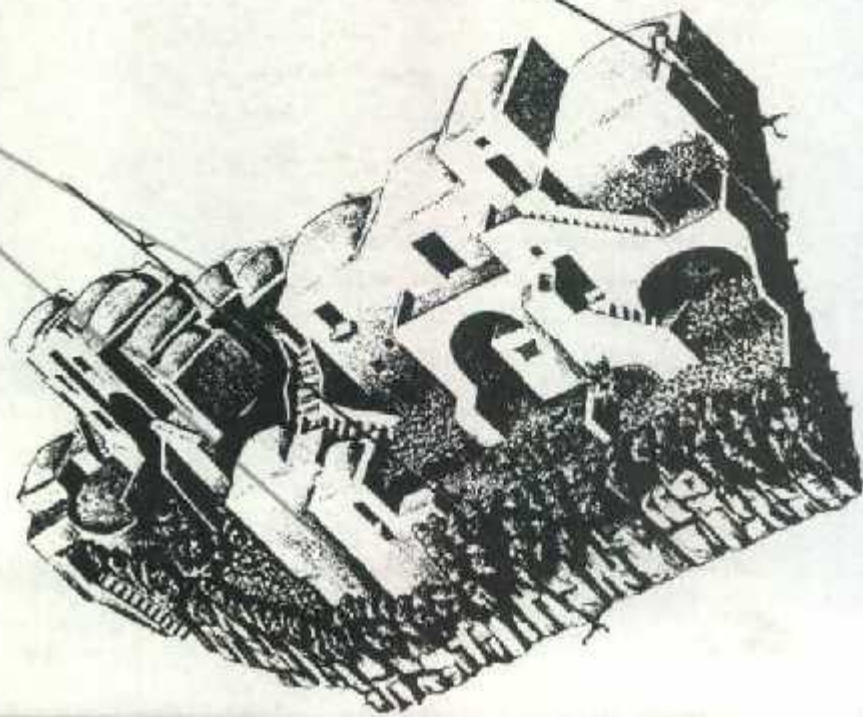
توجه به این نکته ضرورت دارد که اعضای شورای شهر اگر چه ممکن است بعضاً دارای مهارت‌های تخصصی در امور شهر و شهرداری باشند، ولی لزوماً کارشناس مسائل شهری نیستند و شهروندان فقط به علت اعتمادی که به درستی و خوشنامی آنها دارند آنها را انتخاب می‌کنند. لذا فرض بر این است که اعضای شورا باید از شهروندان صاحب‌نظر و خوشنام آزاد - که در امور مختلف دارای تخصص بوده و آمادگی همکاری‌های اجتماعی را دارند - برای مشارکت در تصمیم‌سازیها و مشاوره دعوت نمایند و همکاری آنها را جلب کنند. اخیراً در شورای شهر تهران طرحی تحت عنوان «اساسنامه تشکیل انجمنهای شورایی در سطوح مناطق، نواحی و محله‌های شهر» در دست بررسی است که امید می‌رود طرح مذکور بتواند به جذب افراد صاحب‌نظر و خوشنام در هر یک از مناطق کمک کند، مشروط بر اینکه از تجارب گذشته کشور خودمان و سایر کشورها هر چه بیشتر استفاده شود. ضمناً باید یادآور شویم که «انجمن» و «شورا» هر دو دارای مفهوم واحدی است و دادن عنوان «انجمن شورایی» به این نهادها، تکرار یک مفهوم یاد و کلمه مترادف بوده و بهتر است در عنوان آن تجدیدنظر گردد.

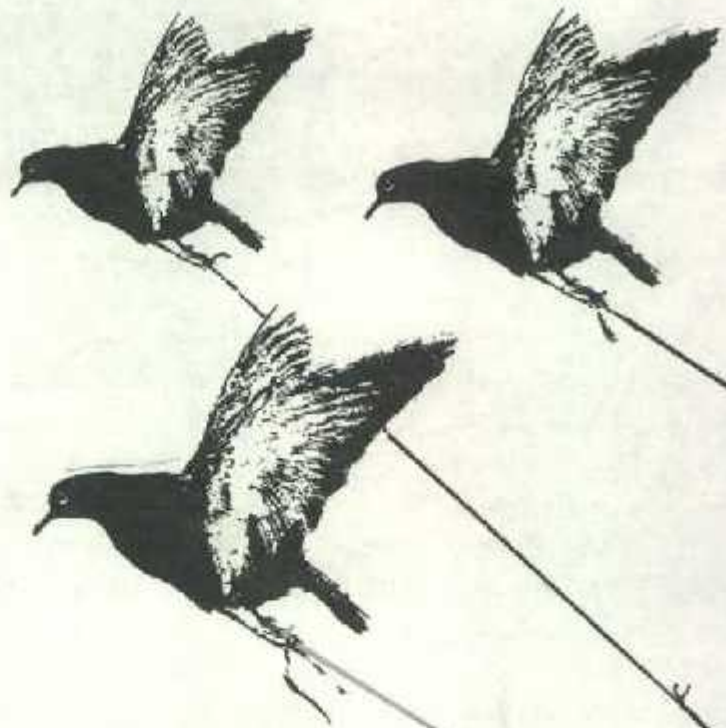
تشکیل کمیته‌های مشورتی در مجاورت شورای شهر

برای تأمین مشارکت هر چه وسیعتر شهروندان در مشاوره و تصمیم‌گیریها و تصمیم‌سازیهای مربوط به اداره امور شهر و حل و فصل مسائل شهری و جلب همکاری مردم شهر و همچنین تأمین سهولت و سرعت در تصمیم‌گیریهایی شورای شهر، بهتر است در جنب شورای شهر کمیسیون‌ها یا کمیته‌هایی مرکب از تعدادی از شهروندان صاحب‌نظر در امور مختلف و هم‌تجا با هر موضوع تشکیل شود.

کمیته‌های مذکور می‌توانند در زمینه‌های گوناگون از قبیل برنامه و بودجه، امور مالی و اداری، طرح‌ریزی شهر و حفاظت از محیط‌زیست، زیباسازی شهر و احداث و نگهداری فضای سبز عمومی، امور فنی و عمرانی، امور اجتماعی، فرهنگی، بهداشتی، ورزشی و تفریحات سالم، اصناف و پیشه‌وران، خدمات شهری، حمل و نقل شهری و نظائر آنها تشکیل شوند و می‌توان برای هر گروه متجانس از امور فوق یک کمیته در نظر گرفت.

بهتر است ترتیبی داده شود که در هر کمیته حداقل یک نفر از اعضای شورای شهر نیز عضویت و مشارکت داشته باشند. رئیس شورا باید موجداتی فراهم سازد تا هر یک از اعضای شورا حداقل در یک و حداکثر در سه کمیته مشورتی

اعلام شود. اظهار نظر و تصمیمات کمیته‌ها جنبه مشورتی خواهد داشت و پس از تصویب شورا لازم الاجراست. ولی شورای شهر باید بتواند اختیار تصویب قطعی پاره‌ای از موضوعات را به کمیته‌ها تفویض نماید.

در شهرهای کوچک، گاهی ممکن است نیاز به تشکیل این قبیل کمیته‌ها نبوده و کافی تشخیص داده شود که به جای تشکیل کمیته‌های مختلف، یک یا دو روز قبل از تشکیل جلسه رسمی شورا، یک جلسه مشاوره با شرکت اعضای شورا تشکیل گردیده و درباره موضوعات مطرح در دستور کار شورا تبادل نظر صورت گیرد تا در موقع برگزاری جلسه رسمی بتوان سریعتر تصمیم‌گیری نمود. بدیهی است این ترتیبات مانع از آن نخواهد بود که برای پاره‌ای از امور، انجمنها یا مجامع مشورتی و خودیاری، با شرکت شهروندان صاحب نظر، تشکیل شود.

در این نامه داخلی شورای شهر تهران - که تاریخ تصویب آن مشخص نیست - ضمن فصل سوم تحت عنوان «کمیسیون‌ها و کمیته‌ها و بررسی طرحها و لوایح در شورا - مواد ۱۶ تا ۳۰» ترتیباتی مقرر گردیده است که بحثی اجمالی درباره آن بی مورد نخواهد بود. لازم به ذکر است که از این آیین‌نامه، گویی به عنوان الگو در برخی از شهرهای بزرگ، از جمله اصفهان، نیز استفاده شده است.

در ماده ۲۲ این نامه فوق سه کمیسیون دائمی برای شورای شهر تهران در نظر گرفته شده که هر یک از آنها دارای ۵ نفر عضو است. بدین ترتیب که چون عده اعضای شورای شهر تهران ۱۵ نفر است هر یک از اعضا بر حسب سوابق و اطلاعات و با رعایت اولویتها به عضویت یکی از این سه کمیسیون برای مدت یکسال انتخاب می‌شوند و در پایان هر سال تقسیم‌بندی مجدد انجام می‌گردد. هر کمیسیون با تصویب اکثریت اعضای خود می‌تواند برای مشاوره از صاحب نظران نیز دعوت کند.

کمیسیون‌های دائمی شورا عبارت‌اند از:

- ۱- کمیسیون توسعه و عمران شهری (مهندسی - عمران، حمل و نقل، ترافیک، شهرسازی، مترو و...)
- ۲- کمیسیون فرهنگی، اجتماعی و زیست شهری (خدمات شهری، زیست محیطی، اجتماعی و فرهنگی، تفریحی ورزشی و امور جوانان)

عضویت داشته باشند و این موضوع باید در آیین‌نامه داخلی شورا تصریح شود.

هر کمیته دارای یک رئیس و یک نایب رئیس خواهد بود که با رأی اکثریت اعضای کمیته تعیین می‌شوند. جلسات کمیته‌ها باید بنا به دعوت رئیس یا نایب رئیس کمیته، با طبق برنامه زمانی که به تصویب کمیته رسیده باشد تشکیل گردد. برای رسمیت یافتن جلسات، حضور دو - سوم اعضا - که رئیس و نایب رئیس کمیته یا یکی از آنها نیز در میان حاضران است - لازم خواهد بود و تصمیمات آنها با رأی اکثریت عده حاضر می‌تواند معتبر تلقی شود.

دیبر کمیته ممکن است از بین معاونان شهرداری یا مدیران یکی از واحدهای سازمانی - که امور آن در کمیته مربوط تحت بررسی قرار می‌گیرد - توسط شهردار تعیین می‌شود و واحد سازمانی زیر نظر او وظیفه دیبرخانه کمیته را انجام خواهد داد. دیبر کمیته ممکن است مانند سایر اعضا دارای حق رأی نیز باشد.

در شهرهای بزرگ، هر کمیته ممکن است دارای تعدادی کمیته فرعی تخصصی به صورت دائم یا برای مدت محدود و معین در موضوعات مربوط به وظایف خود باشد که تصمیمات و مصوبات آنها پس از تأیید کمیته اصلی معتبر شناخته شود.

هر یک از موضوعاتی که در دستور کار جلسات شورا قرار می‌گیرد حتی الامکان باید قبلاً بر حسب مورد و موضوع در کمیته یا کمیته‌های مربوط مورد بررسی قرار گرفته، نظر مشورتی کمیته در مورد آن به طور صریح و شفاف تعیین و

۳- کمیسیون اقتصادی، حقوقی، اداری و برنامه و بودجه (طرح و برنامه، اقتصادی، آموزشی، محاسبات و بودجه، درآمد‌های شهرداری، تشکیلات، امور حقوقی، اداری، آموزشی و قراردادها)

علاوه بر کمیسیون‌های دائمی فوق، به موجب ماده ۳۰ مقرر گردیده است: «در مورد مسائل مهم و حساس که برای شهر تهران پیش می‌آید و کمیسیون ویژه‌ای برای رسیدگی و گزارش ضرورت پیدا می‌کند، به پیشنهاد ۵ نفر از اعضا و تصویب شورا کمیسیون ویژه تشکیل می‌شود. اعضای آن (بین ۳ تا ۵ نفر) نیز مستقیماً در جلسه علنی، توسط اعضا با رای مخفی یا اکثریت نسبی انتخاب خواهد شد».

اگرچه در این فصل، علی‌رغم عنوان آن، ذکر می‌شود که «کمیته‌ها» به میان نیامده است ولی در فصل دوازدهم (ماده ۸۱) تشکیل پنج کمیته، به عنوان «کمیته‌های ناظر بر مناطق شهری» مقرر گردیده است که هر کمیته مرکب از ۳ نفر از میان اعضای شورا خواهد بود و بر امور چهار الی شش منطقه از مناطق ۲۲ گانه شهر تهران نظارت خواهد داشت.

ترتیبی که در این نامه داخلی شورای شهر تهران مقرر گردیده، با پیشنهادات مندرج در این مقاله دارای مغایرت‌های متعدد است و چنین به نظر می‌رسد که بهتر خواهد بود در آن بازنگری شود، خاصه اینکه تاریخ تصویب آن نیز مشخص نیست و در آغاز و پایان این نامه ذکر می‌شود که تاریخ تصویب آن به میان نیامده است.

نظرخواهی و مشارکت شهروندان در طرح‌ریزی شهر

نظرخواهی از شهروندان در مراحل مختلف طرح‌ریزی و اجرای طرح‌های جامع، طرح‌های تفصیلی و طرح‌های هادی حائز اهمیت و فواید زیادی است. این طرح‌ها اساساً باید با نیازهای جامعه تطبیق داده شده و آنها را منعکس سازند. از سوی دیگر نیازهای جامعه شهری را مردمی که سالها در آن زندگی کرده و می‌کنند بهتر از هر کس دیگر می‌توانند درک نموده و تشخیص دهند، لذا طراح می‌تواند بهترین رهنمودها را از مردم محل، مخصوصاً آنهایی که در بعضی از امور مربوط صاحب‌نظر باشند، دریافت کند.

طرح خوب طرحی است که به راحتی از سوی شهروندان پذیرفته شود و به اجرا درآید و این امر تحقق نخواهد یافت مگر اینکه نظر شهروندان در آن ملحوظ گردد. البته همه نظراتی که توسط شهروندان اظهار می‌شود لزوماً سنجیده و قابل قبول نیست و چه بسا نظرات متضاد از سوی افراد مختلف، با دیدگاه‌های متفاوت اظهار شود، اما طراح می‌تواند از میان مجموع نظراتی که دریافت می‌کند بهترینها را برای طرح‌ریزی موزون و متناسب شهر یا منطقه انتخاب کند.

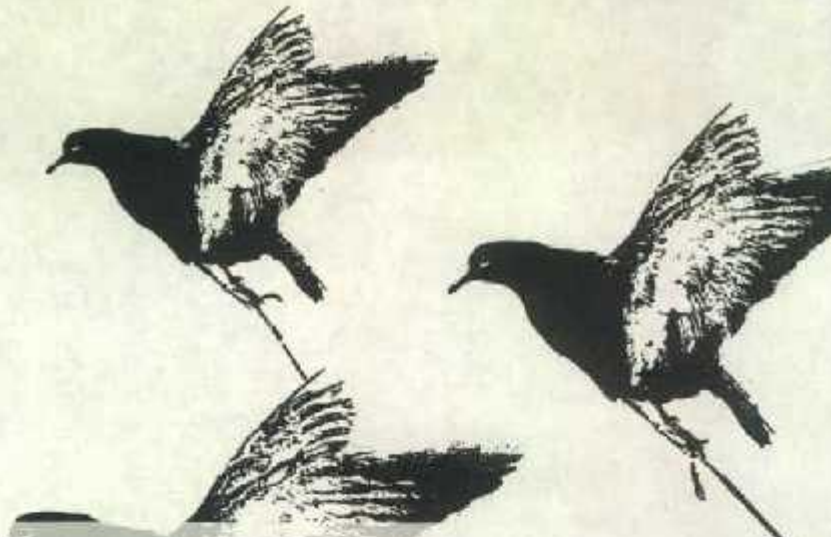
در بررسی تحولات تاریخی طرح‌های جامع شهری که بیش از ۶۰ سال از آغاز رواج آن در دنیا نمی‌گذرد، ملاحظه می‌کنیم که در آغاز اگر چه عقیده عمومی بر این بود که باید در مراحل مختلف تهیه و اجرای طرح از شهروندان نظرخواهی شود و نظرات آنها در طرح ملحوظ گردد، ولی عملاً این کار با مسامحه و تساهل انجام می‌گردید و نظرات شهروندان به نحو مؤثر و مطلوب در آنها ملحوظ نمی‌شد. در نتیجه طرح‌هایی که تهیه می‌گردید اغلب ارزش اجرا نداشت و مشکلاتی نیز برای شهروندان به وجود می‌آورد. کما اینکه در اواخر دهه ۱۹۶۰ و اوایل دهه ۱۹۷۰ در آمریکا عده زیادی این عقیده را پیدا کردند که طرح جامع شهری نمی‌تواند مشکل را حل کند و فقط سود زمین‌داران بزرگ و ملاکان در آنها ملحوظ می‌گردد.

پس از مباحثات طولانی بین موافقان و مخالفان این نتیجه به دست آمد که اولاً مشارکت و نظرخواهی از شهروندان در طرح‌ریزی به همان اندازه مهم است که خود طرح‌ها، ثانیاً اگر طراح موظف به نظرخواهی از مردم شود، خود را ناگزیر خواهد دید تا پیشنهادات و نظرات مندرج در طرح را به نحو قابل توجه عرضه کند، در غیر این صورت به احتمال زیاد در تهیه طرح دقت و صرف وقت کافی نخواهد کرد.

همچنین پذیرفته شد که نظرات ابراز شده از سوی شهروندان نیز وقتی قابل قبول است که همراه با توجیه منطقی باشد و توجیه نظرات اساساً به عهده اظهارکننده است. با این حال طراح موظف است همه نظرات و پیشنهادهای شهروندان را مورد توجه، بررسی و تجزیه و تحلیل قرار دهد.

در مورد نظرخواهی و جلب مشارکت شهروندان در طرح‌ریزی، ممکن است روش‌های مختلفی به کار رود و تدابیر گوناگونی اتخاذ شود که عمده‌ترین آنها به قرار زیر است:

- ۱- نظرخواهی در مورد اهداف اصلی شهر و منطقه، بر اساس استعدادها و قابلیت‌ها و شرایط اقلیمی و جغرافیایی آنها
- ۲- نظرخواهی در مراحل مختلف پیشرفت طرح، از جمله بعد از تهیه ایتم اولیه (اسکیس کلی) و بعد از تهیه طرح نهایی، چه در مجموع و چه در مورد بخش‌های مختلف آن
- ۳- نظرخواهی در باره طرح‌ریزی هر یک از بخش‌ها و سواحی که در کشور ما به عنوان «بخش‌های تفصیلی» معروف گردیده است.
- ۴- نظرخواهی در باره هر یک از بخش‌ها و موضوعات مختلف طرح از قبیل ضوابط منطقه‌بندی و کاربری زمین، ضوابط مربوط به تکنیک و آماده‌سازی اراضی، شبکه عمده و

زمانی که از سوی رئیس شورا تعیین می‌گردد، نظرات و ملاحظات خود را در مورد مسائل مطروحه بیان کنند. این موضوع در آیین‌نامه داخلی شورای شهر تهران ضمن ماده ۸۰ ذکر و ترتیباتی در مورد حضور تماشاچیان در جلسات غنی شورا مقرر گردیده است.

۲- نظرخواهی و مشارکت شهروندان به صورت گروهی؛ طی دهه‌های اخیر شوراهای شهر در کشورهای صنعتی پیشرفته غرب، تمایل زیادی به تشویق ایجاد گروه‌هایی متشکل از شهروندان صاحب‌نظر در حرفه‌های مختلف به صورت سازمانهای صنفی و حرفه‌ای، باشگاهها، کانونها و نظایر اینها پیدا کرده‌اند تا بتوانند در مسائل مختلف مربوط به شهر به صورت گروهی اظهار نظر کنند. از جمله کانون مهندسان، کانون شهرسازان، کانون معماران، سازمانهای نظام مهندسی، نظام صنفی، نظام پزشکی، انجمنهای بازرگانی و صنایع، کانون حقوقدانان و وکلای دادگستری.

۳- جلب مشارکت علمی شهروندان صاحب‌نظر و کاردان؛ یکی از شیوه‌های مؤثر نظرخواهی از شهروندان این است که طرح‌ریزی و تهیه نقشه‌های توسازی و ساماندهی پارک‌های از محله‌های قدیمی و غیربهداشتی و فرسوده یا یافته‌های تاریخی و فرهنگی و نظایر آنها به مسابقه گذاشته شده و از شهروندان صاحب‌نظر دعوت شود که برای اصلاح وضع موجود یا تجدیدنای این قبیل محله‌ها طرح تهیه و پیشنهاد کنند تا بهترین آنها انتخاب شود و به تهیه کننده اجازه داده شود و یا برای تهیه طرحها و نقشه‌های اجرایی با آنها قرارداد منعقد گردد.

۴- جلب مشارکت علمی شهروندان صاحب‌نظر و کاردان؛ یکی از شیوه‌های مؤثر نظرخواهی از شهروندان این است که طرح‌ریزی و تهیه نقشه‌های توسازی و ساماندهی پارک‌های از محله‌های قدیمی و غیربهداشتی و فرسوده یا یافته‌های تاریخی و فرهنگی و نظایر آنها به مسابقه گذاشته شده و از شهروندان صاحب‌نظر دعوت شود که برای اصلاح وضع موجود یا تجدیدنای این قبیل محله‌ها طرح تهیه و پیشنهاد کنند تا بهترین آنها انتخاب شود و به تهیه کننده اجازه داده شود و یا برای تهیه طرحها و نقشه‌های اجرایی با آنها قرارداد منعقد گردد.

۵- جلب مشارکت علمی شهروندان صاحب‌نظر و کاردان؛ یکی از شیوه‌های مؤثر نظرخواهی از شهروندان این است که طرح‌ریزی و تهیه نقشه‌های توسازی و ساماندهی پارک‌های از محله‌های قدیمی و غیربهداشتی و فرسوده یا یافته‌های تاریخی و فرهنگی و نظایر آنها به مسابقه گذاشته شده و از شهروندان صاحب‌نظر دعوت شود که برای اصلاح وضع موجود یا تجدیدنای این قبیل محله‌ها طرح تهیه و پیشنهاد کنند تا بهترین آنها انتخاب شود و به تهیه کننده اجازه داده شود و یا برای تهیه طرحها و نقشه‌های اجرایی با آنها قرارداد منعقد گردد.

اصلی از تعاملات و گذر بندها، نوسازی و بهسازی و سامان دهی بنافتهای موجود، احداث محله‌های جدید و مکان‌یابی برای تأسیسات مختلف زیربنایی و تجهیزات شهری.

گونه‌های دیگر مشارکت شهروندان

۱- نظرخواهی از شهروندان در جلسات شورا؛ به موجب ماده ۳۶ قانون شهرداری، که به علت عدم تناقض با قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، همچنان معتبر است «جلسات شوراهای شهر غلی و حضور تماشاچی در آنها مجاز است، ولی به تقاضای شهردار یا فرماندار یا بخشدار و موافقت ثلث اعضای حاضر ممکن است جلسه سری تشکیل شود» لهذا می‌توان با تصریح موضوع در آیین‌نامه داخلی شورا مقرر نمود که حضور شهروندان در جلسات شورای شهر تا میزان ظرفیت سالن محل تشکیل جلسه، با اجازه رئیس شورا، آزاد است و شهروندان حاضر در جلسه حق دخالت در مذاکرات را نخواهند داشت مگر اینکه رئیس شورا به هریک از آنها برای مدت زمان و مورد معین اجازه صحبت بدهد. همچنین شهروندان باید نظم جلسه را رعایت کنند و در صورت تخلف به دستور رئیس شورا از جلسه خارج خواهند شد و نیز اگر مرتکب تخلف و بی‌نظمی شوند تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

۲- نظرخواهی از شهروندان در جلسات شورا؛ به موجب ماده ۳۶ قانون شهرداری، که به علت عدم تناقض با قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، همچنان معتبر است «جلسات شوراهای شهر غلی و حضور تماشاچی در آنها مجاز است، ولی به تقاضای شهردار یا فرماندار یا بخشدار و موافقت ثلث اعضای حاضر ممکن است جلسه سری تشکیل شود» لهذا می‌توان با تصریح موضوع در آیین‌نامه داخلی شورا مقرر نمود که حضور شهروندان در جلسات شورای شهر تا میزان ظرفیت سالن محل تشکیل جلسه، با اجازه رئیس شورا، آزاد است و شهروندان حاضر در جلسه حق دخالت در مذاکرات را نخواهند داشت مگر اینکه رئیس شورا به هریک از آنها برای مدت زمان و مورد معین اجازه صحبت بدهد. همچنین شهروندان باید نظم جلسه را رعایت کنند و در صورت تخلف به دستور رئیس شورا از جلسه خارج خواهند شد و نیز اگر مرتکب تخلف و بی‌نظمی شوند تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

۳- نظرخواهی از شهروندان در جلسات شورا؛ به موجب ماده ۳۶ قانون شهرداری، که به علت عدم تناقض با قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران، همچنان معتبر است «جلسات شوراهای شهر غلی و حضور تماشاچی در آنها مجاز است، ولی به تقاضای شهردار یا فرماندار یا بخشدار و موافقت ثلث اعضای حاضر ممکن است جلسه سری تشکیل شود» لهذا می‌توان با تصریح موضوع در آیین‌نامه داخلی شورا مقرر نمود که حضور شهروندان در جلسات شورای شهر تا میزان ظرفیت سالن محل تشکیل جلسه، با اجازه رئیس شورا، آزاد است و شهروندان حاضر در جلسه حق دخالت در مذاکرات را نخواهند داشت مگر اینکه رئیس شورا به هریک از آنها برای مدت زمان و مورد معین اجازه صحبت بدهد. همچنین شهروندان باید نظم جلسه را رعایت کنند و در صورت تخلف به دستور رئیس شورا از جلسه خارج خواهند شد و نیز اگر مرتکب تخلف و بی‌نظمی شوند تحت پیگرد قانونی قرار خواهند گرفت.

مشارکت تفاهمی در مدیریت شهری

♦ گفتگو با احمد سعید نیا
♦ گفتگو از ناصر برک پور

امیر احمد سعید نیا

احمد سعید نیا، متولد ۱۳۱۷ تهران، در سال ۱۳۵۲ در رشته شهرسازی از دانشگاه تهران فارغ التحصیل شد. از سال ۱۳۵۵ به تدریس شهرسازی در دانشگاه تهران پرداخت و به موازات آن در سال ۶۰ نماینده مدیریت شهرسازی طرح‌های شهری کو ناکوفی را بر عهده گرفت. سعید نیا عضو هیئت مدیره جامعه مهندسان شهرسازان و مدیر هیئت رئیسه گروه تخصصی شهرسازی سازمان نظام مهندسی تهران است. محقق و کتاب‌نویس، راهنمای شهری در بهار به قلم وی تهیه و تدوین شده است.

حدود شش ماه از تشکیل و آغاز کار شوراهای شهر و روستا می‌گذرد. در طول این مدت، حضور رسمی شوراها در سازمان مدیریت توسعه شهری کشور با موفقیتها و ناکامیهای روبه‌رو بوده است. بدیهی است تغییر ساختار مدیریت شهری ریشه‌دار، یک سویه، از بالا به پایین و در مدتی کوتاه به بنیادگی میسر نخواهد بود. شناخت چارچوب مسئولیتها و وظایف نیروهای عمده و مؤثر در توسعه شهری یعنی شهروندان، شوراها و شهردارها محتاج زمان است. اما آنچه این فرایند را تسریع می‌کند برداشت و رفتار تفاهمی آنهاست. ضرورت رسیدن به تفاهم و زبان مشترک میان نیروهای یاد شده، اساس گفتگو با احمد سعید نیا را تشکیل می‌دهد.

هنوز نتوانسته‌اند حدود وظایف خود را مشخص کنند و شهرداران به توافق نرسند. نقاط مشترک همکاری بین اعضای شوراها ناشناخته مانده است. بسیاری از شهرداران نیز با اینکه مورد توجه و اطمینان شوراها هستند، هنوز نتوانسته‌اند با آنها کار کنند. بهترین الگویی که در مورد چنین وضعی وجود دارد نحوه اداره یک شرکت است. در اداره هر شرکت، اگر همه شرکت‌کار در همه امور دخالت کنند مدیر عامل نمی‌تواند شرکت را به سوی اهداف پیش‌بینی شده هدایت کند.

بنابراین پیش آمدن مشکلاتی که به آنها اشاره کردید برای شما دور از انتظار نبوده است؟

نه، به هیچ وجه. تردیدی نیست که تجربه مردم سالاری در ایران با تأخیر شروع شده است. باید صبور بود و قبول کرد که دوره گذار را حلی می‌کنیم.

باتوجه به اینکه حدود شش ماه از آغاز کار شوراهای شهر و روستا می‌گذرد، به نظر شما آیا شوراها در جایگاهی که برای آنها در مدیریت شهری پیش‌بینی می‌شد قرار گرفته‌اند؟

خیلی زود است که در این باره قضاوت کنیم. باید شوراها یکی دو دوره تشکیل شوند. با مسائل مختلف روبه‌رو شوند و مشکلات عملی و اجرایی کار را از نزدیک ببینند. دوره کنونی در واقع دورهای آموزشی برای شوراهاست. در این دوره آنها شهردار را می‌شناسند و نحوه عمل سازمانهای گوناگون مدیریت شهری را فرا می‌گیرند. همچنین یاد می‌گیرند که چگونه بحث و گفتگو کنند و به بررسی مسائل شهری بپردازند.

تاکنون شوراها به دلیل گرایشها و رفتارهای سیاسی، با مشکلات زیادی روبه‌رو شده‌اند. از جمله بسیاری از شوراها

بقا وجود این مشکلات، آیا شوراها در مسیر صحیح قرار گرفته‌اند و جهت‌گیری اقدامات آنها امیدوار کننده است؟
⊗ اطلاعات موجود در این زمینه، وسیع نیست. ولی از طریق روزنامه‌ها و رسانه‌های عمومی می‌توان دریافت که شوراها به مسائل مهمی پی برده‌اند. از جمله این واقعیت را دریافته‌اند که شورا در رأس هرم مدیریت شهری، کارایی و توانایی کافی ندارد. هم‌اکنون جالبترین واقعه و یکی از موفقیت‌های بزرگ شوراها در شهرهای بزرگی مثل تهران و اصفهان این است که خود اعضای شوراها در باره تشکیل شوراهای محله یا شورایی بحث می‌کنند. درک این موضوع بسیار مهم است. درحقیقت می‌توان گفت آنها به اصل مسئله پی برده‌اند.

استقیماً به شهرداری‌ها می‌روند و در آنجا تقاضای خود را مطرح می‌کنند. اما چزد مدیریتی می‌گوید این افراد به جای آنکه پشت در شهرداری‌ها و شوراها جمع شوند، بهتر است ابتدا به معتمدان محل خود مراجعه کنند و مسئله را با آنان در میان بگذارند. بعد از عقلایی شدن درخواستها، معتمدان محل آنها را به شهرداری‌ها یا شوراها منتقل کنند. چرا که بسیاری از خواسته‌های مردم ممکن است واقع‌بینانه و قابل اجرا نباشد. این قاعده از قدیم در نظامهای روستایی و عشایری ما وجود داشته است. هنوز در بسیاری از نواحی ایران و بویژه در میان عشایر خوزستان، رسم و آیین داوری شیخ یا ریش سفید وجود دارد و افراد از این طریق مسائل و مشکلات خود را حل می‌کنند. اغلب اختلافها و جرعه‌های حقوقی با این شیوه بهتر حل می‌شود. این روش در واقع همان منطبق انتقال تراکم کار از بالا به پایین است.

البته در پیش نویس اول قانون شوراها وجود داشت ولی بعد حذف شد. اما نکته مهم این است که در قانون اساسی، مشارکت مردم در سطوح مختلف پیش‌بینی شده است. در حال حاضر برای حل مسئله، ارجاع دادن آن به قانون اساسی یک قدم به پیش است. بنابراین شوراها ضمن آنکه صورت مسئله را خوب فهمیده‌اند به راه حل آن هم اشاره می‌کنند. این موفقیت بزرگی است.

اما در قانون موجود، تشکیل شوراها در سطح محله پیش‌بینی نشده است؟
⊗ البته در پیش نویس اول قانون شوراها وجود داشت ولی بعد حذف شد. اما نکته مهم این است که در قانون اساسی، مشارکت مردم در سطوح مختلف پیش‌بینی شده است. در حال حاضر برای حل مسئله، ارجاع دادن آن به قانون اساسی یک قدم به پیش است. بنابراین شوراها ضمن آنکه صورت مسئله را خوب فهمیده‌اند به راه حل آن هم اشاره می‌کنند. این موفقیت بزرگی است.

به نظر می‌رسد این موفقیت ما را به سوی تحقق مفهوم شهرسازی مشارکتی نزدیکتر می‌کند.
⊗ خوشبختانه در بحثها و گفتگوهای یک سال گذشته در باره شوراها، بسیاری از وجوه این مفهوم روشن شده است. شهرسازی مشارکتی یک بعد کاربردی دارد و از لحاظ نظری، نهادهای گردن نهادهای مدنی و گسترش مفاهیم و عناصر مردم سالاری را در بر دارد. مبانی نظری این مفهوم کاملاً روشن است. مردم باید در باره سرنوشت خود تصمیم بگیرند و در مدیریت محیطزیست خود مشارکت کنند.

در حال حاضر مردم برای رفع هر گونه گرفتاری و مشکل خود،

توجیه سیاستهای دولت یا یادآوری وظایف مردم باشد این است که خواسته‌ها و نیازهای مردم را به دولت‌مدان انتقال دهند و به آنان گوشزد کنند چه مسئولیتهایی در قبال مردم دارند. البته نمی‌خواهم این دو دیدگاه را کاملاً از هم تفکیک کنم، ولی در هر صورت این تفاوت را می‌توان تشخیص داد.

نکته درستی که به آن اشاره کردید این است که نباید این دو را از هم جدا کرد. در نظامهای استبدادی معمولاً دولت قسمت مکانیکی و فشار کار را به مردم واگذار می‌کند. ولی حکومت مردمی متوجه می‌شود با تصدی دولت، فشار و تراکم کار بسیار زیاد است و از عهده انجام آن بر نمی‌آید. به این ترتیب کاهش تراکم کار تبدیل می‌شود به کاهش مرکزیت و تصدی دولت. اکنون در ایران دولت با این نظریه وارد میدان شده است. این وضعیت را ضرورت‌های واقعی پیش آورده است. زیرا دولت باید هزینه‌های سنگینی بپردازد و در انجام وظایف خود ناتوان شده است. برای مثال اتوبوسی را در نظر بگیرید که خراب شده باشد؛ اگر سرلشکران همچنان در اتوبوس بنشینند و خود را تکان دهند و فکر کنند اتوبوس بر اثر تکان آنان راه خواهد افتاد، صحنه مضحکی به وجود می‌آید در اینجا چاره‌ای وجود ندارد جز اینکه سرلشکران اتوبوس پیاده شوند و آن را دسته جمعی هل دهند.

به نظر من از تشکیل شوراهای نیز همین انتظار می‌رود. ضرورت‌های واقعی اجتماعی، اقتصادی و مدیریتی، وجود شوراهای را توجیه می‌کنند. دولت نمی‌تواند جامعه وسیعی را بسازد همه درخواست‌ها را کند. پس مردم را به کمک می‌طلبید. اما اگر فکر کند مردم فقط برای حل مسائل دولت باید به کمک او بیایند اشتباه کرده است. زیرا خود مردم بیش از آنکه بخواهند به دولت کمک کنند از دولت کمک می‌خواهند که مسائل آنها را حل کند. طبیعی است دولت می‌خواهد کار را به دست مردم سپارد تا فشار را از دوش خود بردارد و مردم هم می‌خواهند دولت را وادار کنند خواسته‌های آنان را تأمین کند. هر دو خواسته در نقاط نهایی افراد و تفریط قرار گرفته‌اند. در گفتگو و تفاهم است که این دو نیرو به تعادل می‌رسند. رسیدن به تعادل محتاج زمان است و با دستورالعمل و شتابزدگی برآورده نمی‌شود. این همان چیزی است که به آن تجربه مشارکت یا تجربه دموکراسی می‌گویند مردم باید بیازمایند که توانایی دولت چقدر است و دولت هم باید بفهمد خواسته‌های مردم چیست. البته این جریان آغاز شده است. بخش از مشکلات و اختلافاتی که در مورد شوراهای وجود دارد مربوط به مسائل سیاسی است، اما بخش عمده‌اش ناشی از

درک نکردن همین مسئله یعنی بر آورد توانهای دولت و حقانیت خواسته‌های مردم است. اگر این نیروها را آزاد بگذاریم در چارچوب منطق فطری و طبیعی، به نقطه تعادل نزدیک خواهند شد. اما فکر نکنید که برای یک بار به تعادل می‌رسند و در همان حال ثابت می‌مانند، بلکه تعادل پایدار مستلزم تلاش برای رسیدن به نقاط مشترک است. بی‌شبهت به پندبازی نیست. در نظامهای دموکراسی اروپایی هم، هر گروه که وارد کار می‌شود تلاش می‌کند تا در رابطه با نیروهای حاکم به نقطه تعادل برسد.

لطفاً این نقطه تعادل را بیشتر توضیح دهید. ویژگیهای آن چیست؟ سه مولفه‌ای که به آن اشاره کردید، یعنی شوراهای، شهروندان و دولت‌مدان، در کدام نقطه به تعادل می‌رسند؟

در بحث ما، نقطه تعادل بیش از آنکه یک مکان هندسی یا توازن فیزیکی باشد پابندی به منطق به منظور تفهیم و تفاهم و فهمیدن حقوق و وظایف همدیگر است. در دادوستد اطلاعات و گفتگو، نقطه تعادل پیدا می‌شود. ولی شرط آن، حسن تفاهم نیروها در مسائل واقعی است. در چارچوب تعارض سیاسی نمی‌توان به تفاهم رسید، چون هیچ‌کدام نمی‌خواهند حرف دیگری را بفهمند.

مشکل اصلی رسیدن به همین تفاهم است. خواه ناخواه اینها همایی در مسئولیتها وجود دارد. گاهی اوقات تعارض وظایف صورت می‌گیرد. چگونه می‌تواند اینها را بر طرف کرد و به تفاهم و تفاهم رسید؟

وجود ضوابط و مقررات مشخص، کمک می‌کند هر کس وظیفه خود را بداند. به شرحی که آن وظیفه به طور واقعی برای او تعریف شده باشد. اگر وظیفه‌ای برای یک بخش درست تعریف نشود، آن بخش صدام می‌خواهد قانون یا مقررات را نادیده بگیرد. بنابراین قبل از هر چیز وجود قوانین و مقررات اصولی و برخاسته از نیازهای واقعی، شوراهای مردم را ملزم به رعایت آن می‌کند. حتی شاید لازم باشد گروه‌های تحقیقاتی فعالیت کنند و در ارتباط مستمر با شوراهای قرار گیرند تا ببینند از نظر قانونی بحرانها و اینها در کجاست. با ایجاد چارچوب قانونی مناسب، فضای گفتگوی مناسب هم پدید می‌آید.

موضوع دیگر اینکه آموزش فرهنگی گسترده برای شوراهای شهروندان و بویژه کسانی ضروری است که می‌خواهند درباره شهر تصمیم بگیرند. آنان باید بدانند شهر چیست و چگونه رشد می‌کند؟ سرمایه‌ها و میراث شهری چیست؟ شهر چگونه ابزار و وسائل رشد و بهبود خود را به دست می‌آورد؟ سازوکار توسعه شهری چیست؟ فعلاً بسیاری از این موضوعها برای

شهرداران و شوراهای روشن نیست و شتابزده در باره شهر تصمیم می‌گیرند درست است که با شعور عمومی و درک نیازهای واقعی می‌توان به تدریج مسائل شهری را فهمید ولی برای فهم عمیقتر و به منظور ایجاد تفاهم یا زبان مشترک، آموزشهای گوناگون ضرورت دارد.

۱۱ آیا نمی‌توان مسیر رسیدن به تفاهم را کوتاه کرد؟ آیا نمی‌شود از نقطه‌ای که کمترین تنش و بیشترین اتفاق نظر در مورد آن هست شروع کرد؟ برای مثال اگر شوراهای به جای آنکه به مسائل سیاسی بپردازند بیشتر بر وظایف عمرانی خود در مدیریت شهری تأکید کنند، آیا رسیدن به تفاهم سهل‌تر نخواهد بود؟

۱۲ تا حدی درست است ولی اگر دقت کنیم می‌بینیم عمران فیزیکی شهر نیز می‌تواند مایه‌ی مجادله و اختلاف باشد. اگر بخواهیم عدالت اجتماعی در عمران شهری برقرار شود، مثلاً مردم در تمام بخشهای شهر بتوانند به مراکز اوقات فراغت، پارک، وسایل حمل و نقل، آب و برق و سایر تسهیلات و نیازهای اولیه دسترسی داشته باشند، موضوع چنان ابعاد سیاسی و اجتماعی پیدا می‌کند که ممکن است جهت‌گیریهای حادی را هم به دنبال آورد.

بخشهای فقیرتر تنشی شهر، بیشترین جمعیت و بیشترین درخواستها را دارند. اگر بخواهیم بیشترین بودجه، ادران منطقه از شهر صرف کنیم، مشکل نازهای به وجود می‌آید زیرا با این عمل، مناطق سرفه‌اشین را سراسری می‌کنید و در نتیجه امکانات و درآمد اقتصادی آن بخش را از دست می‌دهید. بنابراین توزیع خدمات عمرانی و عدالت اجتماعی در عمران شهری هم در صورت درک نکردن کارکردهای شهری، ممکن است موجب تشوهای سیاسی و اجتماعی شود.

۱۳ به نظر شما مسائل اساسی شهرهای ما که

باید دغدغه اصلی شوراهای ما باشد چیست؟

۱۴ مسائل شهرهای ما متعدد و درهم تنیده هستند، اما اگر بخواهیم آنها را ساده کنیم می‌توان گفت امروزه توسعه شهری غیرقابل کنترل شده است و تأمین خدمات و تأسیسات مورد نیاز شهروندان به دشواری انجام می‌گیرد. تمام شهرهای ما، از شهرهای کوچک تا کلانشهرها، دچار این مشکل هستند و علت آن هم مهاجرت وسیع به شهرها و گسترش فیزیکی شهر است. البته من نگاه منشی به مهاجرت ندارم. این اتفاق، محتوم است و باید رخ دهد. واقعیتها نشان می‌دهد که در تمام دنیا و در تمام دوره‌ها مردم از روستا به شهر آمده‌اند و کسی از شهر به روستا نرفته است. بنابراین

فرایند توسعه ملی، با مهاجرت از روستا به شهر همسنگی دارد. اما این مهاجرت، صدها مسئله به همراه می‌آورد؛ تأمین خدمات، تأمین شبکه حمل و نقل، کنترل ساختمان، حفاظت محیط زیست، عدالت شهری و نظایر آنها.

شهرهای ما همزمان با توسعه سریع و جمعیت‌پذیری بالا قادر نیستند خدمات، تسهیلات و تأسیسات مورد نیاز را تأمین کنند. زیرا تأمین این نیازها هم محتاج زمان است و هم منابع مالی و فنی می‌خواهد. اما شهرها منابع مالی کافی ندارند، چون بخش عمده ساکنانشان فقیر، بیکار، خاشاک‌شین و مصرف کننده هستند بنابراین چه باید کرد؟ از منابع نفت که باید قطع امید کرد، دولت واقعاً توان ندارد. یکی از دلایل واقعی سپردن کار به مردم این است که دولت توان مالی اداره کردن جامعه را ندارد. بنابراین می‌خواهد اداره جامعه و تأمین منابع مالی آن را به خود مردم واگذار کند. راه دیگر این است که طبقه مرفه‌تری که از منافع و خدمات شهری، بیشتر بهره‌مند می‌شوند سهم بیشتری بپردازند، اما این اصل نباید با دید تعارف و برخلاف قانون صورت گیرد. در اینجا نیز تفاهم، منطق، عدالت و تعاون لازم است. زیرا کسانی که از منافع شهری بیشتر منتفع می‌شوند اغلب در رونق اقتصادی و ایجاد تسهیلات و اشتغال موثر هستند. چیزی که می‌تواند آنان را به پرداخت مالیات و عوارض بیشتر راضی کند وجود عدالت در تنظیم قوانین مالیاتی است. این کار باید از طریق وفاق جمعی صورت گیرد وگرنه مشکل هیچگاه حل نخواهد شد.

۱۵ با سیاست از شما، آخرین سؤال من به آینده شوراهای مربوط می‌شود. در دوره اول در برخی از شهرهای بزرگ، کاندیداهای نظام مهندسی که نقش عمده‌ای در عمران شهر دارند نتوانستند به شوراهای راه یابند. به نظر شما آیا ترکیب اعضای شوراهای ما در دوره‌های بعد تغییر خواهد کرد؟

۱۶ پیش‌بینی کار دشواری است. در دوره اول افراد بی‌شماری از تمام گروه‌ها و اقشار جامعه، بخصوص جوانان، در انتخابات شوراهای شرکت کردند. عده‌ای از این وضع انتقاد می‌کردند، اما از دیدگاه روان‌شناسی اجتماعی حضور این افراد به معنی استقبال از مردم سالاری است. نمی‌توان انتظار داشت جامعه فقط افراد متخصص را برای شوراهای انتخاب کند. شوراهای ما می‌توانند بهترین کارشناسان را به عنوان مشاور انتخاب کنند. اما شاید در دوره‌های بعد، عده‌ای به این نتیجه برسند که در این کار درگیری بیش از خدمتگزار است. مردم هم متوجه شوند افراد پرهیاهو کاری از پیش نمی‌برند. در نتیجه تجربه‌ای به دست می‌آید و شاید افرادی که راه عملی خدمت به مردم را یاد گرفته باشند انتخاب شوند. این پیش‌بینی، در واقع نوعی امیدواری است. ♦

در همایش سراسری شوراهای اسلامی کشور که دوم خرداد ۱۳۷۸ در ورزشگاه یکصد هزار نفری آزادی برگزار شد دفتر روابط عمومی وزارت کشور اقدام به نظرسنجی از منتخبان شوراهای اسلامی سراسر کشور در زمینه مسائل و مشکلات اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی کشور نمود. جامعه آماری این نظرسنجی ۲۴۴۰ نفر (۹۶ درصد مردم و ۴ درصد زن) بوده است. در گردهمایی سوم خرداد ۱۳۷۸ نیز که با شرکت رؤسا و نمایندگان شوراهای اسلامی سراسر کشور و با حضور معاون اول رئیس جمهور، وزیر کشور و تنی چند از مسئولان وزارتی برگزار شد حدود ۳ هزار نامه از برخی رؤسای شوراهای اسلامی شهر و روستا گردآوری شد که حاوی مسائل و مشکلات حوزه‌های انتخابیه و شوراهای بود. تحلیل محتوای این نامه‌ها از سوی مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری وزارت کشور انجام شد. گزارش حاضر تلفیقی از چکیده نتایج و یافته‌های مهم گزارش نظرسنجی واحد سنجش افکار روابط عمومی که به سرپرستی امانگلدی شمیر انجام شده و گزارش تحلیل محتوای مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری توسط سبکته علیرزاده تنظیم شده، می‌باشد.

از دریچه آمار

ویژگیهای جامعه آماری

ویژگیهای جامعه آماری نظرسنجی از نظر جنس، سن، مذهب، تحصیلات و شغل به شرح زیر است:

۱- جنس: ۹۶ درصد پاسخگویان مرد و ۴ درصد زن بوده است.

۲- سن: ۱۶/۶ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۲۰-۳۰ سال، ۳۶/۴ درصد ۳۰-۴۰ سال، ۲۸/۹ درصد ۴۰-۵۰ سال، ۵/۷ درصد ۵۰-۶۰ سال و ۱/۶ درصد پاسخگویان در گروه سنی ۶۰ به بالا قرار داشتند (۱۰/۸ درصد مابقی پاسخگویان سن خود را ذکر نکرده‌اند).

۳- مذهب: ۸۴ درصد پاسخگویان پیرو مذهب تشیع، ۱۲/۲ درصد پیرو مذهب تسنن و ۰/۱ درصد پیرو مذاهب دیگر بوده‌اند. (۲/۷ درصد مذهبشان را ذکر نکرده‌اند).

۴- تحصیلات: ۲۲/۶ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات پنجم ابتدایی و کمتر بوده‌اند، ۲۹/۸ درصد سوم راهنمایی، ۲۹/۴ درصد دیپلم، ۶/۱ درصد فوق دیپلم، ۶/۳ درصد دانشجویان لیسانس و ۰/۷ درصد پاسخگویان دارای تحصیلات فوق لیسانس و بالاتر بوده‌اند. (۵/۱ درصد میزان تحصیلاتشان را ذکر نکرده‌اند).

۵- وضعیت شغلی: ۸ درصد پاسخگویان بیکار، ۷/۳ درصد کارگر، ۱۰/۳ درصد کارمند، ۱۲/۲ درصد فرهنگی، ۳۶/۹ درصد دارای مشاغل آزاد و ۱/۴ درصد خانه‌دار (زنان پاسخگو) بوده‌اند. (۱۳/۹ درصد شغلشان را ذکر نکرده‌اند).

مشکلات حوزه انتخابیه

از پاسخگویان و رؤسای شوراهای اسلامی خواسته شده بود که مسائل و مشکلات گوناگون حوزه‌های انتخابیه خود را بیان کنند. در گزارش نظرسنجی و گزارش تحلیل محتوای نامه‌های رؤسای شوراهای اسلامی به این مشکلات اشاره شده است.

بیشترین درصد مشکلات مربوط به کمبود امکانات و مشکلات عصرانی (۱۹/۲ درصد)، بیکاری (۱۹ درصد)، مشکل زمین و مسائل فرهنگی و آموزشی (۱۳/۷ درصد و ۱۳/۶ درصد) و کمترین این مشکلات مربوط به مسائل سیاسی (۹/۱ درصد) و امنیتی و انتظامی (۹/۴ درصد) است.

بیشترین فراوانی مشکلات مربوط به استان بوشهر (۴۶۸ مورد) و ۵/۱ درصد) و کمترین آن مربوط به استان لرستان (۲۳۳ مورد و ۲/۵ درصد) است.

توزیع فراوانی مشکلات به تفکیک استانی نیز بدین صورت است:

در زمینه بیکاری بیشترین فراوانی مربوط به استان گیلان (۹۱ مورد و ۲۲/۳ درصد) است. استانهای آذربایجان شرقی و اصفهان هر کدام با (۱۷/۵ درصد) کمترین فراوانی مشکلات را داشته‌اند.

در زمینه اشتغال بیشترین فراوانی مربوط به استان بوشهر (۱۱/۵ درصد) و کمترین آن در استان آذربایجان شرقی (۷/۵ درصد) است.

در زمینه مسائل فرهنگی - آموزشی استان بوشهر با ۱۶/۵ درصد بیشترین فراوانی مشکلات رادار است و کمترین درصد مربوط به استان لرستان (۹/۴ درصد) است. بیشترین مشکلات سیاسی مربوط به استان تهران (۱۳/۶ درصد) است و کمترین آن به استان آذربایجان غربی (۳/۱ درصد) اختصاص دارد. در زمینه مشکلات امنیتی و انتظامی استان تهران با ۴۹ درصد بالاترین میزان فراوانی را دارد و کمترین آن مربوط به استانهای آذربایجان غربی و ایلام (هر کدام با ۵/۴ درصد) است.

انتخاب شهرداران و دهیاران

یکی از مسائل مهمی که شوراهای اسلامی با آن مواجه بوده‌اند انتخاب شهردار و دهیار است. در این زمینه نیز نظر پاسخگویان در مورد ملاکهای انتخاب شهرداران و دهیاران پرسیده شده است.

بر اساس داده‌های به دست آمده، داشتن تجربه اجرایی (۳۳/۹ درصد) و تحصیلات بالا (۳۰/۶ درصد) بیشترین امتیاز را کسب کرده‌اند و پایداری به جناحی خاص (۶/۱ درصد) کمترین امتیاز را به خود اختصاص داده است. بررسی معیارها و ملاکهای انتخاب شهرداران و دهیاران به تفکیک استانی نشان می‌دهد که تحصیلات بالا در استان سیستان و بلوچستان (۳۶/۸ درصد) بیشترین رقم فراوانی را داشته است و استان قم (۲۴/۶ درصد) کمترین میزان را در این زمینه به خود اختصاص داده است. در زمینه تجربه اجرایی استانهای چهارمحال و بختیاری

بیشترین درصد مشکلات در زمینه کمبود امکانات عمرانی و آبادانی به استان گیلان (۲۱/۸ درصد) و کمترین آن نیز به استان قم (۱۳/۲ درصد) اختصاص دارد. در زمینه مشکل زمین (کشاورزی) بیشترین درصد مشکلات مربوط به استان بوشهر (۱۵/۲ درصد) است و کمترین آن به استان تهران (۵/۷ درصد) اختصاص دارد. بر اساس تحلیل محتوای آماری نامه‌های رؤسای شوراهای اسلامی، مشکلات شهرها به شش دسته تقسیم می‌شوند: مشکلات اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، حقوقی، شبکه‌ها و امور زیربنایی و زیست محیطی و بهداشتی. توزیع فراوانی مشکلات فرهنگی کشور نشان می‌دهد که استان لرستان با (۱۳ درصد) بیشترین و استانهای اصفهان، همدان، یزد و گیلان هر کدام با (۱/۵ درصد) کمترین آن را داشته‌اند.

سوی شوراهای اسلامی شهر و دهستان) داشتن تجربه اجرایی و تحصیلات سطح بالا بوده است.

۴- به نظر پاسخگویان (منتخبان شوراهای اسلامی کشوری) در انتخاب شهردار و دهیار به معیارهای جناحی کمتر توجه شده است.

۵- براساس نتایج و یافته‌های به دست آمده حوزه‌های انتخابیه استانهای گیلان و بوشهر دارای بیشترین مشکلات در زمینه‌های عمرانی، بیکاری و آموزشی هستند.

۶- یافته‌ها نشان می‌دهد که حوزه انتخابیه استان تهران

(۴۰/۵ درصد) و سمنان (۴۰/۴ درصد) بیشترین فراوانی را داشته‌اند و یزد (۱۵/۴ درصد) کمترین آن را به خود اختصاص داده است.

در مورد معیار پابندی به ارزشهای مذهبی استان قم بالاترین درصد (۲۵/۵ درصد) را داشته و استان تهران (۱۲/۶ درصد) کمترین آن را به خود اختصاص داده است.

در زمینه ملاک پابندی به جناحی خاص استانهای کرمانشاه (۱۳/۸ درصد) و تهران (۱۲/۹ درصد) بیشترین درصد را داشته‌اند و کمترین آن را استانهای خوزستان (۲)

دارای بیشترین مشکلات در زمینه امور سیاسی، انتظامی و امنیتی است.

۷- براساس نتایج به دست آمده شوراهای اسلامی در استان سیستان و بلوچستان در انتخاب شهر داران و دهیاران بیشتر به معیار تحصیلات سطح بالا توجه کرده‌اند.

۸- نتایج نشان می‌دهد شوراهای اسلامی در استانهای چهارمحال و بختیاری و یزد در انتخاب شهر داران و دهیاران بیشتر به ملاک داشتن تجربه اجرایی توجه داشته‌اند.

۹- براساس یافته‌های موجود شوراهای اسلامی در استان قم در انتخاب شهردار و دهیار ملاک پابندی به ارزشهای مذهبی را مهمتر از سایر ملاکها دانسته‌اند.

۱۰- براساس نتایج حاصله شوراهای اسلامی در استانهای کرمانشاه و تهران در انتخاب شهردار و دهیار بیشتر به معیار وابستگی به جناحهای خاص توجه کرده‌اند.

درصد) و یزد (۲/۱ درصد) به خود اختصاص داده‌اند نتیجه گیری

به عنوان نتیجه می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

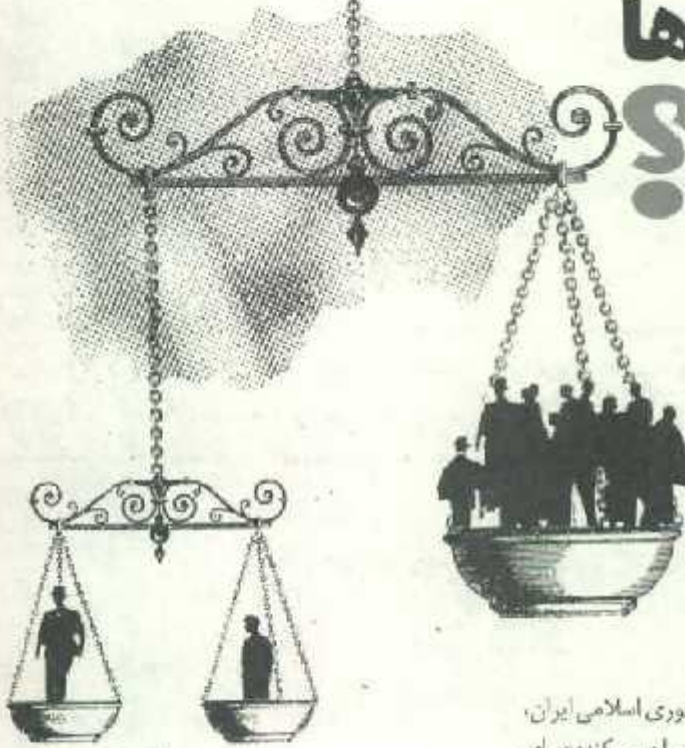
۱- به نظر پاسخگویان (منتخبان شوراهای اسلامی کشوری) مهمترین مشکلات حوزه‌های انتخابیه آنان مسائل «عمرانی و بیکاری» است و سایر مسائل و مشکلات نیز به امور فرهنگی و آموزشی و امور سیاسی، امنیتی و انتظامی برمی گردد.

۲- تحلیل محتوای نامه‌های رؤسای شوراهای اسلامی شهرها نشان می‌دهد که حوزه‌های انتخابیه این افراد در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و حقوقی با مشکلات جدی روبرو هستند.

۳- به نظر پاسخگویان (منتخبان شوراهای اسلامی کشوری) مهمترین معیارهای انتخاب شهردار و دهیار (از

مطابق اصل ۱۵۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مرجع رسیدگی به کلیه شکایات و تظلمات، دادگاههای دادگستری است. بنابراین دعاوی علیه کلیه اشخاص حقیقی و حقوقی از جمله شوراهای در دادگاههای مذکور قابل اقامه و رسیدگی است. از طرف دیگر در ماده ۷۹ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی هیئت‌های حل اختلاف اختیار رسیدگی به شکایات علیه شوراهای را دارند. این ابهام و تعارض - حداقل شکلی - مسئله‌ای است که نویسنده مقاله سعی بر گشودن آن و ارائه راه حل در این زمینه را دارد.

شکایات علیه شوراهای کجا رسیدگی می‌شود؟

◆ نوشته عباس زراعت
حقوقدان

شده است که نظارت شوراهای باید با رعایت سه اصل مهم صورت گیرد؛ وحدت ملی، تمامیت ارضی نظام جمهوری اسلامی و تبعیت از حکومت مرکزی. از طرف دیگر اصل هفتم قانون اساسی و برخی قوانین عادی دیگر، شوراهای را جزء ارکان تصمیم‌گیری و اداره امور کشور قرار داده‌اند و قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران و آیین‌نامه اجرایی آن، شوراهای اسلامی شهر را جانشین انجمنهای سابق شهر قرار داده است و می‌دانیم که وظایف این انجمنها در نظارت محض خلاصه نمی‌شود. با توجه به آنچه گفته شد و نظر به اینکه شوراهای نهاد‌های تازه تاسیس یافته‌ای هستند، قوانین و مقررات

اصل یکم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، هدف تاسیس شوراهای اسلامی را چنین بیان می‌کند: «برای پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم با توجه به مقتضیات محلی اداره امور هر روستا، بخش، شهر، شهرستان یا استان یا نظارت شورایی به نام شورای ده، بخش، شهر، شهرستان یا استان صورت می‌گیرد که اعضای آن را مردم همان محل انتخاب می‌کنند. شرایط انتخاب کنندگان و انتخاب شوندگان و حدود وظایف و اختیارات و نحوه انتخاب و نظارت شوراهای مذکور و سلسله مراتب آنها را که باید با رعایت اصول وحدت ملی و تمامیت ارضی نظام جمهوری اسلامی و تابعیت حکومت مرکزی باشد قانون معین می‌کند».

این اصل که مهمترین مستند قانونی تشکیل شوراهاست، وظایف و اختیارات شوراهای را منحصر به نظارت کرده است و تصریحی وجود ندارد که این نظارت باید به شکل استصوابی باشد یا استطلاعی. اما در این اصل تصریح

استاداران، فرمانداران، قضات، نمایندگان مجلس و رؤسای ادارات در دادگاه تهران یا مرکز استان رسیدگی می‌شود. ابهامی که ممکن است به ذهن برسد آن است که ماده ۳ قانون تشکیل دیوان کیفر کارکنان، رسیدگی به جرائم رؤسا و مدیران مؤسسات مأمور به خدمات عمومی را برعهده دادگاه مرکز استان قرار داده است و شوراهای نیز مؤسسات مأمور به خدمات عمومی هستند، اما به نظر می‌رسد این ابهام قابل رد است زیرا در حال حاضر ملاک تشخیص مؤسسات مأمور به خدمات عمومی، تصریح قانونی است که چنین صراحتی وجود ندارد.

در مورد نوع جرم ارتكابی از سوی اعضای شوراهای فقط در ماده ۸۱ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور به حیف و میل و تصرف غیر مجاز در اموال اشاره شده است و طبیعی است که جرائم احتمالی اعضای شوراهای منحصر به این دو جرم نیست بلکه هر فعل یا ترک

مربوط به شوراهای نیازمند اصلاحات جدی است تا میان اعضای شوراهای و مسئولان اجرایی کشور اختلاف نظر پدید نیاید اعضای شوراهای وظایف و اختیارات خود را بهتر بشناسند و مردم نیز برای مراجعه به شوراهای و احقاق حق خویش با مشکلی روبرو نشوند. شوراهای نهادهای مردمی هستند. بنابراین باید رابطه متقابل همکاری میان مردم و شوراهای وجود داشته باشد و متخصصان هر جا نیازی دیدند در قالب نوشته یا گفتار به صحنه بیایند.

ماده ۱۷ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی کشور (مصوب ۱۳۶۱/۹/۱) مقرر می‌دارد: «شوراهای دارای شخصیت حقوقی بوده، حق اقامه دعوی علیه اشخاص حقیقی و حقوقی و دفاع در مقابل دعاوی آنان علیه شورا را دارند».

به موجب این ماده که گمان‌کن به اعتبار خود باقی است شوراهای اسلامی حق طرح دعوی و دفاع از آن را دارند و در این خصوص ابهامی وجود ندارد، اما در مورد صلاحیت مراجع

در اصل ۱۰۰ قانون اساسی تصریح شده است که نظارت شوراهای باید با رعایت سه اصل مهم صورت گیرد: وحدت ملی، تمامیت ارضی نظام جمهوری اسلامی و تبعیت از حکومت مرکزی

فعلی که قانون جرم شناخته باشد مقررات آن در مورد شوراهای نیز جاری خواهد شد. در برخی مواد قانون مجازات اسلامی که به مأموران دولت اختصاص دارد کلمه «شوراهای» نیز به کار رفته است مانند ماده ۵۹۸ قانون مجازات اسلامی: «هر یک از کارمندان و کارکنان ادارات و سازمانها یا شوراهای یا شهرداریها... وجوه نقدی یا مطالبات یا حواله‌جات یا سهام و سایر اسناد و اوراق بهادار یا سایر اموال متعلق به هر یک از سازمانها و مؤسسات فوق‌الذکر یا اشخاصی که بر حسب وظیفه به آنها سپرده شده است را مورد استفاده غیرمجاز قرار دهد بدون آنکه قصد تملک آنها را به نفع خود یا دیگری داشته باشد متصرف غیرقانونی محسوب و علاوه بر جبران خسارات وارده و پرداخت اجرت‌المثل به شلاق تا ۷۴ ضربه محکوم می‌شود».

ماده ۶۰۵ قانون مزبور نیز جرم اظهار نظر یا اقدام از روی غرض و برخلاف حق و ماده ۶۰۶ عدم گزارش جرائم ارتكابی در سازمانهای تحت نظارت را برای این اشخاص جرم دانسته است و ابهام وجود دارد که واژه «شوراهای» در این مواد شامل شوراهای اسلامی نیز می‌شود یا خیر؟ اطلاق این کلمه شامل شوراهای اسلامی نیز می‌شود اما قرار گرفتن این مواد در فصل جرائم کارکنان دولت قریباً آن است که این شوراهای باید به شوراهای دولتی اختصاص داده شود. در هر صورت اگر

قضایی و اداری رسیدگی کننده به این دعاوی ابهاماتی وجود دارد که نیازمند بررسی و تبیین است. برای توضیح مطلب لازم است موضوعات قابل طرح در مراجع قضایی و اداری را تقسیم‌بندی کرده و هر موضوع جداگانه بررسی شود. و در این خصوص تنها به شقوق احتمالی طرح دعوی یا اعتراض یا شکایت به طرفیت شورا می‌پردازیم، زیرا اقامه یا طرح دعوی شورا علیه اشخاص حقیقی یا حقوقی تابع مقررات کلی این دادرسی کیفری و مدنی و آیین دادرسی دیوان عدالت اداری و سایر مقررات موضوعه است:

جرائم عمومی

به موجب اصل ۱۵۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، مرجع رسمی نظلمات و شکایات، دادگستری است. بنابراین چنانچه اعضای شوراهای در راستای انجام وظیفه قانونی شورا مرتکب جرم عمومی شوند باید در دادگستری طرح شکایت شود. مانند اینکه اعضای شورا به یکدیگر یا به اشخاص دیگر توهین کنند. دادگاه صالح برای رسیدگی به این جرائم، به استناد ماده ۱۹۹ قانون آیین دادرسی کیفری، دادگاه محل وقوع جرم است و پرونده اتهامات رئیس یا اعضای هیئت رئیسه یا اعضای شوراهای به مرکز استان یا تهران ارجاع نمی‌شود، زیرا به موجب ماده ۸ قانون تشکیل دادگاههای عمومی (مصوب ۱۳۵۸) فقط به جرائم

احتمال اول را ترجیح دهیم، تصرف غیر قانونی اعضای شوراهای در اموال دولتی را نمی‌توان تحت تعقیب قرار داد مگر اینکه عنوان دیگری همچون سرقت یا تخریب بر آن صدق کند.

دعای مدنی

ابهام در مورد مرجع صالح برای رسیدگی به دعای مدنی به ظرفیت شوراهای جدی‌تر است، زیرا از یک طرف ماده یک قانون آیین دادرسی مدنی مقرر می‌دارد: «رسیدگی به کلیه دعای مدنی راجع به دادگاههای دادگستری است مگر در مواردی که قانون مرجع دیگری معین کرده است» و از طرف دیگر ماده ۷۶ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور آمده است «به منظور رسیدگی به شکایات مبنی بر تخلفات و اعتراضات شوراهای هیئت‌هایی به نام هیئت‌های حل اختلاف و رسیدگی به شکایات به ترتیب زیر تشکیل می‌شود...» ابهام آن است که عبارت «شکایات

شورای نگهبان است زیرا اگر چه اصل ۹۱ قانون اساسی، شورای نگهبان را پاسدار عدم مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با احکام اسلام و قانون اساسی دانسته است اما اصل ۴ قانون اساسی بسیار کلی است و شامل مصوبات شوراهای نیز می‌شود: «کلیه قوانین و مقررات مدنی، جزایی، مالی، اقتصادی، اداری، فرهنگی، نظامی، سیاسی و غیر اینها باید بر اساس موازین اسلامی باشد. این اصل بر اطلاق یا عموم همه اصول قانون اساسی و قوانین و مقررات دیگر حاکم است و تشخیص این امر بر عهده فقهای شورای نگهبان است». اما در مورد مغایرت مصوبات شوراهای با قانون اساسی ابهام بیشتری وجود دارد زیرا شورای نگهبان فقط در مورد مغایرت مصوبات مجلس شورای اسلامی با قانون اساسی صلاحیت دارد، بنابراین صلاحیت ابطال مصوبات مزبور حسب مورد بر عهده مراجع قضایی یا هیئت حل اختلاف است. در مورد مصوباتی که خلاف قوانین عادی

به موجب ماده ۱۷ قانون تشکیلات شوراهای اسلامی، شوراهای حق طرح دعوی و دفاع از آن را دارند در این خصوص ابهامی وجود ندارد، اما در مورد صلاحیت مراجع قضایی و اداری رسیدگی کننده به دعای علیه شوراهای ابهاماتی وجود دارد

مدنی بر تخلفات و اعتراضات شوراهای شامل دعای مدنی هم می‌شود تا دعای مزبور مشمول قسمت ذیل ماده ۷۹ قانون شوراهای شود و از صلاحیت دادگاههای دادگستری خارج گردد یا شامل این دعای نمی‌شود و در نتیجه دعای مذکور باید در دادگاههای عمومی اقامه شود؟

فلسفه ایجاد هیئت‌های حل اختلاف، احتمال نخست را تقویت می‌کند زیرا هدف قانونگذار آن است که هیئت‌های مرکب از مقامات قضایی و اجرایی به این دعای رسیدگی کنند اما نحوه بیان ماده و قرینه‌های موجود از جمله عدم پیش‌بینی نحوه شکایت مردم به هیئت‌های حل اختلاف احتمال دوم را وزین‌تر می‌کند. بنابراین از آنجا که صلاحیت مراجع غیر دادگستری برای رسیدگی به دعای مدنی یک استثنا به حساب می‌آید و موارد استثنا نیاز به نص صریح دارد و نص صریحی هم در اینجا یافت نمی‌شود باید به صلاحیت عام دادگاههای دادگستری نظر داد.

مصوبات خلاف قانون و مقررات

اصل ۱۰۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مقرر می‌دارد: «تصمیمات شوراهای نباید مخالف موازین اسلام و قوانین کشور باشند». حال اگر شوراهای تصمیمی بر خلاف موازین اسلام بگیرند محل ابهام است که چه مرجعی حق ابطال این تصمیم را دارد. به نظر می‌رسد این اختیار بر عهده

بامقررات موضوعه است از ظاهر مواد ۷۹ تا ۸۲ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی چنین برمی‌آید که شکایت از این مصوبات در صلاحیت هیئت‌های حل اختلاف است که در استان یا عضویت استاندار، مدیر کل دادگستری استان و یک نفر از اعضای شورای اسلامی شهر مرکز استان و دو نفر به انتخاب هیئت مرکزی حل اختلاف تشکیل می‌شود و هیئت حل اختلاف مرکزی نیز با ترکیب یکی از معاونان رئیس جمهور، معاون سیاسی اجتماعی وزارت کشور، یکی از معاونان رئیس قوه قضائیه، یکی از معاونان دادستان کل و سه نفر از نمایندگان مجلس شورای اسلامی تشکیل می‌شود. اما دقت در موارد بعدی این احتمال را سست می‌کند زیرا در ماده ۸۰ آمده است: «در صورتی که مصوبات شوراهای مغایر با وظایف و اختیارات قانونی آنها و معایر با قوانین عمومی کشور باشد مسئولان اجرایی مربوط می‌توانند با ذکر مورد و به‌طور مستقل...» و ماده ۱۸ مقرر می‌دارد: «هرگاه شورا اقداماتی برخلاف وظایف مقرر یا مخالف مصالح عمومی کشور و یا حیث و میل و تصرف غیرمجاز در اموالی که وصول و نگهداری آن را به نحوی به عهده دارد انجام دهد به پیشنهاد کتبی فرماندار موضوع جهت انحلال شورا به هیئت حل اختلاف استان ارجاع می‌گردد». ملاحظه می‌شود که در هر دو ماده فقط مسئولان اجرایی

هستند که حق شکایت از مصوبات شوراهای را دارند. بنابراین شکایت مردم عادی پیش‌بینی نشده است و ایشان باید به دادگستری مراجعه کنند. ممکن است گفته شود مردم عادی نیز می‌توانند شکایت خود را به فرماندار یا مستولان اجرایی اعلام کنند و آنها از اختیارات قانونی خویش استفاده نمایند اما این سخن هم از پشتوانه حقوقی محکمی برخوردار نیست.

باید توجه داشت که دیوان عدالت اداری صلاحیت رسیدگی به شکایت مردم از تصمیمات شوراهای را ندارد زیرا شوراهای جزء مراجعی نیستند که در ماده ۱۱ دیوان عدالت اداری تعیین شده است.

تخلفات اعضای شوراهای

در مورد تخلفات اعضای شوراهای و نحوه رسیدگی به آنها ابهامات زیادی وجود دارد، زیرا اولاً نوع تخلفات و مصادیق آن در قانون شوراهای و آیین‌نامه اجرایی آن پیش‌بینی نشده است و فقط به برخی از موارد اشاره شده است، مانند ماده ۲۲ آیین‌نامه اجرایی تشکیلات، انتخابات داخلی و امور مالی شوراهای اسلامی شهرها که مقرر داشته است: «هر گونه بهره‌برداری شخصی توسط عضو یا اعضای شورا از اموال متعلق به شورا یا اموال عمومی ممنوع بوده و با فرد یا افراد خاالی مطابق مقررات قانونی برخورد خواهد شد». ثانیاً ضمانت اجرایی برای برخورد با این تخلفات پیش‌بینی نشده است بلکه ماده ۵ آیین‌نامه مزبور به صورت کلی آورده است: «اعضای شورا بر اساس مسئولیت خود متعهد و ملزم به حفظ حیثیات و شئون شورا و رعایت نظم و اجرای مفاد این آیین‌نامه و آیین‌نامه داخلی می‌باشند». بنابراین تخلفات شوراهای و اعضای آن باید در آیین‌نامه داخلی شوراهای پیش‌بینی شود. اما برقراری این مجازاتها از سوی شوراهای از نظر حقوقی محل اشکال است، زیرا پیش‌بینی و حکم به مجازات به صراحت اصل ۲۶ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران باید به موجب قانون باشد.

ماده ۸۲ قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور سلب عضویت اعضای شوراهای را پیش‌بینی کرده است: «سلب عضویت در مورد اعضای شوراهای روستا و بخش و شهرک با تصویب هیئت حل اختلاف استان و در مورد شوراهای اسلامی شهرها با پیشنهاد هیئت حل اختلاف استان و تصویب هیئت حل اختلاف مرکزی خواهد بود. افرادی که سلب عضویت می‌گردند می‌توانند به دادگاه صالح شکایت نمایند. دادگاه مذکور خارج از نوبت به موضوع رسیدگی و رأی آن قطعی و لازم‌الاجرا خواهد بود».

واکنش از حق سلب عضویت به هیئت‌های حل اختلاف

به صورت کلی و مطلق اشکال دارد و باید مشخص شود که هیئت‌های مزبور در چه مواردی حق این کار را دارند و تنها یک مورد یعنی ماده ۲۶ آیین‌نامه اجرایی قانون شوراهای بیان یکی از مصادیق پرناخته است: «عضوی که شش جلسه متوالی و یا دوازده جلسه غیرمتوالی از اوقات رسمی شورا و کمیسیون را بدون عذر موجه (به تشخیص شورا) در یک سال غیبت نماید، موضوع برای سلب عضویت وی به هیئت حل اختلاف موضوع ماده ۸۲ قانون شوراهای اسلامی کشور ارجاع خواهد شد». به نظر می‌رسد در حال حاضر مهمترین ضمانت اجرایی برای جلوگیری از تخلفات اعضای شوراهای اسلامی، تعهد اخلاقی ایشان است که در سوگندنامه خود به آن پایبند شده‌اند.

ممکن است برخی از اعضای شوراهای کارمند دولت باشند و به استناد ماده ۱۷ آیین‌نامه اجرایی شوراهای شهر شورای شهر مأمور شده باشند. آن دسته از کارکنان دولت یا مؤسسات عمومی غیردولتی که به عضویت شورا درآمده و به وجود تمام وقت آنها نیاز باشد می‌توانند به عنوان مأمور به خدمت در شوراهای انجام وظیفه نمایند. به نظر می‌رسد این دسته از اعضای شوراهای مشمول مقررات قانون رسیدگی به تخلفات اداری هستند، زیرا تبصره ۳ ماده ۸ آیین‌نامه اجرایی این قانون مقرر می‌دارد: «رسیدگی به تخلفات کارمندان دولت مأمور در شرکت‌های تعاونی دستگاه‌های اجرایی یا دستگاه‌هایی که مشمول قانون نیستند برعهده هیئت‌های بدوی و تجدیدنظر دستگاه متبوع آنان است». بنابراین اگر تخلفی از این اعضا سر بزند هیئت‌های بدوی و تجدیدنظر دستگاهی که آنها را مأمور کرده است صلاحیت رسیدگی خواهد داشت.

منظور از دادگاه صالح که در ماده ۸۲ قانون شورا آمده است دادگاه عمومی محل هیئت حل اختلافی است که تصمیم به سلب عضویت عضو شورا گرفته است. در مورد نحوه تقدیم شکایت به دادگاه و تصمیم دادگاه نیز چند ابهام وجود دارد، زیرا اولاً مشخص نیست که مدت اعتراض شورای منحل تا چه زمانی است، بنابراین شورای منحل ممکن است بعد از تشکیل شورای جدید اعتراض کند و اگر اعتراض آن موجه باشد شورای جدید با مشکل روبرو می‌شود. ثانیاً شورای منحل به محض انحلال شخصیت حقوقی خود را از دست می‌دهد، پس جایگاهی ندارد تا به عنوان شورا اعتراض کند. ثالثاً به نظر می‌رسد منظور از رأی قطعی دادگاه رأی غیرقابل تجدیدنظر است که در این صورت با مقررات احکام دادگاه‌های عام تعارض پیدا می‌کند. ♦

شهر جهانی شوراها چشم انداز

حسن شفیعی

گفت‌وگو با حاکم بر مدیریت شهری در ایران داعیه مشارکت فعال و توانمند شهروندان را در اداره امور محلی دارد. چنین رهنمودی در نوع خود قابل تقدیر و ستایش است. اما نهادینه کردن آن در عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی نیاز به تأمل و دوراندیشی دارد. بدون تردید این اقدام نیازمند دو سطح تحلیل و اتخاذ دورویی مطالعاتی است: ۱- مطالعه زمینه‌های اجتماعی - فرهنگی حقوقی و سیاسی جامعه ایرانی؛ ۲- مطالعه مقایسه‌ای شورای شهر در سایر کشورها و انطباق اصول کلی آنها با اصول کلی حاکم بر کار شوراهای ایران. در این مقاله شیوه دوم یعنی مطالعات مقایسه‌ای را برگزیده‌ایم. در این راستا، بررسی تحلیلی و مقایسه‌ای از شورای شهرهای تورنتو، بریستول و لیکن اینجام خواهیم داد تا فصول مشترک وظایف و اختیارات شوراهای پهنه وسیعتری از نظام بین‌الملل قابل فهم شود. سرویس بین‌الملل

شورای شهر تورنتو

شورای شهر تورنتو وظایف و اختیارات بسیار گسترده‌ای دارد. تشکیلات و کمیته‌های تخصصی آن بیانگر دامنه قدرت و اختیارات شورا است. در لحاظ ساختاری، اعضای شورا با آرای مستقیم مردم انتخاب شده و شهردار با اکثریت دو - سوم آرای اعضای حاضر در جلسه شورا انتخاب می‌شود. پس از انتخاب شهردار، شورا کمیته‌هایی تشکیل می‌دهد که هر کمیته بخش‌هایی از قانون شهرداری را اجرا و به شهردار ابلاغ می‌کنند. به عبارتی شهردار در حکم قوه مجریه شهر بوده و شورا نقش مقنن را ایفا می‌کند.

عزل و نصب شهردار در حدود اختیارات شورا است. وظایف اصلی شورا در عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی و در مرتبه بعدی در عرصه اقتصادی است. در حوزه سیاسی شورا از اختیارات زیادی برخوردار نیست.

از لحاظ تشکیلاتی، شورا دارای سه کمیته اتفافی یا دوره‌ای و هشت کمیته تخصصی دائمی است. کمیته‌های اتفافی عبارتند از: ۱- کمیته ممیزی و حسابرسی؛ ۲- کمیته انتخابات؛ ۳- کمیته اعتراضات.

کمیته‌های دائمی عبارتند از: ۱- کمیته اجتماعی؛ ۲- کمیته خدمات شهری؛ ۳- کمیته مشاغل و کارگزینی؛ ۴- کمیته توسعه اقتصادی و پارکها؛ ۵- کمیته برنامه‌ریزی و حمل‌ونقل درون شهری؛ ۶- کمیته امور اداری؛ ۷- کمیته سیاست‌گذاری و اعتبارات؛ ۸- کمیته مشورتی و بودجه.

همان‌طور که در نمودار شماره ۱ خواهیم دید، شورای شهر تورنتو ۴۵ وظیفه مشخص و قانونی دارد که به طور

تعمیم تمامی مسائلی مربوط به برنامه‌ریزی و مدیریت شهری را در بر می‌گیرد. اختیارات ویژه کمیته‌های تخصصی در زمینه خدمات شهری و فعالیت‌های صنعتی عبارتند از: ۱- برنامه‌ریزی خدمات شهری و توجه به توریتهای خدمات استثنای؛ ۲- ایجاد زمین‌های مشارکت عمومی در تصمیم‌گیریها، بودجه‌های شورا از سوی کمیته مالی تنظیم شده و در جلسه عمومی شورا با اکثریت دو - سوم آرای حاضر در جلسه به تصویب می‌رسد. وظایف و اختیارات کمیته‌های تخصصی به شرح زیر است:

کمیته مالی

- ۱- برنامه‌ریزی استراتژیک مالی
- ۲- تنظیم بودجه سالانه سازمانها، هیئت‌ها و کمیسیون‌های شهری (BCS)
- ۳- سیاستهای مالیاتی

کمیته امور اداری

- ۱- مدیریت منابع انسانی، روابط کاری، بهداشت و ایمنی حرفه‌ای، دسترسی به امکانات و عدالت اجتماعی
- ۲- تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات جمعی
- ۳- سیاستهای خرید و مدیریت بیمه مشتریان
- ۴- تصرف یا واگذاری اموال شهری
- ۵- خزانه‌داری، امور حقوقی و مسائل مربوط به

کارمندان

کمیته برنامه‌ریزی و حمل‌ونقل درون شهری

- ۱- برنامه‌ریزی و تحقیقات در زمینه سیاستهای شهری
- ۲- نوسازی شهری

۳- برنامه ریزی و سیاستهای مربوط به حمل و نقل درون

شهری

۳- برنامه ریزی در مورد صدور جواز ساختمان

۵- بهبود سیستم حمل و نقل درون شهری

۶- استانداردها و پروانه های متعلق به شهرداری

کمیته توسعه اقتصادی و پارکها

۱- رشد و توسعه اقتصادی

۲- گردشگری

۳- هنر، فرهنگ و میراث فرهنگی

۴- سیاستها و اجرای آنها در زمینه ساختن پارکها و

اصالت بخشی به اماکن تاریخی

کمیته خدمات شهری

نمایی از شهر شیراز

شورای شهر لینکلن نیز بخشها و کمیته های متعددی دارد که بخش شهرداری آن یکی از بخشهای بسیار مهم است. این بخش به ساماندهی و اداره مسائل و امور شهری، رسیدگی به شکایات مردم، مشاوره حقوقی، شکایت از مسئولان و حل مشکلات حقوقی انتقال مالکیتها می پردازد. سایر بخشهای شورای شهر لینکلن به شرح زیر است:

۱- بخش اجرایی: این بخش وظیفه احقاق حقوق اداری مردم، ساماندهی کمیته شوراها، گردآوری اخبار و رویدادهای سطح شهر و انتخابات درون شهری را به عهده دارد.

۲- بخش خزانه داری شهر: این بخش وظیفه جمع آوری تمامی درآمدها، مالیاتها و عوارض مربوط به شورا را جهت پرداخت دستمزد کارکنان، بدهی ها و مالیات شورا، حقوق بیمه، ارائه امکانات رفاهی و گردشگری، خدمات مشاوره ای برای ساکنان محلی و ارتقای سوددهی و منافع شورا به عهده دارد.

۳- بخش برنامه ریزی: این بخش عهده دار تهیه طرحهای زیباسازی فضاهای شهری، توسعه فضای سبز، تهیه و تنظیم طرحهای محلی، تنظیم طرحهای حفاظت از محیط زیست، نظارت بر احداث ساختمانها و نامگذاری و شماره گذاری خیابانها است.

۴- بخش اقتصاد و گردشگری: ایجاد شهرهای امن تر، کمک به کاهش و پیشگیری از وقوع جرم و جنایت، اداره امور محلی، ارائه خدمات رفاهی به بخشهای تفریحی خصوصی، بهسازی ساختمانها، اداره ساختمانهای شورای شهر، مدیریت املاک و دارایی های شورا و واکناری آنها، عمران شهری، ارائه اطلاعات مربوط به گردشگری در سطح ملی و محلی، برکردن اوقات فراغت و اداره مراکز تفریحی و هنری به این بخش واگذار شده است.

۵- بخش نقشه برداری و مهندسی شهر: این بخش وظیفه بهسازی معابر و پیاده روها، تصویب مقررات رفت و آمد، حمل و نقل درون شهری، طراحی پارکها، ایمنی خیابانها، استفاده از دوچرخه ها، معابر، نور خیابانها، علائم خیابانی، مدیریت پارکینگها و ایستگاه اتوبوس های درون شهری، تهیه متخلفین بهداشت شهری، مدیریت میادین، حفاظت و احیای طبیعت در شهرها، معابد، کوردهای سوزاندن اجساد و ارائه خدمات شهری را به عهده دارد.

۶- بخش سکونتگاهها و بهداشت محیط: تدارک و تهیه ساختمانهای شورا، ارائه مشاوره تهیه مسکن، حمایت از افراد فاقد سرپناه و سرگردان، حمایت از مستأجران ناتوان در پرداخت حق الاجاره، حمایت از سالخوردهگان، خدمات بهداشتی در زمینه نظارت بر تهیه و توزیع مواد غذایی،

۱- آب آشامیدنی بهداشتی، فاضلابها و سیستم های بهداشت عمومی

۲- استفاده بهینه از خیابانها و معابر

۳- مسائل مربوط به ترافیک و خیابانها

کمیته خدمات اجتماعی

۱- سیاستهای توسعه و تأمین اجتماعی

۲- حمایت از کودکان، ایجاد سرپناه برای بی خانمانها، اشتغال برای بیکاران و کمکهای اضطراری

۳- خدمات آتش نشانی و آمبولانس، اطلاع رسانی و برنامه ریزی اضطراری سایر واحدها و مؤسسات فرعی وابسته به شورای شهر تورسو در زمینه هایی همچون برگزاری جشنهای هزاره ای، حمایت از جوانان ناراضی، محیط زیست، طراحی شهری، برپایی نمایشگاهها، امور بنادر، خدمات پلیس، پارکینگها، باغ وحش، کتابخانه ها، حمایت از سالمندان و امنیت اجتماعی.

شورای شهر لینکلن

بیماریهای عفونی، بهداشت در محیط کار، کنترل آلودگیهای هوا، صوت و تصویر، نظارت بر سیستمهای زهکشی و جمع آوری سگهای ولگرد به این بخش واگذار شده است.

علاوه بر بخشهای مذکور، شورای شهر لینکلن کمیته‌های چندگانه‌ای دارد که وظایف بخشها را به صورت جزئی‌تر و کاربردی‌تر به مورد اجرا می‌گذارند. این کمیته‌ها عبارت‌اند از:

۱- کمیته خط مشی و منابع مالی: این کمیته ماهیتی توصیه‌ای داشته و پیشنهادهای لازم را در زمینه تعیین یا تغییر خط‌مشی‌ها، منابع مالی لازم برای اجرای سیاستها، اولویت استفاده از منابع مالی، تنفیذ یا مخالفت با قوانین حاکم بر شهر

نمایی از شهر بریستول

و تنظیم امور مالی شوراها ارائه می‌دهد.

۲- کمیته توسعه اقتصادی: اداره املاک شورا، اداره مغازه‌ها و بازار و گسترش زمینه‌های رشد صنعتی و تجاری در سطح شهر به این کمیته واگذار شده است.

۳- کمیته محیط زیست: از تقای بهداشت، پیشگیری از شیوع بیماری و حفاظت از ساکنان شهر در برابر هرگونه خطر، صدور مجوز در زمینه کنترل آلودگی، مدیریت کشتار گاوها، گورستانها، کاربزه‌ها و مجاری فاضلاب، جمع‌آوری زباله و نظافت شهر، کنترل ساخت و سازها به این کمیته واگذار شده است.

۴- کمیته طراحی و شهرسازی: شورا به عنوان مسئول ناحیه بر ساخت و ساز ساختمانها نظارت داشته و مشاوره‌های لازم را ارائه می‌دهد. علاوه بر این هزینه‌هایی را در زمینه حفظ اینیه باستانی و تاریخی و احیای آنها متقبل می‌شود و همچنین تهیه و تنظیم طرحهای محلی را به عهده دارد.

نتیجه اینکه اگر شالوده توسعه پایدار را تقویت

زیرساختهای عمرانی محسوب کنیم، شورای شهر لینکلن چنین شالوده‌ای را در بسترهای متعدد بی‌ریزی و استوار نموده است.

شورای شهر بریستول

شورای شهر بریستول نیز وظایف و خدمات گسترده‌ای در زمینه‌های متعدد به ویژه آموزش و پرورش، خدمات شهری، بهسازی معابر، روشنایی خیابانها، جمع‌آوری زباله و... به عهده دارد. اعضای اصلی شورا منتخب مردم بوده که بدون دریافت حقوق یا هرگونه امتیاز دیگر به صورت داوطلب به عضویت شورا در می‌آیند. اعضای اصلی، حدود ۱۵ هزار همکار استخدام می‌کنند و با پرداخت حقوق به آنها، پیگیری وظایف شورا را بر این آنها تقسیم می‌کنند. جلسات تمامی اعضای شورا هر ۶ هفته یک بار یا ریاست شهردار در محل فضای سبز دانشکده بریستول برگزار می‌شود. در این جلسات تصمیمات استراتژیک از قبیل موازنه هزینه و درآمد شورا و... اتخاذ شده و اجرای آنها به کمیته‌های تخصصی محول می‌شود.

در شورای شهر بریستول، مسائل اساسی شهر به ۹ دسته اصلی تقسیم شده و ۹ کمیته تخصصی با هماهنگی لازم، اجرای آنها را به عهده می‌گیرند. این مسائل عبارت‌اند از: ۱- آموزش و پرورش؛ ۲- گسترش عدالت اجتماعی؛ ۳- حفظ محیط زیست؛ ۴- خدمات مسکن و خانه‌سازی؛ ۵- گردشگری و اوقات فراغت؛ ۶- برنامه‌ریزی خدمات حمل و نقل درون شهری؛ ۷- خدمات تامین اجتماعی؛ ۸- برنامه‌ریزی و سیاست‌گذاری؛ ۹- خدمات صنفی و شغلی.

این رسیدگی و تصمیم‌گیری در مورد مسائل مذکور قدری قابل توجه است. شهر به ۳۵ ناحیه تقسیم شده است. اعضای شورای شهر در ابتدا جلسات و نظرخواهی‌های متعددی با ساکنین هر ناحیه انجام می‌دهند. پس از جمع‌بندی آرای مردم، تصمیم‌گیری نهایی از سوی اعضای اصلی اتخاذ و به کمیته‌های تخصصی جهت اجرا ابلاغ می‌شود. اعضای کمیته‌های تخصصی را مهندسان، کتابداران، معلمان، کارشناسان، متخصصان شهرسازی، معماران و سایر تخصصهای مرتبط تشکیل می‌دهند.

منبع اصلی درآمدهای شورا، مالیاتها هستند. نرخ مالیاتی شورای شهر بریستول بر درآمدهای شهروندان و خدمات شهری نسبت به سایر شهرها نرخ نسبتاً بالایی است. با وجود درآمد بالایی مالیاتی شورا بخشها و موضوعات وسیعی در جامعه از نظام مالیاتی معاف هستند که به چند مورد آنها اشاره می‌کنیم:

۱- مدارس؛ ۲- مراکز نگهداری از معلولان ذهنی؛

شورای شهر تورنتو ۴۵ وظیفه مشخص و قانونی دارد که به طور تقریبی تمامی مسائل مربوط به برنامه‌ریزی و مدیریت شهری را در بر می‌گیرد

اختیارات ویژه کمیته‌های تخصصی شورای شهر تورنتو در زمینه خدمات شهری و فعالیت‌های صنفی عبارت‌اند از: ۱- برنامه‌ریزی خدمات شهری و توجه به فوریتها و خدمات اضطراری؛ ۲- ایجاد زمینه‌های مشارکت عمومی در تصمیم‌گیریها

منبع اصلی درآمد شورای شهر بریستول را مالیاتها تشکیل می‌دهند

۳- یادگانه‌ها؛ ۴- ساختمانهای خالی از سکنه با داشتن شرایط زیر از مالیات معاف هستند: الف - حبله نباشند (فقط به مدت ۶ ماه از مالیات معاف هستند)؛ ب - متعلق به مؤسسات خیریه باشند (فقط مدت ۶ ماه از مالیات معاف هستند)؛ ج - نیاز به تعمیرات اساسی داشته باشند (بعد از تکمیل ساختمان ۶ ماه از مالیات معاف هستند)؛ د - صاحب آن در زندان باشد و یا به منظور مداوا و مراقبت در بیمارستان بستری باشد؛ ه - ساختمان در ضمانت شخص ورشکسته‌ای قرار گرفته باشد و سکونت در آنجا ممنوعیت قانونی داشته باشد؛ ز - ساختمان قدیمی و خالی از سکنه باشد.

در نظام مالیاتی شورای شهر، خانوارهای دارای حداقل ۲ نفر مشمول مبلغ کامل مالیات هستند. اگر در خانه‌ای فقط یک نفر ساکن باشد یک - چهارم از مبلغ مالیات کاسته می‌شود. در صورتی که هیچکس در آن خانه زندگی نکند مبلغ تا نصف نیز کاهش می‌یابد.

اشخاص زیر از نظام مالیاتی شورا معاف‌اند:

۱- دانشجویان تمام وقت، دانشجویان پرستاری (تمام وقت و نیمه وقت) و مربیان تعلیم جوانان؛ ۲- بیماران بستری در بیمارستان؛ ۳- افراد تحت حمایت یا مراقبت‌های ویژه؛ ۴- معلولان ذهنی؛ ۵- دانش‌آموزان زیر ۱۸ سال؛ ۶- کارگران شاغل در مؤسسات خیریه؛ ۷- اشخاص حامی و مراقب سالمندان یا بیوه زنان؛ ۸- راهبه‌ها و افراد تارک دنیا؛ ۹- زندانیان بجز زندانیانی که به جرم عدم پرداخت مالیات شورا زندانی شده‌اند.

تخفیف اصلی شورا به افرادی تعلق می‌گیرد که درآمد اندکی دارند و پس‌اندازشان کمتر از ۱۶ هزار پوند است. شورا، درآمدهای حاصله از مالیات را به موارد زیر اختصاص می‌دهد:

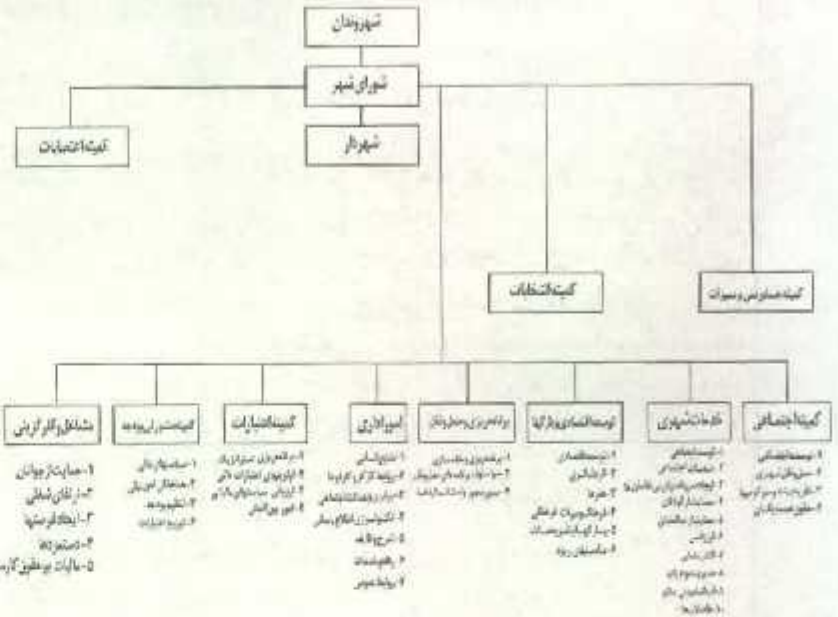
۱- تعلیم و تربیت؛ در این مورد آموزش کودکان در ۱۵ مهدکودک ۱۲۳ مدرسه ابتدایی، ۲۲ مدرسه متوسطه، ۱۱ مدرسه ویژه، ارائه خدمات رفاهی به دانش‌آموزان، اهدای جوایز و ارائه خدمات اجتماعی به سالمندان به کمیته

منابع:

<http://www.lincoln-ico.org.uk/about/committees.htm>

<http://www.bristol.info.org.uk/about/committees.htm>

E-mail: P1ay @ city.toronto.on.ca

نمودار ۱- ساختار شورای شهر تورتو

شوراهای شهر یک روی سکه است اما روی دیگر سکه همانا گسترش اختیارات، شفافیت مرزبندیها، شناسایی مشکلات شهری و ارائه راه‌حلهای کارشناسی و دقیق است. مطالعه مقایسه‌ای شوراهای شهر در کشورهای غربی بیانگر این نکته است که این شوراهای تاکنون از الگوی توسعه‌گرای کلاسیک تبعیت کرده‌اند براساس این الگو، توسعه شهری نیازمند پیش‌شرطهای اقتصادی و رفاهی است. به عبارت دیگر شاخصهایی همچون توسعه فضاهای سبز، کاهش ترافیک، کاهش آلودگی، استفاده بهینه از خیابانها، تأمین اجتماعی و... از جایگاه ویژه‌ای برخوردارند. اهمیت این موضوعات به نوبه خود جایگاه ویژه‌ای به شوراها، چه از منظر حقوقی چه از لحاظ اجتماعی، می‌دهد. از نظر حقوقی شوراهای شهر در کشورهای غربی در زمینه اختیارات خود قائم‌الذات هستند، یعنی به طور کلی طرح مسئله، شناسایی مشکلات و ارائه راه‌حلهای ضوابط و مقررات برای مشکلات از سوی شورا طراحی و اجرا می‌شود. البته مشاوره و نظرخواهی از سایر نهادها و سازمانهای ذی‌ربط نیز صورت می‌گیرد.

استقلال مالی شوراهای شهر در کشورهای غربی ویژگی دیگر این شوراهای را تشکیل می‌دهد. اتکالی مالی شوراهای به دولت مرکزی ناچیز بوده و حتی در بعضی موارد وجود ندارد. منبع اصلی درآمد شورا را مالیاتها تشکیل می‌دهند. باوجود اینکه افشار و گروههای وسیعی از مردم از نظام مالیاتی معاف هستند ولی مالیتهای مأخوذه نه تنها کفاف هزینه‌های شورا را می‌دهد بلکه ارائه خدمات در سطح گسترده را نیز تأمین می‌کند. شوراها در کشورهای غربی نهادهای کاملاً غیردولتی و مردمی است که با اختیارات کامل و در چارچوب اصول کلی حاکم بر قانون اساسی وظایف خود را انجام می‌دهند.

در جمع‌بندی نهایی اگر وجه مشترک شوراهای شهر را توسعه شهری قلمداد کنیم، چنین توسعه‌ای در گرو رعایت اصول زیر قابل تحقق خواهد بود:

- ۱- مشارکت فعال مردم در اداره امور محلی
- ۲- استقلال مالی و خوداتکالی شوراها
- ۳- تدوین ضوابط و مقررات حقوقی به نحو روشن و مشخص
- ۴- گسترش اختیارات و وظایف شوراها
- ۵- تقویت حدود اختیارات شوراهای از سازمانها و مؤسسات متولی اداره امور شهرها
- ۶- تعامل و همکاری متقابل شوراها و شهرداریها

تخصصی‌تعلیم و تربیت و انگار شده است.

۲- بهداشت محیط: جمع‌آوری زباله، تعمیر و نگهداری روشنایی خیابانها، سوزاندن زباله‌ها، توالت‌های عمومی، طراحی، برنامه‌ریزی و کنترل آلودگی، حفاظت از محیط زیست، ایمنی و سلامت اجتماعی، نظارت بر صدور پروانه‌های صنفی از جمله خدمات کمیته تخصصی بهداشت محیط است.

۳- گردشگری و اوقات فراغت: گسترش پارکها و فضای سبز، کتابخانه‌ها، سوزها، گالری‌های هنری، فضای بازی برای کودکان، تالارها، استخرهای شنا، مراکز ورزشی و ارائه خدمات به نوجوانان و جوانان، بخشی از خدمات این کمیته تخصصی به شمار می‌روند.

۴- تأمین اجتماعی: حمایت از کودکان، تغذیه مدارس، مراقبتهای اجتماعی از سالمندان و از کارافتادگان، تأسیس بیمارستانهای خصوصی و بازدید روزانه از خانه‌های مسکونی از جمله خدمات این کمیته تخصصی هستند.

۵- برنامه‌ریزی خدمات حمل‌ونقل درون شهری: مدیریت پارکینگ‌ها، ترافیک، تعیین نرخ کرایه تاکسی، توسعه ناوگان حمل‌ونقل درون شهری، نظارت بر ساخت و ساز مسکن از جمله وظایفی هستند که کمیته تخصصی حمل‌ونقل شورای شهر پرستول برعهده دارد.

جمع‌بندی

اگر پیش‌شرط توسعه سیاسی را مشارکت سیاسی مشارکتی (مطابق با الگوی ماکس وبر) تلقی کنیم، تقویت شوراهای شهرها و محلات گامی اساسی و مهم در جهت رسیدن به توسعه است. صورتبندی و تدارک سازماتی

مشاور حقوقی

شوراهای اسلامی مشکلات بسیاری پیش رو دارند، اداره امور شهرها - که شوراهای شهر مسئولیت آن را به عهده گرفته‌اند - متولیان فراوانی دارد، تداخل وظایف و اختیارات سازمانهای هم عرض شوراهای اسلامی سنوالات و ابهامات متعددی در پی دارد و... ماهنامه شهرداریها به اقتضای اهداف و وظایف خود، از شماره قبل، صفحه‌ای به نام مشاوره حقوقی جهت پاسخ به سنوالات حقوقی شهروندان، شهرداریها، شوراهای شهر و سازمانهای ذی ربط گشوده است. امید که این پل ارتباطی، گامی باشد جهت ارائه راه حل برای مشکلات حقوقی شوراهای شهرداریها و نیز ارتقای کیفی دانش حقوقی خوانندگان ماهنامه.

استفاد وی در شهرداری منع قانونی دارد یا خیر؟

مطابق عموماًت قانون و آیین نامه تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران بخصوص ماده ۱۷ آیین نامه تشکیلات و امور داخلی شوراهای شهر، عضویت همزمان اعضای شوراهای شهر با اشتغال آنها در سازمان متبوع از جمله شهرداری منع قانونی ندارد.

در صورتی که جلسه شورا یا حضور کل اعضا تشکیل شود و بعد از طرح موضوعی خاص، تعدادی از اعضا، جلسه را ترک نمایند، آیا چنین جلسه‌ای رسمیت دارد و مصوبات آن معتبر است و به طور کلی نحوه برخورد با این گونه جلسات چگونه است؟

اگر پس از ترک جلسه از سوی بعضی از اعضا، بدون اتخاذ تصمیم (تقیاً یا اثباتاً)، جلسه از حد نصاب حکم ماده ۱۵ قانون و ماده ۱۱ آیین نامه اجرایی داخلی و مالی شوراها خارج شود، از رسمیت می افتد. چنین جلسه‌ای برای اتخاذ تصمیم مستعد نیست و تصمیمات آن فاقد اعتبار قانونی است.

برای برخورد با این گونه جلسات، لازم است موضوع مجدداً در دستور کار جلسه آتی منظور گردد و در صورت تکرار، می تواند در هیئت های حل اختلاف مطرح شود.

مرجع پذیرش استعفا کتبی شهرداری که تمایل به شرکت در انتخابات مجلس شورای اسلامی دارند، چیست؟

بر اساس بند ۱ ماده ۲۹ قانون انتخابات مجلس شورای اسلامی، شهرداری که دلوطلب نمایندگی مجلس هستند باید چهار ماه قبل از ثبت نام از سمت خود استعفا نمایند و به هیچ وجه در آن پست شاغل نباشند و به اعتبار بند الف تبصره ۴ ماده ۷۱ قانون وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور (مصوب ۱۳۷۵/۳/۱) استعفا کتبی شهردار باید به تصویب شورای شهر برسد. ♦

وضعیت استخدامی و نحوه پرداخت حقوق آن دسته از اعضای شورای اسلامی شهر که کارمندان دولت یا مؤسسات عمومی غیردولتی هستند چگونه است؟

حقوق و مزایای کارکنان دولت و مؤسسات عمومی غیردولتی که به عضویت شورا در آمده اند و مأمور به خدمت در شورا شده اند، برابر آخرین حکم استخدامی آنها یا برابر آنچه شورا در بودجه مصوب خود مقرر کرده، پرداخت خواهد شد و مدت عضویت آنها در شورا جزء سوابق خدمتی آنها منظور و پس از استعفا یا انقضای دوره شورا و... به محل خدمت اولیه خود مراجعه خواهند نمود (ماده ۱۷ آیین نامه اجرایی تشکیل شوراهای اسلامی شهرها).

در صورتی که شورا تصمیم بگیرد یکی از اعضای خود را که کارمند دولت است به مأموریت اعزام نماید، چگونه باید عمل کند و فوق العاده مأموریت را به چه نحو پرداخت نماید؟

در مورد اعزام به مأموریت اعضای که کارمند دولت هستند از طرف شورا، به طور اطلاق مطالبی در قانون و آیین نامه آن ملاحظه و مشاهده نگردید. ولی به نظر می رسد شورا می تواند عضو مذکور را به مأموریت اعزام کند و بر اساس ماده ۱۷ آیین نامه اجرایی از محل بودجه اختصاصی، فوق العاده مأموریت وی را پرداخت نماید. مع الوصف صلور مرخصی به عهده سازمان متبوع کارمند (عضو شورا) خواهد بود.

نحوه تشکیل جلسات شورا که یک یا چند عضو آن کارمند دولت و یا مؤسسات عمومی غیردولتی هستند و با ساعات اداری آنها تداخل دارد، چگونه است؟

نظر به اینکه کارمند دولت (عضو شورا) برابر ماده ۱۷ آیین نامه داخلی و مالی، برای حضور در جلسات شورا، حق حضور در جلسه دریافت می نماید، ضروری است با هماهنگی قبلی یا مسئول سازمان متبوع کارمند و متناسب با زمان جلسه، مرخصی ساعتی صادر گردد.

چنانچه عضو شورا یکی از کارمندان شهرداری باشد

مشاوره حقوقی در «ماهنامه شهرداریها»

با توجه به مسائل و مشکلات حقوقی خاصی که بعضاً در شهرداریها و سازمانهای تابعه وجود دارد، ماهنامه «شهرداریها» در جهت کمک به حل این گونه مسائل و ارائه راهکارهای مناسب تصمیم دارد صفحه‌ای را جهت پاسخ به مشکلات حقوقی شهرداریها اختصاص دهد. به همین منظور از تمامی مخاطبان حقوقی و حقیقی در شهرداریها و مراکز تابعه دعوت می‌نماید که سؤالات خود را در این زمینه به دفتر ماهنامه «شهرداریها» ارسال نمایند.

ماهنامه شهرداریها

در تهران و شهرستانها نمایندگی فروش فعال می‌پذیرد.
برای اطلاع بیشتر با دفتر ماهنامه با شماره تلفنهای
۶۱۳۱۲۶۱۰ - ۸۷۹۸۵۳۷ - ۸۸۸۰۲۲۶ - ۸۷۷۲۶۳۵
تماس حاصل فرمایید.

پیشنهادی برای همکاری شهرداری و شورا

◆ نوشته محسن ابراهیمی مجرد

دکتر در شهرسازی

هندستان

۱- شورای بمبئی از ۱۲۱ نفر تشکیل شده است و اعضای آن هر چهار سال یک بار از سوی مردم شهر انتخاب می‌شوند.

۲- شهردار سالی یک بار از سوی شورای شهر انتخاب می‌شود.

۳- سیاستهای توسعه شهری و خدمات شهری از سوی شورای شهر تعیین می‌شوند و شهرداری آنها را به مورد اجرا می‌گذارد. وجود شهردار بیشتر جنبه تشریفاتی دارد.

یوگوهاما

اصول زیر در مدیریت یوگوهاما قابل توجه است:

۱- وظایف شهرداری و مدیریت شهری به وسیله ارگانهای شورایی (انتخاباتی) و اجرایی به انجام می‌رسد؛ ارگان شورایی قانونگذاری می‌کند و ارگان اجرایی این قوانین را به اجرا در می‌آورد.

۲- تعداد اعضای شورای یوگوهاما همانقدر است.

۳- مدیریت شهرهای ژاپن بر اساس اصل «تعادل و کنترل» بین شورای شهر و شهردار تنظیم شده است.

۴- شورای شهر در کمیسیون‌ها و کمیته‌های ادارات عمده مانند خزانه‌داری، آموزش و پرورش، حساسی و مدیریت انتخابات و املاک نماینده داشته و بر آنها تسلط مدیریتی دارد. با این روش، شورای شهر و ارگان اجرایی (شهردار و واحدهای تابعه) کم و بیش یکدیگر را تعدیل و کنترل می‌کنند.

در جهت اجرای اصل یکصد و بیست و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی و انتخاب شهرداران در سال ۱۳۷۵ تصویب و برای اجرا به دولت ابلاغ شد. طبق این قانون، هدف شوراها، پیشبرد سریع برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی، عمرانی، بهداشتی، فرهنگی، آموزشی، پرورشی و سایر امور رفاهی از طریق همکاری مردم است. در این راستا ایجاد ساختار مدیریت شهری، تصمیم‌گیری و گردش کار مؤثر شوراهای اسلامی شهرها بسیار مهم است.

در این مقاله، ضمن ارائه تحلیلی از ساختار نظام شوراها، شهر در برخی از شهرهای عمده جهان، ساختار پیشنهادی مدیریت شهری و تصمیم‌گیری در شوراهای اسلامی شهرها، با استفاده از تجربیات سایر کشورها، عرضه می‌شود.

تحلیلی از ساختار شوراهای شهر در برخی از شهرهای

عمده جهان

برای مشخص کردن ساختار مدیریت شهری در نظام شوراها، شهر در برخی از شهرهای مهم جهان، تشکیلات سازمانی چهار شورای شهر و شهرداری بمبئی (هندوستان)، یوگوهاما (ژاپن)، آمستردام (هلند) و لوس آنجلس (ایالات متحده آمریکا) به اختصار مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرد.

بمبئی

اصول زیر در مدیریت بمبئی قابل توجه است:

آمستردام

اصول زیر در مدیریت آمستردام قابل توجه است:

۳- شورای شهر ۱۵ عضو دارد که از هر محله شهر یک عضو انتخاب می‌شود.

۱- هر منطقه شهرداری دارای یک شورای منطقه با ۴۹ نفر عضو است. این شورا نه نفر را از میان اعضای خود به عنوان هیئت مدیره شهر تعیین می‌کند. حزبی که در انتخابات شورای شهر اکثریت را به دست آورده، می‌تواند کلیه اعضای هیئت مدیره شهر را از حزب خود انتخاب نماید.

۴- تشکیلات سازمانی شهرداری، افزون بر شورای شهر، ۳۵ واحد سازمانی دارد ۱۲ واحد سازمانی، تحت مدیریت کمیسیون‌های شهروندان است که از طرف شهردار انتخاب می‌شوند و به تأیید شورای شهر می‌رسند.

۲- هیئت مدیره، شهردار را انتخاب می‌کند.

ساختار پیشنهادی مدیریت شهری

۳- هر یک از اعضای هیئت مدیره، مسئول اداره شهرداری است.

ساختار پیشنهادی مدیریت شهری و تصمیم‌گیری در شوراها

۴- اعضای شورای شهر، مانند اعضای شورای منطقه، هر ۴ سال یک بار از طریق انتخابات عمومی تعیین می‌شوند.

۱- ساختار پیشنهادی تصمیم‌گیری و گردش کار در شوراها

۵- یکی از ویژگی‌های عمده مدیریت شهر، واگذاری

شوراهای اسلامی شهرها بر مبنای زیر استوار است:

شوراهای اسلامی شهرها، مبتنی بر مشارکت مستقیم نمایندگان شهروندان و اعضای شورای اسلامی شهر در امور شهرداری است. از این رو، پیشنهاد می‌شود با توجه به نمودار

بررسی تشکیلات سازمانی شورای شهر در برخی از کشورهای جهان نمایانگر این است که علاوه بر شورای شهر به عنوان مجمع قانونگذاری برای شهر، اعضای شورای شهر در مدیریت کلان معاونتها و سازمانهای شهرداری نیز مشارکت دارند

بخشی از امور شهرداری به بخش خصوصی است.

۶- شورای شهر هر دو هفته یک بار جلسه علنی تشکیل

می‌دهد و شهروندان می‌توانند در این جلسات شرکت نمایند.

۷- شورای شهر برخی از اختیارات خود را به شوراهای

منطقه شهرداری واگذار نموده است.

لوس آنجلس

اصول زیر در مدیریت لوس آنجلس قابل ملاحظه است:

۱- روش مدیریت این شهر از نوع شهردار - شورای شهر

است. شهردار و اعضای شورای شهر هر چهار سال یک بار از

طرف مردم انتخاب می‌شوند.

۲- وظیفه شورای شهر قانونگذاری است و شهردار

بالاترین مقام اجرایی است.

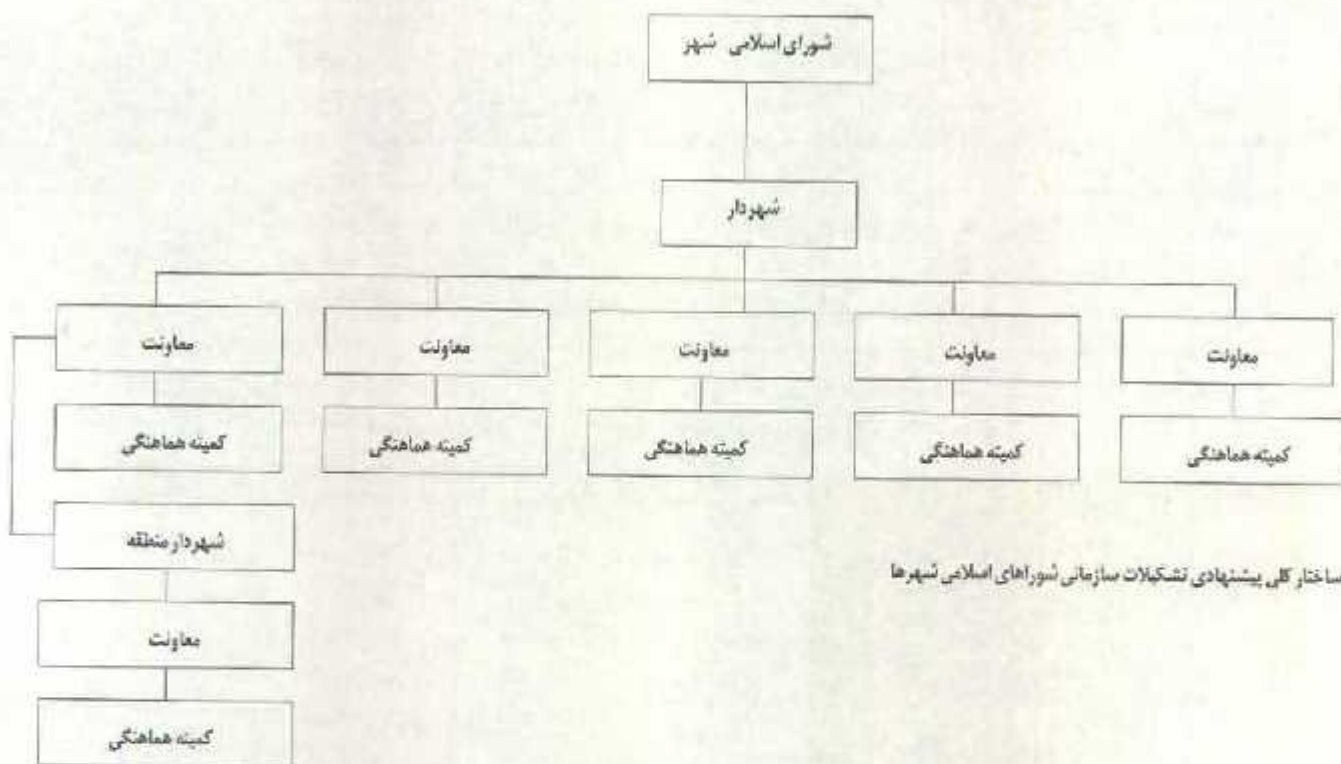

بخشی از نمودار سازمانی شورای شهر و شهرداری لوس آنجلس

معاونت یا سازمان ذی‌ربط را رسیدگی نموده و در صورت لزوم، گزارشها و زمینه‌های لازم را برای تصمیم‌گیری شورای اسلامی شهر فراهم می‌نمایند.

۲- موضوعها و طرحهایی در جلسات شورای اسلامی شهر قابل بحث و بررسی هستند که قبلاً از طریق کمیته

سازمانی موجود شهرداریها، در هر یک از معاونتها و سازمانهای عمده شهرداری، کمیته‌ای برای مدیریت کلان آن واحد به وجود آید و در رأس آن، معاونت شهرداری یا یکی از اعضای شورای شهر قرار گیرد. این کمیته‌های هماهنگی، مسائل، خنثی‌سازیها و طرحهای عمده مطروحه در حوزه

ساختار کلی پیشنهادی تشکیلات سازمانی شوراهای اسلامی شهرها

هماهنگی تخصصی معاونت یا شورای معاونان شهرداری و یا شهردار بررسی شده و به مرحله آماده‌سازی رسیده‌اند.

۳- در کمیته‌های هماهنگی حوزه معاونتها در مراحل آماده‌سازی موضوعها و اظهارنظر در مورد طرحها و اجرای آنها، مشاوره و مشارکت با نمایندگان گروههای مختلف شهروندان باید مدنظر قرار گیرد.

۴- کمیته‌های هماهنگی معاونتها و سازمانها موظف‌اند موضوعهای پیشنهادی جهت طرح در جلسه شورا را بررسی و تهیه نمایند. این بررسیها شامل طرح مسئله، اطلاعات و آمار لازم، پردازش مطالب، ارائه گزارشهای گوناگون، راه‌حلها و تجزیه تحلیل آنها برای تصمیم‌گیری، محاسبه هزینه‌های هر گزینه و نتایج و دستاوردهای هر گزینه است.

۵- برای تشکیلات سازمانی شهرداریهای مناطق نیز کمیته‌های هماهنگی معاونتها - با همان نظامی که برای شهرداری هر مرکز مطرح شد - ایجاد می‌شوند.

استنتاج

بررسی اجمالی سیستم‌های مدیریت شهری در شهرهای عمده جهان حاکی از آن است که اغلب آنها مدیریتی مستقل و مردمی براساس قانونگذاری و نظارت از سوی شورای شهر دارند. بررسی نمودارهای تشکیلات سازمانی این شهرها نمایانگر این است که علاوه بر شورای

شورای شهر یوکوهاما در کمیسیون‌ها و کمیته‌های ادارات عمده مانند خزانه‌داری، آموزش و پرورش، حسابرسی و مدیریت انتخابات و املاک نماینده داشته و بر آنها تسلط مدیریتی دارد

شهر، به عنوان مجمع قانونگذاری برای شهر، اعضای شورای شهر در مدیریت کلان معاونت‌ها و سازمانهای شهرداری نیز مشارکت دارند و در کمیسیون‌ها و کمیته‌های مدیریتی - نظارتی، به عنوان مسئول یا عضو بر فعالیتهای دستگاههای اجرایی نظارت داشته و در ارائه برنامه‌های پیشنهادی به شورا از طرف دستگاههای اجرایی، مشارکت می‌نمایند. این روش نقش اعضای شورا و نمایندگان مردم را در مراحل مختلف تصمیم‌گیری و امور اجرایی بسیار فعال می‌نماید.

از سوی دیگر، نهادهای شدن شوراهای اسلامی شهرها در جمهوری اسلامی ایران، امری نوین است، ولی از ایجاد نهاد شوراهای شهری در بسیاری از کشورها چند قرن می‌گذرد. از این رو، توجه به تجارب کشورهای پیشگام در این راه از اهمیت خاصی برخوردار است. هدف اصلی تشکیل شوراهای اسلامی شهرها، پیشبرد سریع برنامه‌های توسعه شهری از طریق همکاری و مشارکت مردم است. در این راستا، پیشنهاد می‌شود اعضای شورای شهر در سیستم مدیریت شهری و شهرداری، مشارکت و نظارت مستقیم داشته باشند. نظر به اینکه شوراهای اسلامی شهرها کارآمدترین ابزار حکومت محلی برای مدیریت شهری و در راستای نهادینه شدن مشارکت مردم در ساختارهای تصمیم‌گیری محلی هستند، توسعه نقش آنها در امور مدیریت شهری و شهرداری ضرورت دارد. از این رو، توجه بیشتر به شورایی نمودن برنامه‌ها و نظارت نزدیکتر شوراها بر فعالیت سازمانها و دستگاههای اجرایی شهرداری، در شکوفایی بیشتر توسعه شهری، نقش مؤثر و تمرین‌بخشی خواهد داشت. ♦

یوکوهاما

گزارشی از مشکلات شوراهای اسلامی شهرهای قدس و شهریار

فعالیت خود به انتخاب شهردار جدید دست زد و سپس فعالیت‌هایش را بین کمیسیونهای فنی - عمرانی، حقوقی، خدمات و امور ترافیک و حمل و نقل درون شهری تقسیم نمود. وی گفت: مسئولیت هر کمیسیون با توجه به تخصصات و تخصص اعضا به آنان سپرده شده است.

علاوه بر این کمیسیون فنی - عمرانی از مشاوره مهندسان خارج از شورایت نیز برخوردار است و در هر جلسه شورا تعدادی از کارشناسان شهرداری نیز دعوت می‌شوند. در کمیسیون حقوقی توئفر از اعضا که حقوقدان هستند به همراهی مشاوران حقوقی محلی به مسائل حقوقی شهرداری رسیدگی می‌کنند؛ در کمیسیون ترافیک، مطالعاتی که قبلاً شهرداری در زمینه ترافیک صورت داده است، بررسی می‌گردد. این کمیسیون برنامه‌ریزی خود را بر اساس اولویت‌بندی راهکارهای عملی این مطالعات طرح می‌کند. وی اضافه نمود: کمیسیون ترافیک جلسات متعددی با حضور مسئولان تاکسیرانی، اتوبوسرانی و پایانه‌ها برگزار کرده و به راهکارهای جدیدی رسیده است. وی تأکید نمود که فعالترین کمیسیون شورای اسلامی شهر شهریار کمیسیون فنی - عمرانی است.

محمد علیزاده، عضو شورای اسلامی شهر قدس، در مصرفی این شورا گفت: شورای اسلامی شهر قدس دارای چهار کمیسیون برنامه‌ریزی و امور زیربنایی، فرهنگ و امور اجتماعی و تعاون، برنامه و بودجه و امور حقوقی و کمیسیون بانوان، جوانان و ورزش است. به اعتقاد وی برخی ناهماهنگی‌ها منجر به این شده است که در ارتباط با فعالیت کمیسیونهای فوق، برخورد مطلوبی وجود نداشته باشد.

محمودی، عضو کمیسیون برنامه‌ریزی و امور زیربنایی شهر قدس، گفت: این کمیسیون از مشاوره پنج تن از مهندسان معتمد شورا برخوردار است. وی افزود: شورای شهر قدس یک ساختگوی رسمی دارد که نظریات و مصوبات شورا را به اطلاع مردم می‌رساند و کمیسیون فرهنگ و امور اجتماعی و تعاون، ویژه‌نامه‌ای جهت گزارش عملکرد شورا به مردم به چاپ می‌رساند.

شوراهای اسلامی شهر در سال جاری با در نظر گرفتن چند وظیفه اصلی کار خود را آغاز نمودند. برخی از این وظایف - که خود شامل زیرمجموعه‌های گسترده‌ای هستند - عبارت‌اند از: انتخاب شهردار، بررسی و شناخت کمبودهای اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی حوزه انتخابیه و تهیه طرحهای اصلاحی جهت برنامه‌ریزی و ارائه آن به مقامات مسئول و نظارت، تأمین هزینه‌های شهرداری از طریق تعیین عوارض متناسب با امکانات اقتصادی محل و خدمات ارائه شده، نظارت بر حسن اداره و حفظ سرمایه و دارایی نقدی و جنسی اموال منقول و غیر منقول شهرداری و نظارت بر درآمد و هزینه آن و نظارت بر اجرای وظایف شهرداری، تصویب این نامه‌های پیشنهادی شهرداری، تعیین و تصویب نرخ گزین و مسائل نقلیه در شهر، تصویب مقررات گوناگون، جلوگیری از تجاوز به منابع شهری، نظارت بر حوزه بهداشت شهر و...

با گذشت حدود شش ماه از شروع فعالیت شوراهای اسلامی شهر این ستوال پیش می‌آید که شوراها تا چه حد در انجام وظایفشان موفق بوده‌اند؟ در این زمینه با اعضای شورای شهر شهرهای قدس و شهریار از استان تهران - که به دلیل کوچک بودن شهر و ارتباطات محلی احاطه بیشتری بر مشکلات شهر دارند - گفتگویی انجام داده‌ایم. در این گفتگو، اعضا بیش از هر چیز بر نا آشنا بودن مردم مناطق به کار شوراها و محدود بودن حوزه اختیارات شورا تأکید نمودند.

چار چوب شوراهای اسلامی شهرهای قدس و شهریار
حبيب الله صالحی، رئیس شوراهای اسلامی شهر شهریار، در معرفی عملکرد این شورا گفت: شورای شهر در ابتدای

اختیارات

رئیس شورای شهر شهریار گفت: ضوابط و مقررات شوراهای به این ترتیب وضع شده که شورا، بر سببایی در محل انجام می‌دهند و پیشنهادهایی تهیه می‌نمایند و آنها را به مقامات ذی‌ربط انتقال می‌دهند و دستور را از همان مقامات می‌گیرد. وی افزود: با توجه به عدم حضور مسئولان ذی‌ربط در محل و عدم ارتباط مستقیم آنها با مشکلات محلی، لازم است روشی اتخاذ شود که شوراها فقط انتقال دهنده مطالب و مشکلات محل نباشند، بلکه قادر باشند در تصمیمات اتخاذ شده به طور مستقیم دخالت نمایند. وی افزود: هر شهر مشکلات خاص خود را دارد و اجرای یک قانون کلی در همه جا چندان مشکل گشا نیست؛ به عنوان مثال، مهاجرت و هجوم جمعیت به شهریار مشکلاتی در زمینه کمبود فضای سبز، مدارس و ورزش ایجاد نموده است، اما قوانین موجود برای بهبود اوضاع دست و پاگیر است؛ لازم است امکان مطرح نمودن این مشکلات در جلسات رودرو با مسئولان ذی‌ربط به وجود آید.

صالحی اضافه کرد: اگر شوراهای مجاز باشند قوانینی محلی به اقتضای مشکلات پیش آمده تصویب نمایند، بسیاری از مشکلات شهر حل می‌شود. در غیر این صورت شوراهای در حد کلان قادر به انجام فعالیتی مفید نخواهند بود.

گروسی، عضو شورای اسلامی شهر قدس و عضو کمیسیون بانوان، جوانان و ورزشی در این زمینه گفت: شورا در زمینه اخبارات، مشکل کمبود قانون ندارد، ایراد در اجرای قانون است. وی در این مورد با اشاره به نحوه‌ای از استانداری خطاب به شورا با موضوع تأکید بر حمایت و ایجاد انگیزه بیشتر برای ورزشکاران از طریق توجه به زندگی آنان و اعطای کمکهای مادی، گفت: به دنبال این نامه، شورای شهر قدس مصوبه‌ای جهت حمایت از جوانان تهیه نمود مبنی بر اینکه به هر جوانی از شهر قدس که در مسابقات آسیایی و بین‌المللی مقام اول را کسب کند، یک قطعه زمین اهدا شود. این مصوبه به شهرداری ارسال شد و با توجه به اینکه مقام

قهرمانی آسیا در رشته دوچرخه سواری را یکی از جوانان شهر قدس به دست آورده بود، پیگیر اجرای مصوبه شدیم. در نهایت مصوبه به اجرا نرسید و شهرداری آن را خلاف مقررات دانست. در واقع با اینکه شهرداری بنابه قانون موظف به اجرای مصوبه‌های شوراهای است، اما در عمل مشکلاتی در این زمینه وجود دارد، لذا ضروری است قانونگذار جهت اجرای نظارت شورا به نحو احسن، ترتیبی ایجاد نماید که مشکلات حقوقی و اداری شورا حل شود.

مردم و شورا

حبیب‌الله صالحی در مورد آشنایی مردم شهریار با وظایف شوراها می‌گوید: این موضوع در محله‌های مختلف فرق می‌کند؛ در محله‌های مرکز شهر، مردم آگاهی بیشتری نسبت به کار شورا دارند، ولی در محله‌های حاشیه شهر - که ساکنان آن بیشتر مهاجر هستند - افراد به وظایف شورا آگاهی ندارند و توقع دارند شورا همه مشکلاتشان را حل کند، به طوری که حتی برای حل مشکلات زناشویی و بدهکاری نیز به شورا مراجعه می‌کنند. وی در ادامه می‌افزاید: انتظارات مردم به دلیل نا آشنا بودن با قوانین، بیش از حد وظایف شوراهاست و در واقع از شورا انتظار معجزه دارند. از سوی دیگر با توجه به نزدیکی شهریار به تهران، این شهر ناگهان با جمعیت‌های مهاجر روبرو شد و این رشد بی‌رویه جمعیت باعث به وجود آمدن

مشکلات زیادی گردید.

رئیس شورای اسلامی شهر شهریار می‌گوید: مشکلات ناشی از جمعیت مهاجر نشین شهریار بیشترین وقت شورا را صرف خود می‌کند؛ شخصی زمین غیر مجازی را قولنامه کرده فروخته است و صدها خانوار نفر در آن زمین غیر قانونی قولنامه‌های خانه ساخته‌اند؛ حالا از سوی آنان از شورا آب، برق و امکانات می‌خواهند و از سوی دیگر چون محل سکونت آنها نه در محدوده قانونی بلکه در محدوده استحقاقی است، قانون اجازه ارائه این امکانات را نمی‌دهد.

وی ادامه می‌دهد: علاوه بر مهاجرتهای مردم از تمام نقاط ایران به شهریار، وزارت مسکن بنا ساخت شهرک اندیشه در کنار شهریار، سرریز جمعیت تهران را به شهریار منتقل نموده است و چون هیچ امکاناتی جهت آنان آماده نکرده، عملاً مشکلات شهرک فوق نیز به شهریار منتقل شده است. وی همچنین به مشکلاتی که از قبل در شهر وجود داشته است اشاره نمود و گفت: با آمدن شوراهای مردم انتظار دارند تمامی آن مشکلات حل شود. ما ارباب رجوعهایی داریم که از زمان تشکیل شورا، هفته‌ای یک مرتبه به شورا مراجعه می‌کنند و پیگیر مسائل خود هستند در واقع مشکلات طوری است که شورا بین حل مسائل مردم و ضوابط دست و پاگیر مانده است و با شرایط فعلی نمی‌توان گفت که مردم از کار شوراها راضی هستند.

محمدحسین شاه میری، عضو کمیسیون امور حقوقی شورای شهریار، می‌گوید: پرونده‌هایی وجود دارد که موضوع آنها در کمیسیون ساده ۱۰۰ رسیدگی شده است و به دلیل اعتراض صاحبان این پرونده‌ها نسبت به رأی کمیسیون، به کمیسیون تجدیدنظر ماده

۱۰۰ رفته، ولی باز هم رأی قبلی صادر شده است. صاحبان این جور پرونده‌ها به شورا مراجعه می‌کنند و راه حل می‌خواهند، ما در این گونه مسائل در حد مشاوره می‌توانیم با مردم همراه باشیم، حتی پرونده‌هایی برای تعیین حضانت فرزندان و یا قتل به شورا می‌آید.

اکرم ماجدی، عضو شورای شهر شهریار، می‌گوید: از زمان تشکیل شورا تا الان حدود ۱۵۰ ساعت رسمی - منهای حضور اعضا در صبحها - صرف بررسی مسائل مردم شده است. وی ادامه داد: کوتاهی در معرفی وظایف شوراها باعث شده در حال حاضر مردم شورا را با کمیته اسناد اشتباه بگیرند، البته یافت اجتماعی منطقه شهریار هم مزید بر علت است؛ یافت روستایی اطراف شهریار باعث شده مردم شورای شهر را با شورای مساجد یکی بدانند، به طوری که در حال حاضر اگر کسی شناسنامه‌اش هم گم بشود به شورای شهر مراجعه می‌کند، در واقع به نظر می‌آید مردم شورا را همان نهاد سنتی قبلی می‌دانند و آن را به عنوان یک نهاد قانونی باور نکرده‌اند. وی یکی از دلایل مراجعه‌های ناجای مردم به شورا را ناشی از عملکرد نادرست

ادارات و نهادهای دیگر می‌داند و می‌گوید: اگر نهادها و ادارات طبق اساسنامه‌های خود فعالیت کنند، گمان نمی‌کنم تعداد مراجعه کنندگان به شورا این اندازه زیاد باشد. در حال حاضر شورا سیر بالای ادارات دیگر شده است.

وی افزود: در حال حاضر اعضای شورا صبحها بجای رسیدگی به مسائل کمیسیونها و قشمان صرف جوابگویی به مردم در مسائل مربوط به اداره بهداشت، سازمانهای آب و برق، فرمانداری، دارایی و کمیته اسناد می‌شود. وی گفت: البته اگر موردی که به ما مراجعه می‌شود، به استناد بندهای قانونی از سوی شورا قابل رسیدگی باشد، شورا خطاب به مسئول ذی‌ربط از باب نظارت نامهای ارسال و به پیگیری مسئله تأکید می‌کند و در صورت عدم پیگیری، آن را به مراجع حقوقی ارجاع می‌دهیم.

ماجدی گفت: به علت فقیرترین بودن منطقه هر روز دهها نفر به شورا مراجعه می‌کنند که مجبوریم آنها را به کمیته اسناد و فرمانداری ارجاع دهیم. جانب است که باز در مواردی نهادهای فوق در جواب این مراجعه کنندگان می‌گویند: بروید شورا!

وی ادامه می‌دهد: باید روشن شود که بجز مردم، آیا مسئولان ادارات و وظایف شورا را می‌شناسند یا نه؟ به طور مثال چرا وقتی شورا مصوبه‌ای رای به فرمانداری می‌فرستد و تأکید می‌کند برای ایجاد امنیت در منطقه و زیباسازی شهر، مجوز دکه صادر نمی‌شود، فرمانداری در حاشیه درخواست متقاضیان دکه می‌نویسد: شورای شهر خواهشمند است مساعدت فرمایند!

ماجدی آگاه‌نمودن مدیران اجرایی سازمانها نسبت به وظایف شورا را مهمتر از آشنا نمودن مردم به این وظایف دانست.

گروسی می‌گوید: سازمانها به مراجعه‌های نابجا و غیر ضروری مردم به شورا دامن می‌زنند، مثلاً طبق قانون، بانکها مکلف به پرداخت وام ۲۰۰ هزار تومانی به مزدوجین هستند، اما هنگامی که فرد جهت دریافت وام به بانک مراجعه می‌کند، مسئولان بانکها پرداخت آن را منوط به ارائه تأییدیه از شورای اسلامی شهر

می‌کنند. اداره ثبت احوال برای صدور شناسنامه برای نوزاد، یا اینکه گواهی ولادت نوزاد از طرف بیمارستان تأیید شده است، تحویل شناسنامه را منوط به ارائه تأییدیه از سوی شورا می‌کند، بدون اینکه از خود پرسند اعضای شورا از کجا باید بدانند فرزند مراجعه کننده در کجا و چگونه متولد شده است که در پی آن بخواهند ولادتش را تأیید کنند.

شاه میری می‌گوید: ظاهراً فرمانداری، شهرهای شوراها، محلی و مساجد را جمع‌آوری کرده است و تقریباً اختیارات آنها را سلب نموده است. وی تأکید کرد اگر شوراهای محلی تحت نظارت شورای شهر به فعالیت خود ادامه دهند و به امور داخلی نواحی رسیدگی کنند، هم به مردم کمک می‌شود و هم نسبت به کار شورا بدینی ایجاد نمی‌شود.

شورا و شهرداری و سازمانهای دیگر
شاه میری گفت: شورای شهریار هفته‌ای یکبار با شهردار جلسه دارد و ملی آن شهردار گزارش هفتگی خود را ارائه می‌دهد. وی همچنین افزود: تا به حال با کل اعضای شوراهای شهر شهرستان شهریار چندین نشست مشترک داشته‌ایم و طی آن تصمیم گرفته‌ایم با انتخاب اعضای از کل شوراها و تشکیل کمیته‌ی مشترک، برنامه‌های مشترک شوراها بررسی شود و پیشنهادهایی تهیه و در نشست عمومی مطرح گردد.

رئیس شورای شهر شهریار می‌گوید: قوانین شورا دچار محدودیت است و ما جوابگوی تقاضاها نیستیم. شهرداری درآمد محدودی دارد و برای ایجاد درآمد، لازم است روی برخی مناطق در طرحهای هادی و تفصیلی تجدیدنظر شود، شهریار دارای معادن شن و ماسه است اما آنها در اختیار شهریار نیستند. شهرک اندیشه از سوی وزارت مسکن بر روی معادن شن و ماسه ساخته شده و فاضلاب آن باعث آلودگی آبهای زیرزمینی شده است؛ این مشکل از جانب تهران به شهریار تحمیل شده و شورا در واقع در قبال کار انجام شده قرار گرفته است.

وی مشکل مهم دیگر را در زمینه سازمان آب و کمبود آب شهریار دانست و

گفت: شهرداری از نظر آب یک دشت بحرانی است؛ در واقع تمام سفره‌های زیرزمینی شهریار در حال خشک شدن است و آب شهر تصفیه خانه ندارد، اما میلی که در ازای آن از مردم دریافت می‌شود قابل توجه است، تا به حال چندین جلسه مشترک با رؤسای سازمان آب

نشود. از طرفی این باغها - که در سطح شهر وجود دارند - به خاطر قطع آب از سوی سازمان آب در حال خشک شدن هستند. در این زمینه با دفتر شهر وروستا جلساتی داشته‌ایم تا این مقررات تعدیل شوند به صورتی که هم شهرداری موفق به تأمین فضای سبز شود و هم مالک باغ دچار

برگزار شده و مشکلات منطقه مطرح شده است، اما جواب قانع کننده‌ای نگرفته‌ایم و رسیدگی لازم به وضعیت آبرسانی منطقه نشده است. مسئولان سازمانها باید شوراها را بپذیرند و با آنها همکاری داشته باشند، در غیر این صورت ضوابط و قوانین حاضر جوابگوی مردم نخواهد بود.

وی در ادامه به مشکل شورا در تأمین فضای سبز شهریار اشاره نمود و گفت: در زمینه فضای سبز بر سهایی انجام شده و پیشنهادهایی ارائه گردیده است که طبق اولویت بندی، روی آنها کار شود. اما مشکل عمده کمبود فضا و قوانین تملک است. شورا برای تملک پارک‌هایی که در طرح هادی شهر بوده، برنامه‌ریزی نموده است. به طور مثال در منطقه‌ای به نام عباس آباد باغچه‌های در حال خشک شدن است، یا مالک آن توافق نموده‌ایم که در قبال ارائه قطعه زمینی در محل دیگر زمین او را در اختیار فضای سبز شهرداری بگذاریم. اما در بیشتر اوقات این توافق صورت نمی‌گیرد، زیرا طبق قوانین تملک مالکان باغها در صورت فروش و واگذاری باغها مجبورند ۷۰ درصد آنها را به طور رایگان در اختیار شهرداری قرار دهند و فقط ۳۰ درصد به خودشان تعلق می‌گیرد این مسئله باعث شده هیچ مالکی حاضر به واگذاری باغش

شهر نشود، اما هنوز نتیجه‌ای نگرفته‌ایم. اگر این گونه قوانین به عهده شوراها گذاشته شود راحت‌تر با مردم کنار می‌آیند و مشکلی پیش نمی‌آید.

محمد علیزاده به موقوفه بودن شهر قدس اشاره می‌کند و می‌گوید: خانه‌های شهر قدس دارای سند نیستند، این امر موجب ساخت و سازهای بی‌رویه و پناه گرفتن بزهکاران در آن شده است. از طرفی شهرداری شهر قدس با سازاد نیرو روبروست، این شهر به ۲۵۰ نفر نیرو نیاز دارد در حالی که در حال حاضر ۷۰۰ نفر در شهرداری مشغول به کارند و هر ماه در حدود ۶۰ میلیون تومان صرف حقوق این پرسنل می‌شود. وی گفت: تأمین این بودجه و هزینه‌های دیگر در شرایطی که شهرداری قدس دچار کمبود مالی است منجر به این مسئله شده که بجای قرار گرفتن شهرداری در خدمت مردم، مردم در خدمت شهرداری قرار گیرند.

محمودی می‌گوید: شهر قدس از سال ۵۵ تا ۷۲ با ورود مهاجران از روستاهای استانهای غرب و شمال کشور روبرو بود که به علت نزدیکی با تهران و وجود مشغلی در کارگاهها و کارخانجات مسیر جاده کرج، در این منطقه ساکن شدند. از سال ۷۲ به علت بالا رفتن نرخ ارائه خدمات و کمی

در آمد قشر کارگر ساکن تهران، مهاجر تها از تهران به شهر قدس شروع شد و این هجوم جمعیت باعث به وجود آمدن مشکلاتی در کنترل ساخت و ساز منطقه شد. وی روشن نبودن وظایف شوراها را از مشکلات عمده دانست و گفت: از سویی ابزار می‌شود که شورا باید به مسائل شهر نظارت داشته باشد و از سویی دیگر می‌گویند این نظارت نباید کنار شهر را مختل کند. به عبارت دیگر، اگر شورا بخواهد هر گونه اشکالی را تذکر دهد، می‌گویند اختلال در کار شهر است و اگر اعتراض نکند مردم به شورا بدبین می‌شوند و می‌گویند شورایی که منتخب مردم است بر شهرداری نظارت ندارد. وی مهمترین حسن شورا را مشارکت مردم دانست و گفت: قبلاً اگر شهرداری می‌خواست پروژه‌های احداث کند بعد از مطالعه آن رایه استاندار پیشنهاد می‌داد و مجوز می‌گرفت، اما الان شورا با مردم درباره ضرورت انجام

پروژه‌ها و صرف هزینه‌ها گفتگو و نظر سنجی می‌کند. در واقع شورا به دنبال این نیست که احداث پروژه‌های بزرگ خوشایند استاندار و یا وزیر کشور قرار گیرد بلکه به فکر فعالیتهایی است که مردم را راضی نگه دارد. وی افزود: کمیسیون برنامه‌ریزی شهر قدس برای حل نیازهای روزمره مردم، سه مرحله در نظر گرفته است: در مرحله اول به کارهای بسیار ضروری مانند روشنایی معابر، بل‌های عابر و... می‌پردازد. در مرحله دوم به کمبودهای هر محله رسیدگی می‌کند و در مرحله سوم به برنامه‌ریزی در جهت برنامه‌های درازمدت مانند نیاز شهر به جاده کمربندی و... می‌پردازد.

وی افزود: مردم نباید برای حل مشکلات، انتظار اقدامات سریع داشته باشند، برنامه‌ریزی باید به صورتی منطقی و با طی مراحل صورت گیرد. در یک از این مراحل حدود شش ماه طول می‌کشد و از آنجا که شورا کم تجربه است روند کاری کند است ولی نهایتاً به سرعت دلخواه می‌رسیم.

گروسوی نیز در ادامه گفت: لازم است نظارت شورا علاوه بر شهرداری شامل سازمانهای دیگر شهری هم بشود تا شورا عملکردی مفیدتر داشته باشد.

طرح انجمن شورای یاری و کمک به شوراهای شهر

طی دو ماه آینده، برنامه اجرایی انجمنهای شورایاری تهیه و فراخوان شرکت در انتخابات آن اعلام می گردد.

در گفتگویی، فاطمه جلالی پور، عضو کمیسیون فرهنگی - اجتماعی شورای شهر

تهران، گفت: بعد از انتخاب شهردار، طرح شورایاری از سوی شورای شهر تهران مطرح گردید. وی افزود: طبق آیین نامه اجرایی، این انجمنها هیچگونه دخالتی در امور شهرداری ندارند، ولی شهرداری امکانات مورد نیاز را در اختیار انجمنهای شورایاری قرار خواهد داد.

وی گفت: با بررسی بند ۲ قانون وظایف شوراهای - که به بررسی کمبودهای اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی مناطق تاکید دارد - نیاز به مشارکت مردمی ضروری دانسته شد. در واقع با توجه به تنوع بافت اجتماعی در مناطق تهران، ساکنان هر محله بیشتر از شورای شهر به مشکلات خود آگاه هستند و لذا با تشکیل انجمنهای شورایاری و انتخاب رابطن در این انجمنها، ستاد شورای شهر در ارتباط مستمر با مشکلات نواحی مختلف شهر قرار می گیرد.

جلالی پور در خصوص مسائل مادی این انجمنها گفت: نیازهای مالی انجمنها از سوی خود نهالی محله تامین می شود اما در عین حال، انجمن مناطق که از شرایط مالی بهتری برخوردارند به عنوان انجمن معین معرفی می شوند. وی افزود: این انجمنها می توانند در مناطق خود با اجرای پروژه های در اندازه هزینه های خود و محله را تامین نمایند.

جلالی پور نسبت به واگذاری یک سری از وظایف شورای شهر به انجمنهای شورایاری تاکید کرد و گفت: ایجاد این انجمنها باعث حمایت آنها از شورای شهر بعدی و همچنین بالابردن سطح آگاهی مردم نسبت به وظایف شورایی شود.

گفتنی است در طرح شورایاران ۲۲ وظیفه پیش بینی شده است که وظایف نظارتی و محویتی را شامل می شود. این وظایف عبارتند از:

۱- تلاش در جهت ایجاد محیطی پایدار از نظر زیست محیطی با هدف مبارزه با آلودگی خاک، آب، هوا، آلودگیهای صوتی

و صرفه جویی انرژی در اماکن از طریق همکاری با شوراهای اسلامی شهر

۲- ارائه طرحها و پیشنهادهایی جهت بهبود وضع سفرهای درون شهری با هدف بهینه سازی حمل و نقل

۳- تهیه طرحها و پیشنهادهایی در زمینه نشانه ها و یادمانهای شهری و نامگذاری معابر، میادین، خیابانها و کوچه ها

۴- تلاش در جهت فراهم آوردن امکانات گذران اوقات فراغت نوجوانان و جوانان با تاکید بر فعالیتها، ورزشی و فرهنگی

۵- همکاری با شورای اسلامی شهر برای برقراری آرامش و امنیت شهری و مبارزه با آسیبهای اجتماعی و جرم، به ویژه اعتیاد

۶- همکاری با شورای اسلامی شهر برای معرفی و آموزش حقوق و وظایف شهروندان و مشارکتهای مردمی و آگاه سازی همگانی

۷- ارائه طرحهای پیشنهادی برای خودگردانی اماکن عمومی، تمهیدات و تدارکات زیباسازی و بهینه سازی فضای زیست شهری و کمک به اجرای این طرحها

۸- همکاری در ایجاد فضای سبز و اداره خودگردان بوستانهای شهری و باری رساندن به توسعه و احداث بوستانها

۹- همکاری با شورای اسلامی شهر در جهت توسعه مؤسسات عام المنفعه و فعالیتهای داوطلبانه

۱۰- بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارساییهای اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی

۱۱- جمع آوری پیشنهادهای اهالی به تفکیک محله های، ناحیه های، منطقتی، شهری و کلانشهری

۱۲- پیشنهاد طرحهای عملی جهت حل مشکلات و بسر آورده نمودن نیازها با کمک کارشناسان و متخصصان

۱۳- بسیج همگانی در ارائه پیشنهاد

برای کلانشهر تهران

۱۴- تلاش در جهت خودگردانی و خودکفاسازی تأسیسات عمومی از طریق کار داوطلبانه

۱۵- کوشش در جهت تأسیس انواع انجمنهای داوطلب مردمی یا شرکت شهروندان در زمینه های مختلف

۱۶- همکاری با شورای اسلامی شهر در جهت کنترل قیمتها و نرخهای کرایه درون شهری

۱۷- ارائه طرحهای پیشنهادی در جهت اجرای برنامه های دفاعی و غیرنظامی از سوی شهر

۱۸- همکاری با شورای اسلامی شهر در جهت مقابله و پیشگیری حوادث غیر مترقبه و کمک رسانی

۱۹- اقدام در جهت اداره فضا های عمومی فرهنگی و ورزشی از قبیل دارالتحقیق، فضا های آموزشی، نگارخانه ها و ... با موافقت شورای اسلامی شهر و شهرداری

۲۰- همکاری در اداره اماکن مذهبی و فرهنگی بابه درخواست دستگاههای ذیربط

۲۱- مشارکت در برگزاری انتخابات مجلس، ریاست جمهوری، خیرگان و ... از طریق همکاری با مسئولان بنابه درخواست مراجع قانونی ذیربط

۲۲- همکاری با نیروهای اداره راهنمایی و رانندگی در امر ساماندهی ترافیک شهر

در پایان جلالی پور اضافه نمود: بعد از تهیه طرح اجرایی انجمنها، از سوی رئیس شورای شهر تهران فراخوانی اعلام خواهد شد و از میان کاندیداهای این انجمنها، انتخابات صورت می گیرد؛ دوره فعالیت این انجمنها دو سال است.

گفتنی است داوطلبان پذیرفته شده بر اساس تصمیم در گروههای عمرتی، توسعه، فرهنگی، اجتماعی و برنامه و بودجه به فعالیت مشغول خواهند شد. *

طرح جامع آموزش شورا و شهرداری

طرح جامع آموزش به اعضای شوراهای اسلامی شهر، شهرداران و کارکنان شهرداریها تدوین گردید و جهت اجرا به استانها ابلاغ شد.

حوزه معاونت هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور به منظور آموزش کوتاه مدت

به اعضای شوراهای اسلامی شهر، شهرداری و کارکنان شهرداریها این طرح را به استانداریها جهت اجرا ابلاغ نمود. این طرح که ۳۴ دوره آموزشی کوتاه مدت در ۲۶۲ سر فصل است - آموزش ضمن خدمت اعضای شوراهای اسلامی شهرها محسوب می شود و موضوعات زیر را شامل می شود: آشنایی با قوانین و مقررات شهری و امور شهرداری، آشنایی با درآمد هزینه، بودجه و آیین نامه های شهرداریها، آشنایی با سازماندهی و تسهیلات و مقررات اداری و شهرداری و همچنین آیین نامه اجرایی تسهیلات داخلی شورای اسلامی شهر و وظایف و اختیارات آن.

آموزش ضمن خدمت شهرداران موضوعات زیر را در برمی گیرد: آشنایی با قوانین و مقررات اداری و حقوقی، قوانین و مقررات مالی، قوانین و مقررات شهری و شهرداری (دوره مقدماتی و

تکمیلی) و وظایف حوزه خدمات شهری (دوره مقدماتی و تکمیلی).

در آموزش کارکنان شهرداریها موضوعات زیر گنجانده شده است:

حسابداری و حسابرسی شهرداریها، بیمه و رسیدگی، مهندس ناظر، کنترل نقشه های ساختمانی، شناسنامه ساختمان و نحوه صدور آن، امور اداری، کارگزینی، دبیرخانه، درآمد، بودجه، بهداشت عمومی و مواد زائد جامد، فضای سبز، مباحث ترافیک و حمل و نقل شهری، آشنایی با قوانین و مقررات اداری و حقوقی، مبانی نظری طرح ریزی شهری، طرح هادی، جامع و تفصیلی، متره و برآورد، نقشه برداری، نوسازی، کامپیوتر و نحوه کاربرد آن در امور شهری، بایگانی، انبارداری، اسفوال و آتش نشانی و خدمات ایمنی.

گفتنی است حداقل ۳ درصد از اعتبار کمکهای بلاعوض عمرانی از محل بند چ

نصرت ۹۹ قانون بودجه سال جاری که به اجرای طرحهای آموزشی اختصاص دارد پس از ارائه برنامه آموزشی از سوی استانها و بررسی و تأیید دفتر مطالعات و هماهنگی امور ایمنی و بازسازی از سوی دفتر برنامه ریزی عمرانی پرداخت می گردد.

لازم به ذکر است اولین دوره طرح جامع آموزش، شهر بورس در کرمانشاه برگزار گردید و طی آن مدیرکل امور شوراهای اسلامی شهر و شهرداریهای وزارت کشور به طرح موضوعاتی تحت عنوان موقعیت قانونی شوراهای اسلامی شهر در قبل و بعد از تصویب قانون سال ۷۵ و وظایف شوراهای پرداخت. همچنین اولین دوره آموزش فوق در استان همدان با حضور ۱۰۸ نفر از اعضای شورای اسلامی استان همدان برگزار شد و طی آن قوانین شهری و شهرداریها مورد بحث قرار گرفت.

لغو استیضاح شهردار لاهیجان

از سوی هیئت حل اختلاف استان گیلان، استیضاح شهردار منتخب شورای اسلامی لاهیجان رد شد.

به گزارش خبرنگار ما از استانداری گیلان، در پی استیضاح ابراهیم صادقی، شهردار لاهیجان، از سوی شورای اسلامی آن شهر و رد آن از سوی دفتر امور شهر و روستای استانداری گیلان، پرونده مذکور به هیئت حل اختلاف استان ارجاع شد و هیئت تصمیمات شورا را منطبق با موارد

قانونی ندانست و رأی به معافی بودن اقدامات شورا در خصوص استیضاح شهردار داد. این پرونده به استناد ماده ۸۰ قانون شوراها جهت تأیید رأی داده شده، به هیئت مرکزی حل اختلاف ارجاع شد.

گفتنی است دفتر امور شهر و روستای استانداری، اقدام شورا را ناهماهنگ با

مقررات استیضاح دانست. همچنین شهردار لاهیجان - که خود از سوی شورا انتخاب شده بود - اعلام داشت: شورا در مواردی از حیطه وظیفه خود در امور شهرداری خارج شده است. وی با تسلیم مثنی به حوزه معاونت امور عمرانی وزارت کشور، نسبت به تصمیمات شورا اعتراض نمود.

شبکه اطلاع رسانی شوراها و شهرداریها

پنجمین گردهمایی کمیته فنی و تخصصی فعالیتهای رایانه ای شهرداریهای کشور مهرماه جاری در اصفهان برگزار شد.

طی این نشست آخرین وضعیت فعالیتهای رایانه ای شهرداریها، مشکلات موجود و راهکارهای مربوط به رایانه های موجود در شهرداریها در رابطه با اشکالی که در سال ۲۰۰۰ برای رایانه ها بوجود می آید، مورد بررسی و تصمیم گیری قرار گرفت.

در این نشست هم چنین به طرح روشهای گسترش استفاده از شبکه اطلاع رسانی شوراها و شهرداریهای شهرها و ارائه آموزشهای لازم پرداخته شد. گفتنی است

شبکه اطلاع رسانی شوراها و شهرداریها با استفاده از فن آوری رایانه و ارتباطات رایانه ای در دفتر برنامه ریزی عمرانی - گروه خدمات رایانه ای - راه اندازی و مورد بهره برداری قرار می گیرد.

در حال حاضر این شبکه به طور اختصاصی برای مدیران ستادی و منطقه ای وزارت کشور، شهرداریها و شورای اسلامی و با کارشناسان مرتبط در مدیریت شهری قابل استفاده می باشد

جهت استفاده از این شبکه کاربران می توانند با استفاده از یک دستگاه رایانه شخصی - یک دستگاه مودم و نرم افزار ارتباطی مانند ICL، TERM 95 و TELIX و با شماره تلفنهای ۸-۰۲۵۰۴۵۰۸۸۶ جهت ارتباط با شبکه اقدام نمایند. هم چنین برای پاسخگویی به کاربران نیز شماره تلفن ۸۸۶-۰۲۵۹۰۸۸۶ بر ساعات اداری آماده پاسخگویی است.

دومین همایش مشترک شوراهای خمین و زرین شهر

دومین همایش شوراهای اسلامی و شهرداران شهرهای زرین شهر و

خمین در محل شهرداری خمین تشکیل شد.

در این همایش مقرر گردید اعضای کمیته درآمد شهرداری خمین جهت تبادل نظر به شهرداری زرین شهر مراجعه و ضمن نشست مشترک با اعضای کمیته درآمد شهرداری زرین شهر نتایج به دست

آمده را در همایش بعدی به اطلاع اعضا برسانند.

همچنین بر لزوم بحث و بررسی در مورد کمیته‌های درآمد، زیباسازی، عمران شهرداری و بهداشت در همایش بعدی تأکید شد. در این نشست شهرداری زرین شهر آمادگی خود را جهت همکاری

در خصوص رایانه‌ای کردن واحدهای مختلف شهرداری بویژه نوسازی، صدور پروانه ساختمانی و اعلام نمود.

گفتنی است همایش بعدی در نیمه اول آذرماه سال ۷۸ در زرین شهر برگزار خواهد شد.

دومین کارگاه آموزشی شورا در بلوچستان

دومین کارگاه آموزشی اعضای شورای اسلامی شهر و روستای استان سیستان و بلوچستان برگزار شد.

در این جلسه که با حضور معاونت

عمرانی استانداری و تعدادی از مدیران دستگاههای اجرایی استان تشکیل گردید، مدیرکل دفتر امور شهر و روستا گفت: دوره کارگاه آموزشی برای اعضای شوراها در نظر گرفته شده که تا پایان سال جاری برگزار می‌گردد. وی افزود: همچنین ۶

دوره کارگاه آموزشی برای شهرداران و ۳۳ دوره جهت کارکنان شهرها، پایشی می‌شده است. وی هزینه این دوره‌های آموزشی را ۳۰۰ میلیون ریال پیش‌بینی نمود که ۵۰ درصد آن را محل درآمدهای شهردارها تأمین می‌گردد.

گوشه‌ای از عملکرد شوراهای اسلامی استان آذربایجان شرقی

شوراهای اسلامی شهرهای استان

آذربایجان شرقی، در ۴۶ شهر این استان اقدام به انتخاب شهردار جدید برای شهرهای مربوطه نمودند. در این میان تا زمان ارسال خبر اعضای شورای شهر مرند هنوز شهردار موردنظر را انتخاب نکرده‌اند و شهرداری توسط سرپرست منتخب شورای اسلامی شهر اداره می‌شود.

شهرداران منتخب شوراهای اسلامی شهرهای بندر شرفخانه - هریس - استان آباد - گوگان و زرگان از سمت خود استعفا دادند. شورای شهرهای بندر شرفخانه - هریس و استان آباد شهردار جدید را انتخاب نمودند ولی دو شهر دیگر توسط سرپرست اداره می‌شود.

استان آذربایجان شرقی، شهردار قبلی این شهر توسط شورا ابقا گردید. شورای فوق‌الذکر در زمینه اجرای پروژه‌های عمرانی از قبیل احتراف مسیر سیل، تعریض معابر، برقع کمبود آب شهر و بهبود وضعیت اجرای طرح تفصیلی شهر نسبت به زمان قبل از زمان تشکیل شوراهای عملکردی کاملاً مثبت داشته است.

طی شش ماه اخیر، پنج نفر از

طی نامه‌ای از سوی معاونت هماهنگی امور عمرانی وزارت کشور به استانداریها، قانون تغییر عنوان شوراهای اسلامی روستاهای به شهر تبدیل شده، جهت اقدامات قانونی ابلاغ گردید.

تغییر عنوان اعضای شوراهای روستایی که به شهر تبدیل شده‌اند

در قانون فوق آمده است که نام اعضای شورای اسلامی روستاها این که بعد از انتخابات به شهر تبدیل شده‌اند و یا می‌شوند به اعضای شورای اسلامی شهر تغییر می‌یابد و وظیفه شورای اسلامی شهر را به عهده خواهند داشت. در تبصره این قانون ذکر شده است که کلیه اعضای شورای اسلامی شهرکها، روستاها و

شهرهایی که بخواهند در انتخابات مجلس شورای اسلامی کاندیدا شوند باید حداقل چهارماه قبل از ثبت نام از عضویت در شورا استعفا نمایند. گفتنی است قانون فوق، مشتمل بر یک ماده و یک تبصره، در جلسه علنی هفدهم مردادماه سال جاری از سوی مجلس شورای اسلامی تصویب شده است.

آتش‌نشانی‌ها در لایحه برنامه پنجساله سوم دولت مطرح شد.

طی این مراسم که در مرکز آموزش سیاسی وزارت کشور برگزار شد، علی نوذریوز مدیرکل دفتر برنامه‌ریزی عمرانی ضمن ابراز امیدواری از مقید بودن این دوره در ارتقای دانش فنی مدیران سازمانهای آتش‌نشانی گفت: سالانه نزدیک به ۱۲۰۰

توجه به موضوع آتش‌نشانی‌ها در لایحه برنامه پنج ساله سوم دولت

طی مراسم اختتامیه اولین دوره آموزش مقدماتی آتش‌نشانی‌ها در مهرماه جاری اهمیت موضوع

نفر از مردم کشور به واسطه حریق جان می‌بازند و نزدیک به ۴۵۰۰ میلیارد ریال خسارت وارد می‌شود. وی افزود: با توجه به اهمیت این موضوع لازم است برنامه‌ریزی و تأمین اعتبار جهت احداث ایستگاههای آتش‌نشانی صورت بگیرد و توجه مدیریتهای محلی شهردارها به مقوله آتش‌نشانی و مسایل ایمنی شهروان در برابر حریق طوری جلب شود که آن را جزو

اولویتهای وظیفه خدمات شهری در شهرداریها قرار دهند. نوذریوز گفت: در برنامه پنج ساله دوم ۱۱۴۲/۸ میلیارد ریال اعتبار برای آتش‌نشانی‌ها پیش‌بینی شده بود که سهیم دولت از آن ۷۶/۴ میلیارد ریال یعنی معادل ۶/۷ درصد از کل اعتبار موردنیاز بوده است. وی افزود: متأسفانه در چهارم‌ساله که از برنامه دوم گذشته، صرفاً ۱۳/۵۷ درصد از اعتبارات پیش‌بینی

شده از سوی دولت و شهرداریها
در خصوص ایمنی شهرها در مقابل حریق
هزینه شده است. وی ضمن تأکید بر لزوم

جبران کوتاهی شهرداریها در زمینه
فوق‌الذکر طی برنامه پنج ساله سوم گفت:
در خصوص آموزش کارکنان شهرداریها در
برنامه پنج ساله دوم اعتباری پیش‌بینی
شده بود که سهم دولت از آن ۷۷۰۷

میلیارد ریال و سهم شهرداریها ۳۷۷/۹
میلیارد ریال است که می‌بایست در طول
برنامه دوم هزینه می‌شد. مدیر کل دفتر
برنامه‌ریزی عمرانی با ابراز خرسندی از
عملکرد دولت و شهرداریها در بحث
آموزش گفت: طی چهار سال برنامه دوم،
دولت ۴۶/۷۱ میلیارد ریال و شهرداریها
۳۰۴/۵۵ میلیارد ریال صرف اجرای
دوره‌های آموزشی نموده‌اند. وی ضمن
تأکید بر توجه داشتن به موضوع
آتش‌نشانی در برنامه پنجمانه سوم کشور
گفت: در این برنامه بر ارائه خدمات
آتش‌نشانی به روستاها، تهیه و ارائه لایحه
قانونی «قانون جامع ایمنی، خدمات آتش
نشانی و مدیریت بحران»، توجه به
مدیریت مشارکتی و تشکیل گروه‌های
داوطلب مهارت‌بحران تأکید شده است.
نودریور گفت: در لایحه فوق تأکید بر ایجاد
ساختار مناسب آتش‌نشانی‌های کشور،

تهیه مقررات و استانداردهایی برای
ایستگاه‌های آتش‌نشانی و لحاظ نمودن
موضوع ایمنی خدمات شهری در طرح‌های
توسعه شهری می‌باشد. وی افزود: تهیه این
لایحه هم‌چنین در حل مسائلی در زمینه
تشکیلات و سازماندهی آتش‌نشانی‌ها،
مقررات استخدامی و... مؤثر خواهد بود.
گفتنی است در حال حاضر ۷۶ درصد از
شهرهای کشور با جمعیتی معادل ۳۹
میلیون نفر تحت پوشش سازمان
آتش‌نشانی و اطفای حریق قرار دارند.
در پایان مراسم مدیر کل دفتر برنامه
ریزی عمرانی ابراز داشت: امیدواریم تا
پایان برنامه سوم صدرصد جمعیت شهری
کشور و بخشی از جمعیت روستایی تحت
پوشش ایستگاه‌های آتش‌نشانی قرار
گیرند و آموزش آتش‌نشانی‌های مجرب و
افزایش فرهنگ ایمنی در جامعه شهری از
خطرات حریق جلوگیری نماید. ♦

آموزشی هر ماهه توسط مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری وزارت کشور برگزار می‌شود.

مرکز مطالعات برنامه‌ریزی شهری
وزارت کشور با هدف ارتقاء آگاهی
مسئولان و کارشناسان مسائل شهری و
آموزش اعضای شوراهای اسلامی شهرها
و شهرداریان سلسله سخنرانی‌هایی در

سخنرانی‌های آموزشی مدیریت شهری

سلسله سخنرانی‌های

زمینه آموزش برنامه‌ریزی و مدیریت
شهری برگزار می‌کند. اولین سخنرانی این
دوره در شهریور ماه با موضوع «مشارکت
شهروندان در اداره امور شهرها» توسط
علیرضا علوی تبار انجام شد؛ هم‌چنین
موضوعاتی تحت عناوین الگوهای نوین
مدیریت شهری، نقد و بررسی طرح‌های
توسعه شهری در ایران، الگوهای نوین
برنامه‌ریزی شهری، ساماندهی صنایع

و مشاغل مزاحم شهری، نقش شهرداریها
در رشد و اعتدالی معماری و شهرسازی،
عدولت فضای سبز شهری، مدیریت مواد
زاید جامد شهری، بررسی تأثیر تشکیل
شوراهای اسلامی شهر بر عملکرد آنی
شهرداریها، راهکارهای افزایش درآمد و
کاهش هزینه‌های شهرداریها و مدیریت
تأسیسات خدمات شهری در برنامه آتی
قرار دارد.

راجبته اختصاص محلی، ویژه پاریتگ رانندگان معلول اعلام کرد.

بنیابه گزارش شبکه TV5 فرانسه،
انجمن حمایت از معلولان فرانسه به
مناسبت هفته ملی حمل و نقل عمومی
اعلام داشت: هرگونه وسیله نقلیه که در
محل‌های اختصاص داده شده به معلولان
توقف کند از محل برداشته می‌شود و
رانندگان آن ناگزیر به پرداخت ۲۰۰ فرانک
جریمه خواهند شد. مدیر انجمن حمایت از

پاریتگ ویژه معلولان

انجمن حمایت از معلولان
فرانسه، همیاری خود

معلولان فرانسه گفت: نکته عمده در
پاریتگ معلولان رعایت اندازه مورد نیاز
است. وی افزود: افراد معلول برای اینکه
بتوانند با امنیت کامل از اتومبیل‌هایشان
بیاده شوند در مقایسه با سایر افراد نیاز به
فضای بیشتری دارند. نایب‌رئیس انجمن هیچ
خطری، از اتومبیل خود خارج شوند.

گفتنی است که معلولان فرانسوی
امکانات مناسبی برای استفاده از وسائل
نقلیه‌ی جمعی ندارند و اکثر آنها از اتومبیل
شخصی استفاده می‌نمایند. ♦

گزارشی از انجمن محلی شهرک غرب

انجمن محلی شهرک غرب تهران در سال ۶۰ جهت رسیدگی به مشکلات رفاهی - عمرانی شهرک تشکیل شد. آسایی، عضو هیئت مدیره انجمن، در این زمینه می گویند: شهرک غرب در سال ۱۳۵۳ از سوی بانک عمران بنا شد و سازمان نوسازی و عمران اراضی غرب، عهده دار فروش زمینها و سرویس دهی خدماتی آن شد. طبق تعهد این سازمان می بایست بعد از تأمین تمامی امکانات رفاهی، شهرک در اختیار شهرداری قرار می گرفت؛ اما پس از انقلاب در اختیار بنیاد مستضعیان قرار گرفت و بی توجهی بنیاد در برآورده نمودن خدمات رفاهی از قبیل اسفالت، ساخت پیاده رو، تأمین فضاهای فرهنگی، ورزشی، آموزشی و... مشکلات عدیده ای به وجود آورد. اولین جلسه انجمن مردم شهرک در سال ۶۰ برای رفع این مشکلات برگزار شد و طی آن تهیه اساسنامه ای برای تشکیل انجمن محلی شهرک غرب مطرح گردید. در واقع انجمن محل شهرک غرب

کاملاً خودجوش و برای رفع مشکلات رفاهی شهرک تأسیس شد. این انجمن در حال حاضر تنها انجمن فعال ثبت شده است.

انصاری، یکی دیگر از اعضای انجمن، در مورد نحوه انتخاب اعضای انجمن می گویند: هر دو سال یک بار انتخاباتی جهت تعیین اعضای جدید انجمن صورت می پذیرد. حدوداً دو ماه قبل از شروع انتخابات به وسیله نامه که در منازل شهرک توزیع می شود، زمان انتخابات به اطلاع اهالی می رسد و داوطلبان خود را جهت کاندیدا شدن معرفی می نمایند که اسامی آنها مجدداً از طریق نامه به اطلاع عموم می رسد. سپس بر گمهای رأی دهی در سطح شهرک بخش می شود و هر خانوار حق یک رأی دارد. گفتنی است هیئت نظارتی متشکل از هفت نفر (از هر فاز یک نفر) عهده دار نظارت بر اجرای صحیح انتخابات است. افراد انتخاب شده انجمن مرکزی شهرک غرب را تشکیل می دهند و

از میان آنان هیئت مشیره انتخاب می شود. هفت نفر از هر فاز، یک نفر از مراکز تجاری و دولتی از مجتمع های آپارتمانی، اعضای هیئت مدیره را تشکیل می دهند. هیئت مدیره کمیته های مختلف دیگری نیز دارد که رابط هر کمیته یک عضو هیئت مدیره است. این کمیته ها عبارتند از: کمیته های فرهنگی، جوانان، فضای سبز، محیط زیست، نوجوانان و... مشکلات شهرک از طریق کمیته ها به هیئت مدیره انتقال می یابد و جهت پیگیری مطرح و بررسی می شود.

عظیمی، مسئول کمیته فضای سبز، می گویند: علاوه بر پیگیری هایی که از سوی این کمیته جهت ساماندهی به فضای سبز شهرک صورت می گیرد باز همکاری گروه سبز نوجوان - که سال ۷۲ شکل یافت - نیز بر خوردار می شویم. این گروه با توافق مدارس، اوقاتی را به رسیدگی به فضای سبز و درختکاری اختصاص می دهند. عظیمی گروه سبز نوجوان را به وجود آمده

از بسطن انجمن محلی می‌دانند و می‌گویند: با وجود تعداد زیاد اعضای این گروه و امکان استقلال از انجمن محلی، تلاش بر این است که همچنان انسجام انجمن محلی پایدار بماند و فعالیتهای این گروه در ارتباط با فعالیتهای انجمن محلی باشد.

مراد می، عضو کمیته جوانان، می‌گویند: این کمیته در تاسستان ۷۶ پایه‌گذاری شد و هدف آن مشارکت جوانان شهرک در فعالیتهای اجتماعی و رفع مشکلات شهرک بود. وی با توجه به نیاز مشترک جوانان به رفاه فرهنگی و میل آنان به رفع معضلات فرهنگی، همکاری جوانان را با این کمیته مطلوب دانست.

آسانی در زمینه چگونگی درآمد انجمن محلی و هزینه‌های آن می‌گویند: انجمن دارای بولتن خیری است و هزینه آن و امور متفرقه انجمن از طریق درآمد به دست آمده از صفحه نیازمندها تأمین می‌شود و در مواردی نیز اعضای انجمن کمکهای مالی می‌نمایند. عظیمی با تأکید بر ضرورت تأمین بودجه کافی جهت فعالیتهای فرهنگی - اجتماعی کمیته‌ها می‌گویند: گروه سبز نوجوان پیشه‌ها حق عضویت اعضا را مطرح نمود که باعث تأمین مقداری از هزینه‌های گروه می‌شود.

اما مهمترین مشکلی که این گروه دارد نبود مکانی مناسب برای جمع شدن است. وی افزود: محلی که در حال حاضر در اختیار انجمن محلی قرار دارد، موقتاً از سوی بنیاد مستضعفان در اختیار ما گذاشته شده است و در صورت بازپس گرفتن آن از سوی بنیاد، فعالیت کمیته‌ها با مشکل بزرگی روبرو خواهد شد.

عظیمی ادامه می‌دهد: جهت استفاده بهینه از مکان فعلی، روزهای هفته بین کمیته‌های مختلف تقسیم شده است؛ به عنوان مثال هیئت مدیره روزهای دوشنبه، کمیته جوانان روزهای چهارشنبه و پنج‌شنبه و... در محل انجمن محلی جلسه‌های خود را برگزار می‌کنند.

منطق، عضو دیگر انجمن محلی، به مشکلات عدیده شهرک اشاره می‌کند و می‌گوید: عمده‌ترین مشکل، عدم تعهد شهرداری تهران در قبال شهرک غرب است. شهرک غرب زیر پوشش شهرداری نیست و لذا بجز جمع‌آوری زباله از هر گونه خدمات دیگر شهری بی‌نصیب است. وی می‌افزود: در حال حاضر بجز یک پارک که زیر پوشش شهرداری است سایر فضاهای سبز شهرک فاقد سیستم آبرسانی مناسب و پرسنل لازم است و درختان رو به خشک شدن هستند. وی همچنین به زمینهای

اوقافی در شهرک غرب اشاره می‌کند و می‌گوید: به علت موقوفه بودن این زمینها هیچ گونه رسیدگی به آنان صورت نمی‌گیرد.

وی ادامه می‌دهد: در حال حاضر در شهرک غرب باغ وقفی خوردین با مساحت ۷۰ هزار متر مربع وجود دارد که برای ایجاد فضاهای فرهنگی بسیار مناسب است، اما از سوی متولی آن استفاده مناسبی نمی‌شود و با زمینهای بایری وجود دارد که بجای ایجاد فضای سبز یا هر گونه فضای خدماتی در آنها به محل آلوده کننده محیط تبدیل شده‌اند. انجمن محلی شهرک به طور مداوم پیگیری است و سعی در ساماندهی خیابانها، پیاده‌روها، فضای سبز، ایجاد پمپ بنزین، کتابخانه و سالنگاه ورزشی برای شهرک دارد.

گفتنی است انجمن محلی شهرک غرب قبل از اعلام طرح شورایی از سوی شورای اسلامی شهر تهران به عنوان الگوی انجمنهای محلی معرفی شده است و با اجرای طرح انجمنهای شورایی، استفاده از تجارب این انجمن در نحوه بررسی و پیگیری مشکلات مناطق در پیشبرد فعالیت دیگر انجمنهای شهر مؤثر خواهد بود. ♦

طرح طبقه بندی مشاغل کارگری شهرداریهها

طنی نامه‌ای از سوی مدیر کل امور شوراهای اسلامی شهر و شهرداریها به استناداریها، چگونگی اجرای طرح طبقه بندی

مشاغل کارگری شهرداریهها اعلام شد.

در این نامه ذکر شده است که با توجه به پیش بینی و ارزیابی کلیه مشاغل کارگری در شهرداریهها و سازمانهای وابسته در تهیه و اجرای طرح طبقه بندی مشاغل، شهرداریها موظف اند به منظور هماهنگیهای لازم حتماً از مطرح طبقه بندی تهیه شده از سوی دفتر مشاوره

فنی طرح و پژوهش استفاده نمایند. در این نامه همچنین ذکر شده است: کلیه سازمانهای وابسته به شهرداریها که اساسنامه آنان براساس ماده ۸۴ قانون شهرداری به تصویب وزارت کشور رسیده است و کارگران اینگونه سازمانها برابر مقررات مربوطه به کار گرفته شده اند مشمول طرح طبقه بندی فوق هستند و لازم است وضعیت خود را براساس طرح

مدکسور تطبیق دهند. مدیر کل امور شوراهای اسلامی از استانداریهها خواست با توجه به موارد فوق موضوع را بررسی و اقدامات قانونی به عمل آورند. گفتنی است در این نامه از استانداریهها خواسته شده چنانچه مشاغل کارگری در سازمانهای وابسته به شهرداری وجود دارد که در طرح طبقه بندی فوق پیش بینی نشده است، آنها را مستنداً اعلام دارند. ♦

ششمین جلسه کمیته فنی آتش نشانی های کشور برگزار شد

تجهیزات فنی مناسب در خودروهای آتش نشانی

ششمین جلسه کمیته فنی آتش نشانی های کشور، نهم شهریور ماه در

آتش نشانی به تبادل نظر در خصوص مشخصات تجهیزات فنی مناسب برای شاسی ۸ تن یاسان پرداختند. در این جلسه تمایزده سازمان آتش نشانی تهران در

قرار بر این باشد که بعد از خرید شاسی توسط وزارت کشور نصب اتان خودرو انجام گیرد و آنگاه تجهیز وسایل داخلی به واحدهای مربوطه محول شود. مطمئناً تعداد زیادی از آتش نشانی ها به علت نبود بودجه کافی، نیروی متخصص و امکانات مناسب قادر به تکمیل خودرو نخواهند بود و این مسئله باعث عدم کارایی لازم می گردد. لذا لازم است خودرو توسط وزارت کشور آماده و در اختیار سازمانهای آتش نشانی قرار گیرد. در ادامه نماینده سازمان آتش نشانی اصفهان در این کمیته ضمن اشاره به عدم نیاز بعضی شهرها به کلیه تجهیزات خودروها گفت: باید روی این موضوع بحث شود که چه نوع تجهیزاتی روی خودروها نصب گردد تا ضمن برطرف نمودن نیاز متوسط شهرستانها بدون استفاده باقی نماند.

یکی دیگر از اعضای کمیته فنی ضمن تاکید بر لزوم استفاده از تجهیزاتی با کاربرد آسان و بدون نگهداری خاص در خودروهای آتش نشانی افزود: جدا از انتخاب شاسی مناسب خودروها باید به پمپی با بازدهی و بهره گیری بهینه مجهز شوند.

در پایان از سوی کمیته فنی پیشنهاد شد در خصوص تجهیز شاسی ۸ تن یاسان هیئتی متشکل از اعضای کمیته فنی و متخصصان امور فنی خودرو سازی در مراحل مختلف خودرو به عنوان ناظر حضور داشته باشند. ♦

محل دبیرخانه ستاد هماهنگی امور ایمنی و آتش نشانی کشور با حضور اعضای کمیته برگزار گردید. حاضران در این جلسه ضمن بررسی تجهیزات لازم جهت خودروهای

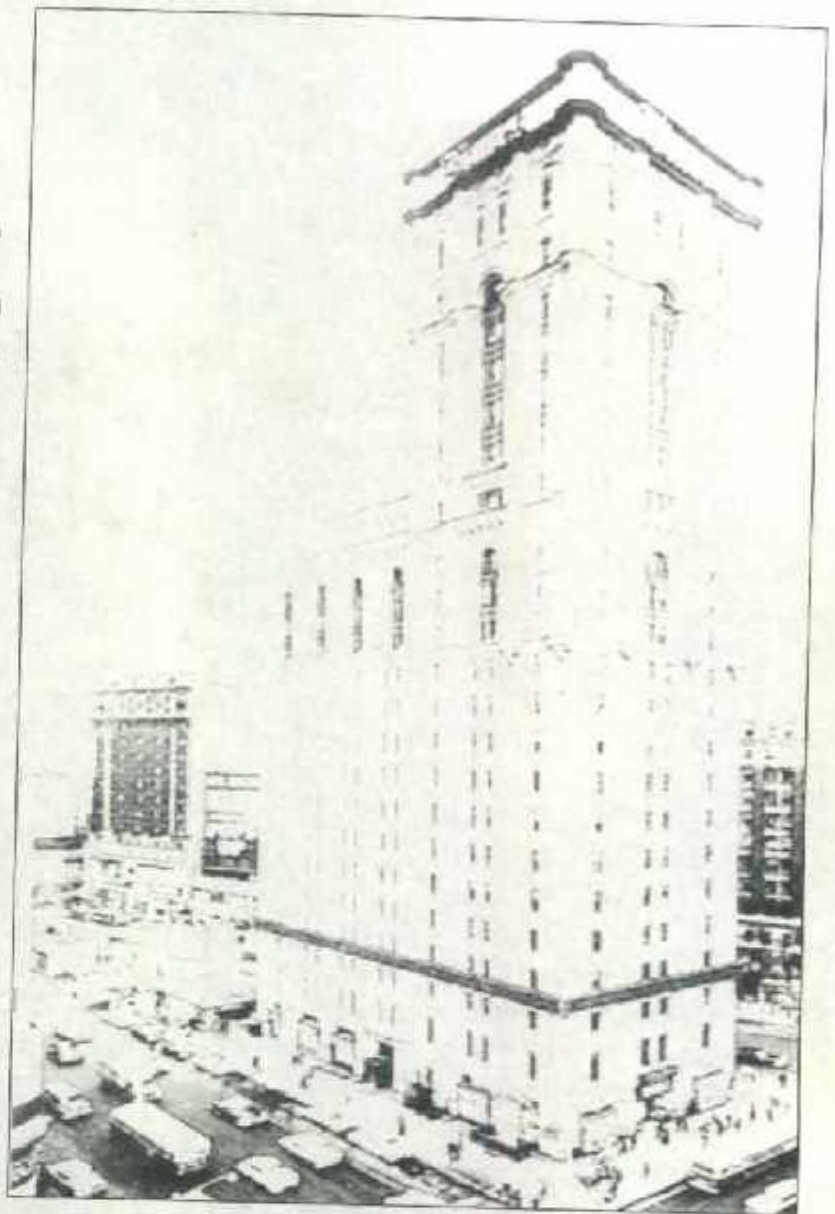
کمیته فنی پیشنهاد نمود که هر یک از آتش نشانی های کشور رأساً تجهیزات مورد نیاز خودروهای آتش نشانی خود را تعیین و تجهیز کنند. در این خصوص دبیر کمیته فنی آتش نشانی های کشور اظهار نمود: اگر

و شهر وندان شهر سازان شهر سازی،

◆ منوچهر مزینقی
دکتر در شهر سازی

شهر سازی

شهر سازی - چنان که امروز آن را می شناسیم - واژه ای عام است و واحد دو گرایش عمده برنامهریزی شهری (urban planning) و طراحی شهری (urban design) می باشد. در زبان انگلیسی واژه های واحد که این هر دو گرایش را شامل شده وجود ندارد (۱). اما در آلمانی، واژه Stadelbau با واژه شهر سازی کاملاً انطباق دارد. البته در این زبان واژه Stadtplanung نیز به کار گرفته می شود که باید به تأثیر urban planning و بنا به ضرورت در این زبان رایج شده باشد (۲). مراد از این عبارت این است که سابقه شهر سازی را ساز گوئیم، زیرا هم واژه شهر سازی در فارسی و هم واژه Stadelbau در آلمانی بیانگر تأکید این حرفه بر جنبه های کالبدی شهر سازی است. چنان که می دانیم شهر سازی در آغاز صرفاً و یا در اکثر موارد جنبه کالبدی داشته و از وظایف مهندسان و معماران بوده است. اما حدود هفتاد سال است که به تدریج جنبه های غیر کالبدی یا برنامه ریزی آن قوت گرفته و بر جنبه های کالبدی چیرگی یافته است. تا جایی که در زبان انگلیسی در متنها ی مختلف و موارد متعدد به جای واژه urban planning صرفاً واژه planning به کار گرفته می شود. از جمله در «دانشنامه شهر سازی» که اگر بخواهیم عنوان این کتاب را دقیقتر ترجمه کنیم باید بنویسیم «دانشنامه برنامه ریزی شهری (۳)» بارها از (urban planning) = برنامه ریزی سخن به میان می آید که مراد همان urban planning (= برنامه ریزی) است.

می شد (۴)».

اما چنان که می دانیم امروز دیگر شهرسازی «نه ادامه‌ای از معماری است و نه معماری به مقیاس بزرگ» بلکه بسیار وسعت یافته و برای خود تخصصی شده است که جز با تحصیل، مشکل می توان از رموز آن آگاهی یافت.

این تصور را علاوه بر ضرورت تاریخی، باید به اندیشه‌های پتریک گدس (۵) مشسوب کرد. وی که نخست به تحصیل زیست‌شناسی پرداخته بود و سپس به جامعه‌شناسی روی آورد، سرانجام با چشمی بینا و براساس مشاهدات خود توجه و کوشش خویش را معطوف شهرسازی کرد و دریافت که شهر تنها مظاهر کالبدی آن نیست، بلکه با تأثیر و تأثر جمعی از عوامل شکل می گیرد و رشد و گسترش می یابد و عرصه‌های وسیع را شامل می شود که دامنه‌اش از یک سو به مظاهر طبیعی و از سوی دیگر به روابط اجتماعی و رفتار مردمی می رسد. کتاب وی به نام «تطور شهرها» (۶)، که به سال ۱۹۱۵ منتشر شد این عوامل را به تفصیل باز می گوید. این کتاب نظر بسیاری از صاحب نظران و بویژه اندیشمندان مسائل شهر را به خود جلب کرد و نقطه عطفی شد در تطور مفهوم شهرسازی به گونه‌ای که امروز آن را به معنی وسیع و جامع‌اش می شناسیم.

ظاهراً سخنان گدس بیش از همه، صاحب نظران و شهرسازان هلندی را متوجه به خود نموده یاد داریم که در طرح جامع آمستردام (۱۹۳۴) برای نخستین بار آمار حیاتی به کار گرفته شد و در تدوین و انشای آن، علاوه بر معماران، متخصصان رشته‌هایی چون جغرافیا، اقتصاد و علوم اجتماعی

تصویب نهایی طرحها و برنامه‌های شهرساز از سوی اعضای شورای شهر اگر چه لازم است ولی کافی نیست. راه مؤثرتر آن است که رابطه‌ای مستقیمتر بین شهروند و شهرساز پدید آید. به نظر می رسد تشکیل شوراهای محلی این رابطه مستقیم را میسر سازد

به میدان آمدند (۷).

البته تقریباً از سالهای شصت قرن میلادی حاضر، شهرسازی نخست در مغرب زمین تطوری تازه یافت و بحثهایی مفصل در باره مفاهیم قدیمی تر - که از حدود همان سال ۱۹۲۳ در اروپا و امریکا و سپس در کشورهای دیگر از جمله کشور ما به تجربه گذاشته شده بود - صورت گرفت و عقایدی ضد و نقیض درباره مفاهیم گذشته شهرسازی ابراز شد و می شود. اما در تمام این بحثها و عقاید ضد و نقیض، تأکید بر ابعاد چندگانه شهرسازی و ماهیت پیچیده آن است که از نقشه‌های دو بعدی توان بسیار فراتر می رود و بویژه ابعاد سیاسی، اجتماعی و اقتصادی شهر را در بر می گیرد و شامل حفظ و نگهداری محیط زیست و پایداری برنامه‌های رشد و توسعه نیز می شود.

این دانشنامه سابقه برنامه‌ریزی شهری را (مراد شهرسازی است) به درستی، به آغاز تمدن بشری می برد. از صحت این گفته علاوه بر مدارک و مستندات تاریخی از جمله بدین دلیل می توان مطمئن شد که در زبانهای انگلیسی و فرانسه و احتمالاً چند زبان اروپایی دیگر و نیز عربی و فارسی، ریشه واژه تمدن از واژه «شهر» مشتق می شود. البته شهرسازی به معنای امروز خود عمری نسبتاً کوتاه دارد و سابقه‌اش، چنان که گفتیم، به قرن بیستم می رسد. این دانشنامه در تأکید شهرسازی بر عوامل کالبدی تا گذشته‌ای نزدیک می نویسد: «تا آغاز جنگ جهانی اول (۱۹۱۴) شهرسازی عمدتاً به عنوان ادامه‌ای از فعالیتهای معماری در نظر گرفته می شد و معنایش معماری به مقیاس بزرگتر بود که شامل خیابانها، فضاهای باز، و محل استقرار بناها و رابطه آنها با یکدیگر

نیست. در مواردی ساخته‌های گذشتگان، شاهکارهایی هستند که حفظ آنها برای احترام به میراث‌های ملی و تلبوم فرهنگی لازم است و یا مواردی دیگر ممکن است ناشی از محدودیت وسائل و اطلاعات گذشتگان و یا حتی اشتباهات ایشان باشند. در مورد نخست، به قول لیتچ، می‌توان از ساخته‌های گذشتگان به عنوان «فضاهای انطباق‌پذیر (A)» استفاده کرد ولی در مورد دوم چون مناسب شرایط زندگی امروز نیستند، مشکلات خاص خود را دارند و شهرساز را با واقعیاتی انجام شده (accomplished fact) روبرو می‌سازند.

مشکل دیگر اینکه چون برنامه‌ها و طرح‌های شهرساز مربوط به آینده است، او باید بتواند آینده را، تا حد ممکن، پیش‌بینی کند و پیش‌بینی آینده با وجود تکنیکها، شیوه‌ها و داده‌های آماری وسیع و جدید که در دهه‌های اخیر معمول شده و از پیشرفت‌هایی قابل توجه برخوردار شده است، چندان آسان نیست و در مواردی حتی غیرممکن است.

شهرسازی هم هنر و هم علم خوانده شده است (۹). از این رو شهرساز باید هم به جنبه‌های علمی و هم جنبه‌های هنری آن وارد و مسلط باشد. جنبه‌های علمی شهرسازی علاوه بر روشها و تکنیکهای پیشرفته برنامه‌ریزی، شامل جنبه‌های عملکردی شهرسازی مانند تأمین آب، برق، آسفالت و نظافت شهر نیز می‌شود که عموماً به رأی‌العین می‌توان نتایج آنها را دید یا به اصطلاح عینی (objective) هستند اما ویژگی‌های هنری شهرسازی چون ذهنی (Subjective) می‌باشند تهیه طرح و برنامه برای آنها بسیار مشکل‌تر است و شهرساز را با مسائل تازه‌ای روبرو می‌سازد.

توجه و تأکید ما نیز در این مقاله بر همین نکات است. در این نوع شهرسازی - که به راستی بر زندگی آدمیان استوار است و از آن نشأت و عایه می‌گیرد - ناگزیر مردم و مشارکت ایشان در روند شهرسازی به حساب می‌آید و باید به حساب آید. در چنین شهرسازی دوبازیگر اصلی وجود دارد: شهرساز و شهروند.

شهرسازان

شهرساز، به معنی راستین، حرفه‌ای مشکل دارد. از یک طرف چون حرفه‌اش، یعنی شهرسازی، با زندگی سروکار دارد و عوامل و روابط در زندگی پیچیده‌اند، وی باید این عوامل را بشناسد و پیچیدگی این روابط را درک نماید. از جانب دیگر باید انتظارات و نیازهای صاحب کاران خود، یعنی مردم را، برآورد. علاوه بر این، چون زندگی ایستا نیست بلکه مدام در

هراندازه شهروندان در انتخاب اعضای شورای شهر علاقمندتر، هوشیارتر و عاقلانه‌تر عمل کنند، می‌توان انتظار داشت طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازان بیشتر جنبه مردمی داشته باشد

احتمالاً از جمله بدین دلیل زیبایی شهر در اغلب شهرها و حتی در موارد بسیار در کشورهای پیشرفته نیز نادیده گرفته می‌شود و یا به آن توجه کافی نمی‌شود.

من از مشکلاتی چون کمبود یا فقدان بودجه، نبود امکانات لازم، نوسانهای سریع سیاسی، پیشرفت‌های روزافزون تکنولوژی و پیامدهای جامعه‌شناسی آن، پیچ و خمهای بزرگ‌گراسی و دهها نکته دیگر سخن نمی‌گویم، چون بحث درباره آنها مفصل است و خارج از حوصله این مقاله.

اما نکته‌ای را که باید به تأکید یادآور شوم این است که مراد از ذکر مشکلات کار شهرساز این نیست که آن را حرفه‌ای غیرممکن معرفی کنم. برای هر یک از مشکلاتی که شهرساز با آن روبروست راه‌حلهایی وجود دارد که برخی

حسرت و تغییر است باید برنامه و طرح‌های خود را با این بویایی زندگی نیز انطباق دهد.

گرچه شاید مقایسه حرفه‌ها روا نباشد ولی در مثل، جراح هنگامی که به عمل می‌پردازد جریان خون بیمار را در جایی که عمل صورت می‌گیرد موقتاً متوقف و یا او را برای مدتی کوتاه بی‌هوش می‌کند، اما در کار شهرساز توقف معنی ندارد و نمی‌توان شهر را حتی برای یک لحظه بی‌هوش کرد!

از مشکلات دیگر شهرسازان، این است که ایشان در اکثر موارد با شرایط موجود سروکار دارند؛ یعنی یا شهر یا بخش‌هایی از آن روبرو می‌شوند که ایشان صاحبکاران آنها، به عنوان تسلی جدید، در ساختن آن دخالتی نداشته‌اند و یا با جریان‌های مواجه می‌شوند که به نظم آوردن و کنترل آنها در اختیار ایشان

قدیمی تر و جا افتاده اند و بعضی جدید و تجربی.

کوشش مداوم شهرسازان معطوف بر این است که راه‌های تازه‌تر و بهتری بجوید و بیابند و در این کوشش موفق شده‌اند! اما این موفقیت نسبی است و به زمان و شکست‌های نیا ساز دارد. آدمی در مقابل این مشکلات هرگز از حرکت نایستاده و بر بسیاری از آنها تفوق یافته است. اساساً نخستین گام در راه تفوق بر مشکلات آگاهی از آنها، تحلیل و ارزیابی آنهاست. به علاوه فرصتی برای کارگزاران و عامه مردم پدید خواهد آورد که با ویژگی‌های شهرسازی آشنا شوند؛ حرفه‌ای که با وجود نیاز فراوان بدان تا میزان بسیار ناشناخته مانده است.

شهروندان

گفتم که شهروندان، مانند شهرسازان، از بازیگران اصلی عرصه شهرسازی اند؛ زیرا طرح و برنامه‌ریزی شهرساز، مورد استفاده شهروند قرار می‌گیرد و اوست که در عرصه شهر به کار، تفریح، تحصیل می‌پردازد و یا به کلام موجز زندگی می‌کند.

شهروند به دو گونه می‌تواند در شهرسازی مؤثر باشد و در آن مشارکت داشته باشد. نخست از طریق شرکت در انتخابات شورای شهر، به صورت رأی دهنده (و نیز به صورت کاندید)؛ چون شورای شهر است که به نمایندگی از طرف مردم طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازان را تصویب می‌کند. البته شورای شهر مشاوراتی دارد که شناخته شده‌ترین آن در ایالات متحده «کمیسیون مردمی شهرسازی» (۱۰) نام دارد. کار این کمیسیون - که مرکب از مردم (افراد غیر متخصص) است - این است که به بررسی طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازان می‌پردازد و نظرات خود را به صورت مسووم به اطلاع اعضای شورای شهر می‌رساند، اما تصمیم‌گیری نهایی با اعضای شورای شهر است که مستقیماً از سوی مردم انتخاب می‌شوند و نماینده شهروندان در امور مربوط به شهرند. پس هر اندازه شهروندان در انتخاب اعضای شورای شهر علاقمندتر، هوشیارتر و عاقلانه‌تر عمل کنند، می‌توان انتظار داشت طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازان بیشتر جنبه مردمی داشته باشند. نقش ارزنده شهروندان در انشا و تدوین طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازی زمانی بیشتر آشکار می‌شود که به یاد آوریم و بدانیم که هدف از این طرح‌ها و برنامه‌ها تأمین رفاه و آسایش شهروندان است. شهرسازی در شمار علوم دقیقه نیست که فرمول‌های ثابت و معینی داشته باشد. به راستی نیازها و خواسته‌های شهروندان نقشی مقدم و اصلی را در انشا و تدوین برنامه‌های شهرسازانه دارند و باید داشته باشند. از این رو، تصویب نهایی طرح‌ها و برنامه‌های شهرسازان از سوی اعضای شورای شهر اگرچه لازم است ولی کافی نیست. راه مؤثرتر آن است که رابطه‌های مستقیمتر بین شهروند و

شهرساز پدید آید. به نظر می‌رسد تشکیل شوراهای محلی این رابطه مستقیم را میسر سازد. شهرسازان معمولاً با تهیه پرسشنامه‌ها و از طریق مصاحبه‌ها و مطالعات اجتماعی می‌توانند و باید از نظرات شهروندان مطلع شوند. اما هر اندازه که این نظرخواهیها مستقیم‌تر باشند نتایج آن مطمئن‌تر و سودمندتر است. شوراهای محلی شهرها می‌توانند در به دست آوردن نظرات شهروندان بسیار مؤثر باشند. فایده دیگر شوراهای محلی شهرها می‌تواند این باشد که کاندیداهای عضویت در شورای شهرها با فعالیت در این شوراهای خود را به شهروندان بشناسانند و نمایندگانی به عضویت شهر در آیند که علاوه بر صلاحیت اخلاقی، رغبت و علاقمندی خود را در امور اجتماعی و مردمی نیز به شهروندان نشان داده باشند. البته مشکل اینجاست که عقاید و نظرات شهروندان در موارد بسیار یکپارچه و یکسان نیست و در مواردی نیز شهروندان به سبب علایق و منافعشان که گاه نیز ممکن است شخصی باشد با هم اختلاف نظر دارند. ما در آینده در این باره بیشتر سخن خواهیم گفت ولی در اینجا همین قدر خاطر نشان می‌کنیم که برای یکپارچه ساختن نظرات و عقاید

پانویس

- ۱- کتب از نظر تئوری چنین هستند: ولی در موارد متعدد از مثال و واقع urban planning یا صورت‌ها که مستقیم و غیرمستقیم در مورد urban design را شامل می‌شوند.
- ۲- مستقیم می‌کنند چنان که در برنامه‌های برنامه‌ریزی شهری، با مشارکت از طرف مردم شهر به نیز مطرح و مورد بحث قرار گرفته است.
- ۳- در بعضی نظریات، نظریات طرح‌ریزی و طراحی کلیه مسائل وجود ندارد؛ با این حال در کتابها (Klein's stadtbau) - موراد نقلی از ویلا - طرح‌های شهرسازان مستقیم است.
- ۴- Encyclopaedia of Urban planning
- ۵- همان سنی XXX
- ۶- Patrick Geddes
- ۷- Cities in Evolution
- ۸- در این مورد، گینتون، لندون، و در مورد برنامه‌ریزی شهری، موراد نقلی از ویلا - طرح‌های شهرسازان مستقیم است.
- ۹- همان ۱۳۸۵
- ۱۰- adapt space
- ۱۱- the art and science of city planning
- ۱۲- in planning commission
- ۱۳- برای توضیح بیشتر در این مورد، به نظریات موراد نقلی از ویلا - طرح‌های شهرسازان مستقیم است.
- ۱۴- موراد نقلی از ویلا - طرح‌های شهرسازان مستقیم است.

شهروندان، شوراهای محلی می‌توانند جاهای مناسبی باشند.

انچه درباره مؤثر بودن و مشارکت شهروندان در شهرسازی گفتیم مربوط به طرحها، برنامه‌ها، ضوابط و مقررات حاصل آنها یا به عبارت موجزتر جنبه‌های قانونگذاری امور شهر بود. نقش شهروندان در امور اجرایی شهر نیز با مشارکت ایشان می‌تواند بسیار مؤثر باشد.

شهردار، به تعبیری رئیس قوه مجریه شهر است؛ یعنی آنچه را که اعضای شورای شهر تصویب می‌کنند و از طریق طرحها و برنامه‌های شهرسازی پیش‌بینی، پیشنهاد و تبیین می‌شود، باید به اجرا گذارد. شهروندان در تحقق و یا اجرای طرحها و برنامه‌های شهرسازان نیز می‌توانند نقش داشته باشند. مشارکت ایشان در اجرا نیز در موارد بسیار می‌تواند ایده و فکر را به واقعیت تبدیل سازد.

تا گذشته‌های نزدیک دست‌اندرکاران و کارگزاران امور اقتصادی و اجتماعی شهر فقط در دو بخش عمده «عمومی» و «خصوصی» گروه‌بندی می‌شدند. بخش عمومی (public sector) شامل کارگزاران، دستگاهها و سازمانهای دولتی می‌شد و بخش خصوصی (private

شده است و بویژه در نشریات سازمان ملل متحد مربوط به شهر و سکونت آدیان (HABITAT) از آن فراوان یاد می‌شود. این بخش که اکثریت شهروندان و خاصه طبقات تهی‌دست و کم‌درآمد را شامل می‌شود - با کار و حتی تخصصی خود نیروی بالقوه‌ای را پدید می‌آورد که می‌تواند در تحقق طرحها و برنامه‌های شهرسازی بسیار مؤثر باشد. بنابر گزارشهای سازمان ملل متحد در برخی از کشورهای خاور دور چون هندوستان و مالزی، عملاً از اعضای این بخش در ایجاد تأسیسات شهری مانند لوله‌کشی آب و مقابله با سوانح طبیعی استفاده شده و می‌شود. در کشورهای امریکای لاتین در برنامه‌هایی که سازمان ملل متحد برای خانه‌سازی برای طبقات کم‌درآمد تدوین می‌کند از یاری مستقیم بخش مردمی برخوردار می‌شود. بدین معنی که برنامه و نیازهای مالی نخستین و راهنمایهای فنی از جانب سازمان ملل متحد و یا دولتها تأمین می‌شود و شهروندان در ساختن مسکن برای خویش شرکت می‌جویند.

آنچه «مسکن خودیار» یا self-help-housing خوانده شده است و در کشورهای در حال توسعه به ویژه کشورهای امریکای لاتین و شمال افریقا با کمک سازمان ملل متحد

شهرسازی هم هنر و هم علم خوانده شده است. از این رو شهر ساز باید هم به جنبه‌های علمی و هم جنبه‌های هنری آن وارد و مسلط باشد. جنبه‌های علمی شهرسازی علاوه بر روشها و تکنیکهای پیشرفته برنامه‌ریزی، شامل جنبه‌های عملکردی شهرسازی مانند تأمین آب، برق، اسفالت و نظافت شهر نیز می‌شود

تحقق یافته و یا در حال انجام است نمونه‌هایی از مشارکت شهروندان (بخش مردمی) را در تحقق و اجرای برنامه‌های شهری به دست می‌دهد.

چنان که در آغاز این مقال گفتیم شهرسازی به طور نسبی حرفه‌ای جوان است، شهروندان چه کارگزاران دولتی و چه مردم به صور عام از آن اطلاع کافی ندارند. این نکته که تا اندازه‌ای در سراسر جهان مصداق دارد، در کشورهای چون کشور ما بیشتر مرئی است. رئیس یک سازمان مهندسی معتبر که در دو دهه اخیر در تصمیمات مهم دولتی شرکت داشته است، اخیراً اظهار داشت که تا قبل از قبول این مسئولیت - در حدود سه یا چهار سال پیش - اصولاً نمی‌دانست حرفه‌ای به نام شهرسازی وجود دارد؛ وظیفه شهرسازان و به ویژه جوامع حرفه‌ای این است که بکوشند نخست مردم را با مفاهیم و حدود امکانات و مشکلات این حرفه آشنا سازند و سپس شهروندان را در تصمیمات و اقدامات خود مشارکت دهند. همکاری و همفکری شهرسازان و شهروندان برای موفقیت طرحها و برنامه‌های شهرسازی می‌تواند بسیار مؤثر باشد ♦

sector) شامل اقراد و شرکتهایی که قادر به سرمایه‌گذاری برای راه‌اندازی فعالیتی اقتصادی بودند تا عموم (و نیز خود سرمایه‌گذار) از آن منتفع شوند. اصطلاح خصوصی‌سازی (privatization) که در سالهای اخیر در کشور ما رواج گرفته است، اشاره به فعالتهای این بخش دارد. در برخی از کشورها بخش خصوصی هم‌مدت‌دار تأسیس و نگهداری تأسیسات شهری مانند آب، برق و تلفن است و برخی دیگر از کشورها چون خدمات بخش خصوصی را سودمند یافته‌اند در پی خصوصی‌سازی اند. بخش خصوصی در صورتی که به سودی متصفانه قانع باشند به راستی می‌تواند باری از دوش دولت - که عمدتاً گرفتار سیاستهای کلان و حفظ امنیت و استقلال کشور است - بردارد. کارگزاران بخش خصوصی را می‌توان بخشی از مردم یا شهروندان به شمار آورد. اما اکثریت شهروندان از سرمایه‌های برخوردار نیستند که بتوانند مسئولیتی را که نیاز به سرمایه‌گذاری دارد بپذیرند. از همین رو در دهه‌های اخیر در گروه‌بندی کارگزاران و دست‌اندرکاران امور محلی و کشوری از بخش دیگری یاد می‌شود که بهتر می‌تواند معرف مشارکت شهروندان در امور مربوط به شهر باشد. این بخش community sector یا بخش مردمی خوانده

◆ غصنفر اکبری

کارشناس ارشد جامعه‌شناسی

در بند ۲ ماده ۷۱ وظایف شوراهای اسلامی شهر آمده است: «بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارساییهای اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی حوزه انتخابیه و تهیه طرحها و پیشنهادهای اصلاحی و راه‌حلهای کاربردی در این زمینه جهت برنامه‌ریزی و ارائه آن به مقامات مسئول ذی‌ربط».

با توجه به اینکه بر اساس بند فوق، بررسی و شناخت کمبودها، نیازها و نارساییهای حوزه انتخابیه، بر عهده شورای اسلامی شهر گذاشته شده، در این مقاله تلاش شده است، طرحی کلی و مقدماتی به منظور مطالعه و بررسی نیازهای اجتماعی-فرهنگی ارائه گردد. شناخت درست و منطبق با واقع در گرو شناخت علمی است و شناخت علمی میسر نمی‌شود مگر با استفاده صحیح و درست از روش‌شناسی علمی. در مطالعه واقعیت اجتماعی، موضوع است که روش را تعیین می‌کند، نه روش موضوع را. هنگام مطالعه و پژوهش، ابتدا باید موضوع مورد بررسی دقیق قرار گیرد و سپس روش کسب شناخت همه‌جانبه از موضوع انتخاب گردد. روشهای آزمایش، پیمایش، تحلیل محتوا، مشاهده و... هر یک در مطالعه یک واقعیت اجتماعی (به اقتضای موضوع) روش اصلی محسوب می‌شوند و گاهی از سایر روشها نیز به منظور کسب شناخت از نقاط تاریک موضوع - که روش اصلی نمی‌تواند بدانجا دست یابد - بهره می‌گیرند.

سرویس فرهنگی - اجتماعی

بر اساس بند ۲ ماده ۷۱ قانون شوراهای اسلامی، بررسی و شناخت کمبودها و نارساییهای اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی حوزه انتخابیه و تهیه طرحها و پیشنهادهای اصلاحی و راه‌حلهای کاربردی در این زمینه جهت برنامه‌ریزی و ارائه آن به مقامات مسئول ذی‌ربط از جمله وظایف شورای اسلامی شهر محسوب می‌شود.

اعضای شورای شهر به منظور به دست آوردن شناخت مذکور، دوره اصلی در پیش دارند: الف - سعی کنند خودشان با استفاده از شیوه‌ها و راههای در دسترس آنها، شناخت مذکور را به دست آورند. ب - از اهل فن - که همان محققان علوم اجتماعی و بویژه جامعه‌شناسان هستند - بهره گیرند.

الف - استفاده از شیوه‌های در دسترس: پیشنهادهایی در ذیل ارائه می‌گردد که اعضای شورای شهر می‌توانند با انجام آنها شناختی اولیه از کمبودها و نارساییهای حوزه انتخابیه به دست آورند. تأکید می‌کنیم که بدین ترتیب

چگونه شوراهای مشکلات شهر خود را بشناسند؟

تنها شناخت مقدماتی و اولیه حاصل می‌گردد و ما را به لب جوی موضوع می‌برد ولی امکان شنا کردن در موضوع را فراهم نمی‌کند. روشی که با کمک آن می‌توان محورهای پیشنهادی ذیل را به انجام رسانده تحلیل محتواست. تحلیل محتوا بیش از هر چیز در مورد متنی نوشته شده به کار می‌رود. از این لحاظ تمام سندها را می‌توان تابع این روش نمود. کتابها، روزنامه‌ها، مجلات، نطق‌های مجلس، موعظه‌ها، اعلانات، شعارها، جزوه‌های تبلیغاتی، مکاتبات، مکالمات و...

به طور کلی تحلیل محتوا روش مطالعه «ارتباطها» است. به همین منظور پژوهش به وسیله تحلیل محتوا را «پژوهش ارتباطها» می‌خوانند. تحلیل محتوا در واقع شمارش و دسته‌بندی و مقوله‌بندی محورهایی است که در سندها وجود دارد. این شمارش سیستماتیک و نظام‌دار و طبق قاعده است. تحلیل محتوا یکی از روشهای علوم اجتماعی است که محققان علوم اجتماعی از آن بهره فراوان می‌برند. شوراهای شهر در موارد ذیل می‌توانند از روش تحلیل محتوا استفاده کنند:

۱- اعضای شورای شهر می‌توانند موضوعات و مسائل مطروحه در کلیه نامه‌های دریافتی از شهروندان را با استفاده و بهره‌گیری از روش تحلیل محتوا، دسته‌بندی و اولویت‌بندی نمایند. با بررسی مکاتبات و دسته‌بندی و اولویت‌بندی مسائل، موضوعات و محورهایی که فراوانی بیشتری داشته‌اند مشکلاتی که در رأس مسائل شهروندان

شده است، در کشور ما که سوابق کارهای پژوهشی با استفاده از روش پستی، اندک است، نمی‌توان به این روش اطمینان داشت.

۴- اعضای شورای شهر می‌توانند با دعوت از مردم در یک فضای عمومی (مانند پارک، سینما، استادبوم، میدان و...) نارساییها و مشکلات را از مردم جویا شوند. باید به یاد داشت که اداره کردن و کنترل جمعیت زیاد و کسب نظرات آنها دشوار است، همچنین همه مردم در یک چنین تجمع‌هایی شرکت نخواهند کرد.

۵- اعضای شورای شهر می‌توانند طی مکاتباتی با سازمانها و نهادهای مختلف، از آنها بخواهند، مسائل و مشکلاتی را که با آنها درگیر هستند بیان نمایند. اخذ نظرات مسئولان ادارات و سازمانها ضمن اینکه ممکن است در آن ملاحظاتی باشد، تنها برخی از جوانب مشکلات را بیان می‌کند. اخذ نظرات افراد ذی‌نفع بسیار مهم است که مکاتبه با

قرار دارند، مشخص می‌شوند.

باید به یاد داشته باشیم که همه شهروندان نامه نمی‌نویسند و تنها تعداد اندکی از آنها ارائه نموده و در خصوص مسائل و مشکلاتی که در ذهن خود دارند و هر روز با آن دست‌وپنجه می‌گیرند، مکاتبه می‌کنند. همچنین همه شهروندان آدرس شورای شهر را نمی‌دانند. بعلاوه همه شهروندان سواد نامه نگاری را ندارند.

۶- اعضای شورای شهر می‌توانند کلیه تماسهای تلفنی شهروندان را ضبط نمایند و پس از روی کاغذ آوردن آنها با استفاده از روش تحلیل محتوا، به مقوله‌بندی و اولویت‌بندی مسائل و مشکلات بپردازند.

باید به یاد داشت که تنها تعداد اندکی از شهروندان وقت لازم را دارند که در زمان کار و فعالیت شورای شهر تماس بگیرند و ممکن است با چند بار تماس و اشغال بودن تلفن شورای شهر از تماس گرفتن منصرف شود. همچنین ممکن

بررسی و شناخت کمبودها و نارساییهای اجتماعی، فرهنگی، آموزشی، بهداشتی، اقتصادی و رفاهی حوزه انتخابیه و تهیه طرحها و پیشنهادهای اصلاحی و راه‌حلهای کاربردی در این زمینه جهت برنامه‌ریزی و ارائه آن به مقامات مسئول و ذی‌ربط از جمله وظایف شورای اسلامی شهر محسوب می‌شود

است همه شهروندان تلفن در اختیار نداشته باشند.

ادارات پاسخگوی آن نیست.

۳- اعضای شورای شهر می‌توانند با نوشتن پلاکاردها و انواع تراکتها در سطح محلات شهر درخواست کنند شهروندان مسائل و مشکلات خود را به طور کتبی به آدرس آنها بیاورند. جالب است بدانیم در تحقیقاتی که جامعه‌شناسان انجام داده‌اند پرسشنامه را به همراه پاکت تمیزدار به آدرس شهروندان ارسال نمودند تا شهروندان پس از تکمیل پرسشنامه آنها را به آدرس محققان ارسال کنند. نکته قابل توجه این بود که درصد اندکی از پرسشنامه‌ها از سوی شهروندان عودت داده شده است. باز توجه به اینکه تجربه فوق در کشورهای غربی، با سابقه پژوهشی زیاد، انجام

۶- اعضای شورای شهر می‌توانند ضمن استفاده از نظرات نمایندگان حوزه انتخابیه در مجلس شورای اسلامی از آنها بخواهند، نامه‌هایی را که شهروندان به آنها داده‌اند تحویل بگیرند و با روش تحلیل محتوا و با انجام مقوله‌بندی و اولویت‌بندی نارساییها و مشکلات، اطلاعاتی در خصوص مسائل و مشکلات شهر به دست آورند. باید به یاد داشت که بیشتر نامه‌ها ممکن است بیانگر مشکلات شخصی باشد و کمتر جنبه عمومی داشته باشد.

۷- اعضای شورای شهر می‌توانند با بررسی کلیه نامه‌های شهروندان که در روزنامه‌ها و مجلات

قصد دارند راجع به موضوع مورد مطالعه‌شان اطلاعات اولیه و مقدماتی بدست آورند از روشهای فوق استفاده می‌کنند و به آن «مطالعه اکتشافی» می‌گویند. مطالعه اکتشافی اصولاً موضوع را برای محقق قابل لمس می‌کند و محقق پیرامون موضوع اطلاعات ابتدایی به دست می‌آورد ولی این اطلاعات برای قضاوت نیست.

ب- استفاده از محققان علوم اجتماعی: راه دوم پیشنهادی این بود که اعضای شورای شهر از محققان علوم اجتماعی، بویژه جامعه‌شناسان، بخواهند که به بررسی و ساخت نارساییها و کمبودهای اقتصادی، اجتماعی و... بپردازند و نتایج حاصله را در اختیار آنها بگذارند. راه صواب و درست، پیشنهاد دوم است. راه دوم است که اطلاعات لازم را برای قضاوت در اختیار می‌گذارد و امکان تهیه طرحها و راه‌حلهای کاربردی را فراهم می‌سازد. علوم اجتماعی به عنوان یک دسته از علوم، به مطالعه سیستماتیک و منظم

کنترل‌الانتشار و یا محلی به چاپ رسیده است، با استفاده از روش تحلیل محتوا به شناختی از مسائل و مشکلات دست یابند، یادآور می‌شویم که لزوماً نامه کلیه شهروندان به چاپ نمی‌رسد و دیگر اینکه همه شهروندان سواد مکتوبه ندارند.

۸- اعضای شورای شهر می‌توانند، انواع گزارشهای کارشناسی و پروژه‌های مطالعاتی را که احتمالاً درخصوص آن شهر به انجام رسیده است از مراکز ذی‌ربط درخواست نمایند و به این وسیله اطلاعاتی درخصوص نارساییها و کمبودها به دست آورند.

۹- اعضای شورای شهر می‌توانند با شرکت کردن در جمعهای دانش‌آموزی، دانشجویی، کارمندان ادارات و سازمانها، اعضای اتحادیه‌ها و اصناف، هنرمندان و سایر مشاغل و حرف، مسائل و مشکلات آنان را جویا شده و از این طریق شناختی از مسائل و مشکلات شهری به دست آورند. بدیهی است، اعضای شورای شهر نمی‌توانند از کلیه

روشهای آزمایشی، پیمایشی، تحلیل محتوا، مشاهده و... هر یک در مطالعه یک واقعیت اجتماعی (به اقتضای موضوع) روش اصلی محسوب می‌شوند

نهادهای و روابط اجتماعی، می‌پردازد. علوم اجتماعی برحسب موضوع با استفاده از روشهای مشاهده، آزمایشی، پیمایشی، تحلیل محتوا و... به مطالعه نظام‌مند می‌پردازد. نظام‌مند بودن روشهای علوم اجتماعی بدین معنی است که اگر محقق دیگری بفرض ثابت بودن شرایط به مطالعه همان موضوع بپردازد، به احتمال قریب به یقین باید به همان نتایج دست یابد.

بنابراین دامنه علوم اجتماعی این است که توانایی آن را دارد که به بررسی موضوعات اجتماعی انسانی بپردازد و ضمن کشف مسائل و نارساییها، راهبردها و راهکارهای لازم را در اختیار بگذارد. ♦

دانشگاهها و مؤسسات آموزشی، ادارات سازمانها و... دینار کنند و اخذ نظرات تعدادی از نیروها و کارکنان هر یک از سازمانها نیز نمی‌تواند نمونه درست و کاملی از نظرات همه نیروها و کارکنان باشد. بنابراین انتخاب سازمانها و نهادها و همچنین نیروهایی که با آنها صحبت می‌شود، اگر به روش علمی انجام نشوند، انتخاب درستی نخواهد بود.

انتخاب و بهره‌گیری از هر یک از پیشنهادها فوق بدون شک اطلاعاتی درخصوص مسائل و مشکلات شهر در اختیار شورای شهر خواهد گذاشت. اما همچنان که قبلاً گفتیم، تنها اطلاعات اولیه و مقدماتی را که جهت آشنایی با موضوع لازم است، در اختیار می‌گذارد. محققان علوم اجتماعی هنگامی که

بامخاطب

این صفحه به گزیده آن دسته از مقالات، نظرات و نامه‌های مخاطبان محترم ماهنامه اختصاص دارد که مطالب ارسالی آنها به دلیل حجم زیاد، محتوا و... در بخشهای دیگر قابل درج نیست؛ لذا ضمن تشکر از همه عزیزانی که برای ویژه نامه شوراها مطلبی ارسال نموده‌اند، گزیده‌ای از برخی مقالات درج می‌گردد و از بقیه مطالب به مرور استفاده خواهد شد.

سر ویس علمی - پژوهشی

تذییر بر شمرده است. در نتیجه‌گیری مقاله، مواردی چون تقویت اعتماد به مردم، تلاش و کوشش بیشتر، سعی در شناخت استعدادهای ناشناخته، استفاده بهینه از منابع و جلب مشارکت جوانان به اعضای شوراهای اسلامی پیشنهاد شده است.

هشام جنگی، کارشناس ارشد جغرافیا، در مقاله‌ای با عنوان «شوراها؛ مشارکت مردمی و توسعه روستایی» مطالبی در مورد اهمیت و جایگاه شورا در توسعه روستایی بیان کرده است که بخشهایی از آن را برگزیده‌ایم:

نویسنده در مقدمه به این مطلب اشاره می‌کند که روستاها به صورت واحدهای طبیعی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از یک سو، سکونتگاه نزدیک به نیمی از جمعیت کشور محسوب می‌شوند و از سوی دیگر تأمین کننده بخش عمده‌ای از مواد اولیه و غذایی کشور هستند، لذا موضوع بحث مدیریت روستایی از اهمیت و جایگاه والایی برخوردار است. در ادامه به اهمیت مشارکت و برنامه‌ریزی در توسعه روستایی اشاره شده و توجه به مفاهیم، زمینه‌ساز انجام نظام اجتماعی جامعه روستایی و تخصیص بهینه امکانات و منابع دانسته شده است.

در بخش پایانی مقاله، با ذکر اهداف عمده برنامه‌ریزی روستایی به نقل از اوروین شاپو آمده است: برای برنامه‌ریزی روستایی چهار هدف عمده می‌توان نام برد: ۱- ایجاد فرصتهای اشتغال؛ ۲- بالا بردن سطح زندگی؛ ۳- توجه به علل عقب ماندگی زندگی اقتصادی و اجتماعی؛ ۴- جلوگیری از تخریب مناظر زیبا و طبیعی روستا و حفظ آن.

سید احمد میری، کارشناس ارشد علوم سیاسی، مقاله‌ای با عنوان «شوراهای مدیریتی مشارکتی» ارسال نموده است که به بخشهایی از آن اشاره می‌کنیم:

جلیل اسلامی، کارشناس ارشد مدیریت دولتی، در مقاله‌ای با عنوان «فلسفه وجودی شوراهای اسلامی و نهادینه کردن آنها» مواردی را یادآوری کرده، که به برخی از آنها اشاره می‌کنیم:

نویسنده، توسعه و تقویت مشارکتهای مردم را در کلیه امور مربوط به زندگی از ضروریات جوامع امروزی ذکر نموده و تحقق آن را موجب رفاه عمومی و اجتماعی دانسته است. وی در زمینه فلسفه وجودی شوراها نیز به موارد زیر اشاره کرده است:

۱- تشخیص صحیح و به موقع نیازهای محلی از سوی افراد محل؛ ۲- پرورش و رشد آگاهی اجتماعی؛ ۳- کاستن فشار کاری از روی دوش دولت؛ ۴- فراهم نمودن ابزار نظارت مردمی؛ ۵- فراهم نمودن زمینه احساس مسئولیت بیشتر از سوی مردم؛ ۶- افزایش قابلیت پذیرش تصمیمات مرکز از سوی مراکز محلی؛ ۷- سرعت بخشیدن به جریان امور؛ ۸- فراهم نمودن زمینه دموکراسی در جامعه. در بخش پایانی مقاله، ایجاد زمینه‌های مساعد و مناسب برای موفقیت شوراها و تحقق اهداف از قبل تعیین شده، عاملی در جهت نهادینه کردن شوراهای اسلامی قلمداد شده است.

عبدالله صفیری، کارشناس ارشد تاریخ، از شهر کرد، مقاله‌ای با عنوان «نیم نگاهی به تشکیل شوراهای شهر، شهرک و روستا» ارسال نموده است که خلاصه‌ای از آن را می‌آوریم:

در مقدمه با ذکر آیه ۲۷ سوره شورا، اهمیت و جایگاه شورا و ضرورت انجام مشورت در کارها مورد تأکید قرار گرفته است. نویسنده با ذکر معانی لنوی شورا و موارد به کاررفته آن در سوره‌های مختلف قرآن کریم، برای مشورت ثمراتی از قبیل شناخت بهتر منافع و مصالح، رشد اندیشه و کسب قدرت

ایران امروزه دچار تحول جدی و اساسی در چهار حوزه سیاست، اقتصاد، فرهنگ و اجتماع شده است، مواردی، از جمله افزایش جمعیت، گسترش شهرنشینی، رشد، توسعه و تحول در بخش اقتصادی و گسترش آموزش همگانی و رسانه‌های جمعی کشور و همچنین تنوع و تکثر در علایق، نیازها و تقاضاهای متعدد شهروندان با توجه به تحولات در حوزه‌های چهارگانه مذکور و نبود ظرفیت لازم برای پاسخگویی به آنها، تشکیل شوراهای ضروری نموده است. گسترش دیوان‌سالاری و فریه شدن دولت و تشکیلات اداری از یک سو و افزایش خواسته‌های مردم در خصوص رفاه اجتماعی از سوی دیگر باعث شده بخشی از اداره امور جامعه به خود مردم واگذار شود و از این طریق هزینه‌های دولت نیز کاهش یابد.

پیامد و کارکرد شوراهای نهادینه کردن مشارکت اجتماعی است؛ زیرا به این شکل، نیازها و خواسته‌های مردم در فرآیندی اجتماعی، قانونمند و روش‌مند می‌گردد. همچنین به نحوی نظارت مردمی بر عملکرد نخبگان سیاسی کشور نیز اعمال می‌گردد. از سوی دیگر با گسترش فرهنگ شورا و مشورت - که ریشه قرآنی دارد - روح کار جمعی و مسئولیت اجتماعی در جامعه ترویج می‌گردد و امکان گفتگو و تفاهم میان دولت و نهادهای مدنی فراهم می‌شود. همچنین تعریف دموکراسی در سطح محلی و ملی انجام می‌گیرد و ظرفیت پذیرش و تقدیر نظرات دیگران فراهم می‌شود. شناخت استعدادهای محلی و استخراج منابع محلی و منطقه‌ای در جهت تأمین منافع ملی، عقلانی شدن خواسته‌های مردم از دیگر کارکردها و پیامدهای شورا است.

علی شجاعی، عضو شورای اسلامی شهر فسا، طی نامه‌ای با عنوان «سخنی با همکاران در شوراهای اسلامی» نکاتی را یادآوری کرده است که به بخشی از آن اشاره می‌کنیم:

اگر تجهیزات و امکانات اضافی در یک بخش [منطقه] وجود دارد با هماهنگی مسئولان و شوراهای اسلامی آنجا به بخش دیگری که نیازمند است ارسال شود، نه اینکه خود را فارغ از سایر مناطق و بخشها بدانند تلاش همه باید به یک نقطه ختم شود که پیشرفت کشور است. نبود روندی قانون‌مند جهت تخصیص اعتبارات و امکانات، توأم با کارشناسی و تشخیص نیاز واقعی، به گونه‌ای که راه را بر اعمال سلیقه‌ها ببندند، مشکلی است که روز به روز مسائل را حادتر می‌کند.

محمد اکبری از شهر الیگودرز مقاله‌ای با عنوان

«شوراهای اسلامی از منظر قانون» ارسال کرده و در قسمتی از آن چنین نوشته است: اگرچه بر اساس قانون، امکان انحلال شوراهای در صورت تخلف از وظایف، پیش‌بینی شده است، اما امکان تعقیب متخلفان نسبت به مصوبات شوراهای در جهت ضمانت اجرای اصل ۱۰۳ مبنی بر ضرورت مراعات مصوبات شوراهای نیز باید مورد تأکید بیشتری قرار گیرد. وی در این مورد به شوراهای پیشنهاد می‌کند از آنجا که شوراهای دارای شخصیت حقوقی بوده و مستقل از بخش دولتی هستند و رسالت و فلسفه وجودی آنها ایجاب می‌کند که امور مردم را با سهولت و سرعت در چارچوب وظایف قانونی به انجام رسانند، لذا باید به گروه‌های برنامه‌ریزی نمایند که تشکیل کمیسیون‌های تخصصی - که در جای خود لازم است - و سایر اقدامات، حجم تشکیلات شوراهای را از حد مورد نظر، بیشتر نکند و بوروکراسی نامطلوب اداری دامنگیر آنها شود.

رضا احمدیان، دانشجوی دکتری شهرسازی، در زمینه روشهای آموزشی شوراهای پیشنهادهای زیر را ارائه کرده است:

۱- ایجاد کارگاههای آموزشی - مشاوره‌ای کوتاه مدت، در قالب طرحی فشرده به منظور شناسایی اهم مسائل و مشکلات شوراهای، بویژه مباحثی که به عنوان تقاضای ضعف کلیدی در فعالیت شوراهای شناخته می‌شوند، لازم است کارگاههای آموزشی - مشاوره‌ای در حیطه وظایف قانونی شوراهای طراحی و اجرا گردد. شیوه اجرایی چنین طرحی یا به صورت ارائه یک سری کارگاههای آموزشی مانند «کارگاه مسئله‌یابی»، «کارگاه اولویت سنجی پروژه‌ها»، «کارگاه بودجه» و یا موارد مشابه است و یا به صورت برگزاری چندین جلسه مشاوره با حضور اعضای شوراهای که طی آن، با استفاده از تکنیکهای علمی و مشارکت همه جانبه اعضای شوراهای، فهرستی از مسائل و معضلات اساسی تهیه و پس از دسته‌بندی موضوعات، راهکارهای مفید و مؤثر جهت برخورد با آنها ارائه شود.

۲- تهیه بسته‌های آموزشی: یکی از شیوه‌های نوین آموزشی که امکان بهره‌گیری از آموزش را برای طیف وسیعی از مخاطبان فراهم می‌سازد، آموزش به طریق غیر حضوری است. این شیوه که کاربرد وسیعی دارد و موضوعات مختلفی را در بر می‌گیرد، با بهره‌گیری از امکانات رسانه‌ای از قبیل «صوت، تصویر و مکتوبات» سعی در انتقال هر چه مفیدتر مفاهیم دارد. ویژگی این شیوه این است که در قالب یک بسته آموزشی، امکان آموزش همزمان در سطح وسیع را با مخاطبانی بی‌شمار فراهم می‌نماید. معمولاً ابزار استفاده در این بسته‌ها، کتاب، نوار ویدئویی و نوار کاست است.

● ABSTRACTS

P.Momeny

Lost links in the chain of city councils, Role of local councils in the improving councils' function

F.Hashemi

The author surveys mechanisms of organization of Islamic City Councils and suggests developing secondary councils to cover for "the lost link". According to him the procedural guidelines of the councils allow for a number of specialized commissions and committees, but none include any one other than the members of the councils.

To improve on management of the city secondary councils should be

created to include members of the councils, experts of urban affairs and municipalities.

Furthermore, the author suggests additional mechanisms to increase citizen participation, including: seeking the opinion of citizens at different phases of plans and programs for setting the goals of city, districts and counties; citizen participation in the meeting of the council, etc.

Pattern of participation in a people-ruled society

A.alavifabar

Some participation theories put emphasis on the variable of "Powerlessness". Hence, the more a culture stresses a sense of "powerlessness", the less the people tend to participate. Another set of theories state that people behave rationally and make a cost-benefit analysis before deciding whether or not to participate.

Applying both theories, a pattern

of participation is created to assess people's participation in the affairs. Participation takes place when three variables of "Personal traits", "Practicality of Participation" and "Participation Intent" exist in a proper context. A proper context includes socio-political and administrative improvements, thrusting people, new patterns of participation, and a peaceful social atmosphere.

...FOR BEST VALUE TALK TO MOBAREZ CO.

شرکت تولیدی موبarez
موبarez
تجهیزات حمل و نقل ویژه ایران و افغانستان

دستگاه زباله جمع کن مدل ۸۰۱

- مخصوص حمل زباله های منازل و بیمارستان
- دارای قدرت مانور بسیار عالی
- قابلیت عبور و مرور در معابر و کوچه های کم عرض
- مجهز به مخزن شیرابه و سیستم پرس و بارو
- مجهز به سیستم های کنترل - مگدوی - چراغ گردان - رنگ هشدار دهنده و چراغ کار در شب

مشخصات فنی:

- حجم مخزن (زباله): ۴ متر مکعب
- حجم درجه بارگیری: ۰/۷ متر مکعب
- حجم مخزن شیرابه: ۵۵ لیتر
- فاصله درجه بارگیری از زمین: ۹۰۰ میلیمتر
- حداکثر طول خودرو: ۵۲۲۰ میلیمتر
- حد اکثر عرض خودرو: ۱۷۵۰ میلیمتر
- حد اکثر ارتفاع خودرو: ۲۴۵۰ میلیمتر

دستگاه زباله جمع کن مدل ۸۰۳

- برای حمل زباله های کیسه ای منازل و بیمارستانها
- مجهز به سیستم پرس و بارو
- مجهز به مخزن شیرابه
- حد اقل تجهیزات منحصر گ
- مجهز به سیستم آبیاد

مشخصات فنی:

- حجم مخزن زباله: ۸ متر مکعب
- حجم مخزن شیرابه: ۲۲ لیتر
- ارتفاع درجه های بارگیری از زمین: ۱۷۰۰ میلیمتر
- ظرفیت زباله: ۴۰۰۰ کیلوگرم
- نیروی پرس زباله: ۱۵ تن
- حد اکثر طول خودرو: ۶۲۰۰ میلیمتر
- حد اکثر عرض خودرو: ۲۲۷۰ میلیمتر
- حد اکثر ارتفاع خودرو: ۲۸۵۰ میلیمتر

کارخانه موبarez - منطقه صنعتی جی (پارک فرودگاه) خیابان پنجم
تلفن: ۸۳۳۰۰۰۰ - ۸۳۳۰۰۰۱ (۲۳ خطی) - ۸۳۳۰۰۰۱۱ (۲ خطی)
مسئول پستی: ۳۳۷۷-۸۱۱۶۷ موبarez

Shahdardariba

- City councils: from idea to reality
 - Pattern of participation in a people - ruled society
 - Lost links in the chain of city councils
- Role of local councils in the improving councils' function
- Through statistics
 - A universal view of city councils
 - A suggestion for cooperation between municipality and the council
 - How should the councils recognize the problems of city
 - News reports

